

Paikalliset näkemykset ja kehitysehdotukset

Merensuon saariston maailmanperintöalueen matkailulle

2.6.2026

Euroopan unionin
osarahoittama

Elinvoimakeskus
Livskraftscentralen

Raportti on laadittu Kvarken-Be my Guest! -projektissa. Svenska Handelshögskolan ja Åbo Akademi ovat saaneet yhteistyöprojektille EU:n maaseuturahoitusta ELY-keskuksesta, jonka tehtäviä hoitaa nykyisin Elinvoimakeskus.

Raportin on koontanut Svenska handelshögskolan 2026.

Projektitiimi:

Annika Pollari, projektipäällikkö, Hanken Svenska handelshögskolan

Peter Björk, professori, Hanken Svenska handelshögskolan

Camilla Stenbäck, koulutussuunnittelija, Åbo Akademi

Sisällysluettelo

Alkusanat	1
1. Johdanto – Projektiesittely	2
1.1 Projekti lyhyesti.....	2
1.2 Matkailun tila ja tulevaisuuden näkymät Merenkurkun saaristossa	4
1.3 Matkailun hallittu kasvu – Miten matkailun vaikutuksia voidaan mitata kohteessa?	6
1.4 Paikallisten osallistuminen matkailukehitykseen.....	8
2. Tiedonkeruu ja tulokset	11
2.1 Kvantitatiivinen verkkokysely	11
2.2 Kvalitatiiviset ryhmäkeskustelut	12
2.3 Tulevaisuusworkshopit	14
2.4 Muut tiedonlähteet.....	18
2.4.1 Näkemyksiä muista pohjoismaisista maailmanperintökohteista.....	18
2.4.2 Pilotointi: Matkailun tuotekonsepti, kohderyhmänä opiskelijat.....	24
2.4.3 Opiskelijaraportit	27
3. Oppimista dialogissa: Paikallisten näkökulmat Merenkurkun matkailuun.....	30
3.1 Åbo Akademin rooli hankkeessa	30
3.2 Paikallisväestön kokemuksia matkailusta maailmanperintöalueella	30
3.3 Vastuunjako ja paikallinen osallistuminen.....	30
3.4 Vieraanvarainen matkailu ja paikallinen osallisuus	31
3.5 Tulevaisuusworkshopit teemana matkailu Merenkurkun saaristossa.....	31
3.6 Transformatiivinen oppiminen matkailun kehittämisen menetelmänä	32
3.7 Asiantuntijavetoisuudesta osallisuuteen.....	32
3.8 Johtopäätökset ja opit.....	33
4. Kehityskohteet.....	35
4.1 Infrastrukturi.....	35
4.2 Matkailutuotteet ja - palvelut	36
4.3 Pelisäännöt vierailijoille (Code of Conduct).....	37
4.4 Matkailuvirtojen ohjaaminen ja informaatio	38
4.5 Yhteistyö maailmanperintöalueella.....	38
5. Johtopäätökset.....	40
5.1 Paikallisten osallistuminen.....	40
5.2 Matkailuvirtojen hajauttaminen	41
5.3 Yhteistyö matkailukehityksessä	42

Loppusanat.....	44
Lähteet.....	45

LIITE 1 Yhteenveto ”Verkkokysely matkailusta Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella”

Alkusanat

Merenkurkun saaristo on monelle koti, työympäristö ja paikka, jossa nautitaan vapaa-ajasta – meri ja luonto ovat paikallisille sydämen asia. Samalla alue on myös tärkeä matkailun vetovoimatekijä, sillä UNESCO-kohteet ovat maailmanlaajuisesti suosittuja käyntikohteita. Siksi maailmanperintöalueen matkailun kehittäminen ei ole vain taloudellinen tai hallinnollinen kysymys, vaan ennen kaikkea yhteinen keskustelu siitä, millaista tulevaisuutta haluamme rakentaa. Kun matkailu lisääntyy, on tärkeää pysähtyä kuuntelemaan niitä, jotka elävät alueella ja tuntevat sen parhaiten.

Kvarken–Be my Guest! -projektin aikana olemme saaneet kohdata paikallisia asukkaita, yhdistyksiä, yrityksiä ja muita toimijoita. Heidän näkemyksensä, kokemuksensa ja toiveensa ovat tämän raportin ydin. Haluamme kiittää kaikkia, jotka ovat osallistuneet kyselyihin, keskustelutilaisuuksiin, tulevaisuustyöpajoihin, pilotointiin sekä tavanneet meitä Öölannin tutustumismatkalla. Jokainen kohtaaminen on auttanut meitä ymmärtämään paremmin, mitä kestävä ja vieraanvarainen matkailu Merenkurkussa voi tarkoittaa.

Toivomme, että tämä raportti tarjoaa hyödyllistä tietoa ja avaa uusia näkökulmia alueen matkailun kehittämiseen. Ennen kaikkea toivomme, että se vahvistaa yhteistyötä ja rohkaisee jatkamaan avointa dialogia paikallisyhteisöjen ja matkailutoimijoiden välillä. Kestävä ja vieraanvarainen matkailu syntyy yhdessä – kuuntelemalla, keskustelemalla ja tekemällä harkittuja valintoja.

Kvarken–Be my Guest! -projekti on toteutettu Svenska Handelshögskolanin ja Åbo Akademin projektitiimin hyvässä yhteistyössä.

Vaasassa 1.6.2026

Annika Pollari, projektipäällikkö, Hanken Svenska handelshögskolan

Peter Björk, professori, Hanken Svenska handelshögskolan

Camilla Stenbäck, koulutussuunnittelija, Åbo Akademi

1. Johdanto – Projektiesittely

Matkailu Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella on kasvussa, ja samalla kasvaa tarve kehittää sitä tavalla, joka kunnioittaa alueen luontoa, kulttuuria ja paikallisyhteisöjä. Kestävä matkailu ei synny itsestään, vaan se edellyttää suunnitelmallisuutta, yhteistyötä ja avointa keskustelua siitä, millaista matkailua alueelle halutaan. Kun matkailu lisääntyy, on tärkeää kuulla paikallisyhteisöjä.

Projektin lähtökohtana oli ajatus siitä, että paikalliset tulee ottaa mukaan matkailukeskusteluun, jotta maailmanperintöalueen matkailua voidaan kehittää aidosti kestäväällä tavalla. Tämä ajatus ohjasi hankkeen alkuvaihetta ja loi perustan sille, miten lähestyimme matkailun saavutettavuutta, vieraanvaraisuutta ja paikallisten kokemuksia. Kun paikalliset pääsevät kertomaan näkemyksensä ajoissa, mahdolliset huolenaiheet voidaan tunnistaa ennen kuin ne kasvavat ristiriidoiksi matkailun ja arjen välillä.

Raportti kokoaa yhteen paikallisväestön näkemyksiä matkailusta ja sen kehittämisestä Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella. Se tarkastelee matkailun hyötyjä ja haasteita, matkailijamääriä eri vuodenaikoina, infrastruktuuria sekä paikallisten kehitysideoita. Lisäksi raportti hyödyntää esimerkkejä muista pohjoismaisista maailmanperintökohteista ja esittää lopuksi kehitysehdotuksia kestävän ja vieraanvaraisen matkailun edistämiseksi alueella.

Raportti etenee kuvaamalla ensin projektin toteutuksen ja tiedonkeruun, jonka jälkeen esittelemme paikallisten näkemykset ja niistä tehdyt analyysit. Seuraavaksi tarkastelemme projektin vuorovaikuttaisen oppimisen kokonaisuutta, ja tämän jälkeen esittelemme analyysin pohjalta tunnistetut kehittämiskohteet. Lopuksi kokoamme yhteen kehitysehdotukset, jotka voivat tukea alueen matkailun suunnittelua ja päätöksentekoa.

Tämä raportti on tarkoitettu työkaluksi ja keskustelun avaajaksi – pohjaksi päätöksenteolle ja yhteiselle jatkotyölle. Kestävä matkailu rakentuu monen toimijan yhteistyöstä, ja toivomme, että tämä raportti vahvistaa sitä entisestään.

1.1 Projektilyhyesti

Kvarken–Be my Guest! -projekti (1.1.2025–30.6.2026) sai EU:n maaseuturahoitusta ELY-keskuksesta päätavoitteenaan edistää kestävämpää, saavutettavampaa ja vieraanvaraisempaa matkailua Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella vastaamaan lisääntyvään matkailuvolyymiin.

Projektin kaksi osatavoitetta ovat:

Osatavoite 1: Parantaa matkailun saavutettavuutta (fyysinen, digitaalinen ja vieraanvarainen)

Osatavoite 2: Lisätä paikallisten yhteisöjen, matkailualan toimijoiden ja muiden sidosryhmien tietämystä kestävästä matkailun saavutettavuudesta.

Projektin kohderyhmä

Projektin kohderyhmänä ovat paikalliset asukkaat ja yhteisöt (yhdistykset). Projektin hyödynsaajana ovat alueen matkailun toimijat kuten yritykset ja matkailuorganisaatiot sekä lopulta alueelle saapuva matkailija.

Toteutus

Hanke toteutetaan yhdistämällä tutkimustietoa, työpajoja, paikallisten asukkaiden, matkailualan toimijoiden ja muiden sidosryhmien kokemuksia sekä tutustumalla maailmanperintökohteisiin muissa Pohjoismaissa. Hankkeen lopputuote on kehitysehdotusraportti.

Kohdealue

Projektin pilotointikohde on Merenkurkun saariston maailmanperintöalue ja projektin toimenpiteitä toteutetaan kuntien Mustasaari, Maalahti, Korsnäs, Vöyri alueella sekä Vaasan seudulla.

Taulukko 1 Yhteenveto Kvarken Be my Guest -projektista

Projekti: Kvarken- Be my Guest!	
Projektin kesto	1.1.2025 - 30.6.2026
Projektipartnerit	Projekti toteutetaan yhteistyössä projektinomistaja Svenska handelshögskolan (Hanken) ja partneri Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi (CLL). Myöhemmin organisaatiouudistuksen 2025 jälkeen Åbo Akademi.
Rahoittaja:	150 300 €. Hanke on saanut EU:n maaseuturahoitusta ELY-keskuksesta.
Opintomatkan rahoitus (projektibudjetin ulkopuolinen rahoitus)	Svenska kulturfonden 1000 €, Aktiastiftelsen i Vasa 1500 €

Työpaketit ja yhteistyökumppaneiden roolit toteutuksessa

Projekti koostuu neljästä työpaketista:

TP1: Nykytilan kuvaus

TP2: Osaamisen edistäminen

TP3: Yhteiskehittäminen ja pilotointi

TP4: Kehitysehdotukset

Työpakettien 1,3 ja 4 toimenpiteet keskittyvät monimenetelmällisen tutkimusaineiston keruuseen sekä kehitysehdotusraportin laatimiseen. Työpaketti ”TP2: Osaamisen edistäminen” sisältää keskustelutilaisuudet, tulevaisuustyöpajat, opintomatkat sekä päätösseminaarin. Nämä tilaisuudet ja opintomatkat toimivat osittain myös tiedonkeruumenetelminä, mutta niiden ensisijaisena tavoitteena on lisätä osallistujien osaamista kestävästä matkailusta ja sen saavutettavuudesta sekä edistää osallistujien oppimista vuorovaikutuksessa muiden osallistujien kanssa.

Hankenilla on päävastuu projektin toteutuksesta (työpaketit 1-4). Åbo Akademi (CLL) osallistuu kaikkiin paketteihin mutta keskittyy erityisesti työpaketteihin 2 ja 3, joissa järjestetään keskustelutilaisuuksia ja edistetään osallistujien osaamisen kehittämistä.

Työ- ja ohjausryhmä

Hankkeen toimenpiteissä auttaa työryhmä, jonka jäsenenä Merenkurkun maailmanperintöyhdistys (sv. Världsarvet i Kvarken rf), asukasedustaja Raippaluodosta, Mustasaaren kunta ja Vaasanseudun Kehitys oy.

Hankkeen toteutusta ohjaa ohjausryhmä, jonka jäsenenä Visit Vaasa, Pohjanmaan liitto, Metsähallitus, Mustasaaren kunta sekä ELY-keskus, jonka tehtäviä hoitaa nykyisin Elinvoimakeskus.

Työryhmän ja ohjausryhmän roolina on ideoinnin ja toimenpiteissä auttamisen lisäksi toimia viestintäkumppaneina sekä ankkuroida hanketta alueen muuhun saariston matkailun kehittämiseen liittyvään tekemiseen.

1.2 Matkailun tila ja tulevaisuuden näkymät Merenkurkun saaristossa

Matkailu on maailmanlaajuisesti kasvava toimiala, jonka osuuden BKT:sta ennustetaan kasvavan noin 3,5 % vuodessa vuosien 2025–2035 välillä. Ala luo työpaikkoja ja vahvistaa alueiden taloudellista elinvoimaa, mutta siihen vaikuttavat myös geopolittiset jännitteet, kaupankäynnin rajoitukset ja kuluttajien taloudellinen epävarmuus. Lisäksi ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen muodostavat merkittäviä globaaleja uhkia. Matkailu tuottaa arviolta 7,3 % maailman kasvihuonepäästöistä, mikä korostaa alan vastuuta löytää kestäviä ratkaisuja (WTTC 2025).

Pelkkä haittojen minimointi ei enää riitä. Matkailualan on aktiivisesti pyrittävä tuottamaan positiivisia vaikutuksia ympäristöön ja paikallisiin yhteisöihin. Tätä kutsutaan matkailun positiiviseksi kädenjäljeksi – tavoitetilaksi, jossa matkailu parantaa luonnon tilaa ja vahvistaa yhteisöjen hyvinvointia (Visit Finland 2025). Suomen ja Merenkurkun saariston vetovoima perustuu luontoon ja autenttisuuteen, joten luonnon ja paikallisyhteisöjen hyvinvointi on oltava kehittämisen ytimessä.

Visit Finland, joka toimii osana Business Finlandia, edistää Suomen matkailubrändiä ja koordinoi Sustainable Travel Finland (STF) -ohjelmaa. Ohjelmaan osallistuvat yritykset toimivat vastuullisesti erityisesti asiakas- ja henkilöstönäkökulmasta, mutta paikallisyhteisöjen huomioimisessa on edelleen kehittämistarpeita. Visit Finlandin mukaan paikallisten kuuleminen ja osallistaminen on yksi tulevien vuosien keskeisistä painopisteistä (Visit Finland 2025).

Myös Suomen matkailustrategia korostaa paikallisyhteisöjen roolia. Strategian kärkitoimenpiteisiin kuuluu suunnitelman laatiminen paikallisten ja kausityöntekijöiden osallistamiseksi matkailun kehittämiseen matkakohdetasolla. Toimenpiteestä vastaavat alueorganisaatiot ja kunnat yhteistyössä Visit Finlandin kanssa (Kyyrä 2025).

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella matkailijamäärien ennustetaan kasvavan. Ilmaston lämpeneminen, kiinnostus autenttisiin elämyksiin sekä eurooppalaisten matkanjärjestäjien lisääntynyt huomio toimivat kasvun ajureina. Alue tarjoaa hiljaisuutta, turvallisuutta ja ainutlaatuista luontoa ilman massaturismia. Eurooppalaiset matkanjärjestäjät odottavat erityisesti kestäviä matkailutuotteita ja -palveluja (Bothnian Coastal Road -projekti, Källberg 2025). Merenkurkun saariston maailmanperintöalue on Vaasan seudun keskeinen vetovoimatekijä ja alueen matkailun USP (unique selling point). USP viittaa kohteen ainutlaatuisiin ominaisuuksiin ja elämyksiin, jotka erottavat sen muista (Visit Vaasa, 2025).

Kasvavat matkailijamäärät lisäävät tarvetta arvioida kohteiden kantokykyä. Keskustelu liikamatkailusta on vilkasta Euroopassa, ja myös Suomessa pohditaan suosittujen kohteiden kantokykyä. Unescon maailmanperintökohteet ovat usein erittäin suosittuja – esimerkiksi Suomenlinnassa käy vuosittain yli miljoona vierailijaa (Veijola & Kyyrä 2020). Kun kohteen kantokyky ylittyy, seuraukset näkyvät ympäristössä, paikallisyhteisöissä ja lopulta matkailijan kokemuksessa (Visit Finland 2025).

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella ei ole vielä liikamatkailua. Vuoden 2023 kävijätutkimuksen mukaan Metsähallituksen hallinnoimissa retkikohteissa vieraili 91 000 kävijää (Wennström 2024) ja koko maailmanperintöalueella arvioidaan kävijämääräksi 350 000 vuodessa (Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys ry 2026). Kävijämäärien mittaaminen on kuitenkin haastavaa: kaikki kävijät eivät kulje laskureiden kautta, ja esimerkiksi Ravintola Berny'sin/ Maailmanperintöportin laskurit eivät kerro, kuinka moni kävijä todella vierailee maailmanperintöalueella. Lisäksi mittareiden tarkkuus vaihtelee ja ylipäätään kävijämääriä on tällaisella laajalla saaristoalueella todella hankala selvittää. Kävijämäärä on kuitenkin hyvä mittari kertomaan kävijävolyymien kehityksestä maailmanperintökohteessa, mutta sen lisäksi tarvitaan muita mittareita kuvaamaan matkailun vaikutuksia kohteeseen.

Maailmanperintökohde Korkearannikko–Merenkurkun saaristo on asettanut visiokseen vuodelle 2030 olla maailman paras paikka kokea ja ymmärtää viimeisimmän jääkauden jälkeistä maankohoamista. Alueella noudatetaan maailmanperintösopimusta, jonka mukaan maailmanperintö on koko ihmiskunnan yhteistä perintöä, ja sitä tulee *esitellä ja vaalia*. (Bylund & Henriksson 2023: Korkearannikon/Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen hallintosuunnitelma) Matkailu maailmanperintökohteeseen on osa tämän perinnön esittelyä, ja sen on perustuttava kestävä matkailun periaatteisiin, jotta alueen arvot säilyvät myös tuleville sukupolville.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalue on merkittävä vetovoimatekijä Vaasan, Mustasaaren sekä niiden naapurikuntien matkailulle. Siksi sen matkailua tulee kehittää monialaisessa yhteistyössä, jossa eri sidosryhmät kuten kunnat, viranomaiset, paikallisyhteisöt, yrittäjät ja yhdistykset, osallistuvat yhteiseen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Kestävä matkailun kehittäminen edellyttää avointa vuoropuhelua ja

yhteisiä tavoitteita, jotta alueen käyttö, suojele ja palvelut voidaan sovittaa yhteen tasapainoisella ja pitkäjänteisellä tavalla.

1.3 Matkailun hallittu kasvu – Miten matkailun vaikutuksia voidaan mitata kohteessa?

Merenkurkun kestävän matkailun edistäminen edellyttää myös sitä, että matkailun vaikutuksia mitataan luotettavasti. Matkailussa tarkastellaan perinteisesti ensisijaisesti talouslukuja, kuten matkailijamääriä, yöpymisiä ja matkailutuloa, koska ne ovat systemaattisesti kerättäviä ja vertailukelpoisia mittareita. Ne eivät kuitenkaan yksin kerro matkailun vaikutuksista paikallisyhteisöihin tai ympäristöön, minkä vuoksi laadullisen tiedon ja paikallisten kokemusten merkitys korostuu erityisesti maailmanperintökohteissa.

Matkailulla on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia kulttuuriympäristöihin: haittoja voivat olla esimerkiksi roskaantuminen, maaperän kuluminen, melu ja paikallisten asumis- ja virkistysrauhan häiriintyminen, kun taas hyötyinä korostuvat työpaikat ja alueen elinvoimaisuuden vahvistuminen. Matkailun vaikutukset ovat siten moninaisia ja muodostuvat sekä myönteisten että kielteisten seurausten yhdistelmästä (Veijola & Kyyrö 2020).

Perinteisesti matkailussa on hyödynnetty määrällisiä mittareita, mutta viime vuosina on korostunut tarve kehittää myös laadullisia ja vaikeammin kerättäviä mittareita, jotka huomioivat matkailun sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset. Seuraavaksi esitellään muutamia matkailun hallintaan ja vaikutusten arviointiin kehitettyjä malleja, jotka ovat kulkeneet mukana koko hankkeen ajan. Mallit ovat auttaneet meitä ymmärtämään, mitä kestävä matkailu on ja mitä hallittu kasvu edellyttää.

Matkailun kantokyky (carrying capacity)

Matkailun kantokyky tarkoittaa *”suurinta määrää ihmisiä, jotka voivat vieraila matkailukohteessa samanaikaisesti ilman, että se aiheuttaa fyysisen, taloudellisen tai sosiokulttuurisen ympäristön tuhoutumista tai vierailijoiden tyytyväisyyden laadun kohtuutonta heikkenemistä”* (UNWTO 1981: 4). Käsite nousi alun perin esiin erityisesti kaupunkien liikaturismia koskevassa tutkimuksessa. Kantokykyyn liittyy huoli siitä, että matkakohde ylittää ympäristön, sosiaalisen tai taloudellisen sietokyvyn, mikä johtaa ei-toivottuihin seurauksiin. Kantokyky ei kuitenkaan ole sama asia kuin kestävä matkailu, sillä se keskittyy ennen kaikkea matkailijamäärien rajoihin, kun taas kestävä matkailu tarkastelee vaikutuksia laajemmin paikallisella ja globaalilla tasolla (Kennell 2024).

Hyväksyttävän muutoksen rajojen malli (limits of acceptable change)

Kantokyvyn mittaamisen haasteisiin vastattiin kehittämällä hyväksyttävän muutoksen rajojen malli, jossa raja-arvot asetetaan matkailijamäärien sijaan ympäristön ja sosiaalisten indikaattorien muutoksille. Mallissa sidosryhmät sopivat yhdessä, millaiset muutokset ovat hyväksyttäviä ja milloin raja ylittyy (McCool 2012).

Vierailukestävyys

Vierailukestävyydellä tarkoitetaan *”– – tavoitetta saada paikka pysymään, kestävästi vierailtavana eli säilyttämään vierailtavuutensa. – –”* (Veijola, Kyyrö 2020)

” – Vierailukestävyys korostaa ja vahvistaa itse paikan roolia matkailutoiminnassa. Paikka ei ole silloin pelkästään toiminnan näyttämö, maantieteellinen sijainti tai suoritusympäristö matkailu- ja liikunta-aktiviteeteille. – –” (Veijola, Kyyrö 2020)

MAMOMI-hankkeessa (Kestävästi kasvavan matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä) otettiin käyttöön käsite vierailukestävyys vastauksena siihen, että perinteiset matkailun mittarit eivät riitä kuvaamaan matkailun vaikutuksia kulttuuriympäristöihin. Hankkeessa haluttiin kehittää työkaluja, jotka huomioivat matkailun sosiaaliset, kulttuuriset ja paikalliset ulottuvuudet – ei pelkästään matkailijamääriä tai taloudellisia tunnuslukuja (Veijola, Kyyrö 2020).

Vierailu (a visit) ymmärretään käyntinä paikassa, joka ei ole koti, ja se korostaa matkailun kokemuksellista ja paikallista luonnetta. Vierailtavuus (visitability) puolestaan kuvaa tarkemmin sitä, mitä matkailussa tapahtuu kohteen näkökulmasta: miten paikka kestää, muuttuu ja kehittyy matkailun seurauksena. MAMOMI-hankkeessa vierailtavuus ei viittaa saavutettavuuteen tai esteettömyyteen, vaan siihen, miten kulttuuriympäristöjä voidaan kehittää pitkäjänteisesti ja kestävästi (Veijola, Kyyrö 2020).

Vierailukestävyden käsitteen tavoitteena on varmistaa, ettei kulttuuriympäristöä muokata lyhytnäköisesti matkailun tarpeisiin, vaan että sen kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja ekologiset erityispiirteet säilyvät myös tuleville sukupolville. Tämä ei tarkoita, että alueesta tulisi museo – päinvastoin, paikallinen kulttuuri ja elämäntapa voivat elää ja muuttua, ja parhaimmillaan matkailu voi tukea elävän kulttuuriperinnön säilymistä (Veijola, Kyyrö 2020).

Hallittu kasvu ja sen haasteet

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialaraportissa (Jänkölä 2019) todetaan, että matkailun kasvun tulisi olla hallittua. Vaikka Suomessa usein ajatellaan olevan runsaasti tilaa matkailulle, on jo useita kohteita, joissa liikaturismia on tarpeen seurata. Ajoittain matkailijoiden määrä koetaan paikallisesti liian suureksi. Matkailu tuo alueille tuloja ja työllisyyttä, mutta kasvu voi aiheuttaa myös kielteisiä vaikutuksia, jos kohteen kantokyky ylittyy. Raportissa nostetaan esimerkiksi Lapin tilanne, jossa matkailu on johtanut asuntojen hinnannousuun, paikallisten yksityisyyden häiriintymiseen, turistien valokuvaamiseen sekä roskaantumisen lisääntymiseen (Jänkölä 2019).

Matkailun vaikutukset voivat näkyä nopeasti tai jotkut muutokset tapahtuvat pitkän ajan kuluessa. Esimerkiksi ympäristössä voi näkyä muutos viiveellä. Matkailun vaikutukset paikalliseen elämään tai ekologiseen ympäristöön voi olla pitkään kestäviä. Matkailun hyötyvaikutukset eivät jakaannu tasaisesti, ja vierailukohteena toimiva kulttuuriympäristö ei välttämättä saa hyötyjä, vaikka se olisikin matkailun vetovoimatekijä. MAMOMI-hankkeessa todetaan, että pitäisi kehittää rahoitusmalleja, jotta matkailutuloja ohjautuisi enemmän matkailun hyödyntäjälle eli kulttuuriympäristökohteiden suojeluun ja kehittämiseen (Veijola, Kyyrö 2020).

Hallittu kasvu edellyttää laajaa alueellista ja kansallista yhteistyötä. Matkailun toimialaraportissa (Jänkölä 2019) ehdotetaan keinoiksi muun muassa matkailijavirtojen ohjaamista, sesongin pidentämistä, hinnoittelua ja kohderyhmävalintoja. Matkailun kasvun hallinnassa on tärkeää kuulla paikallisia asukkaita ja löytää yhteinen tahtotila alueen toimijoiden välillä (Jänkölä 2019).

1.4 Paikallisten osallistuminen matkailukehitykseen

Koska matkailun vaikutukset ovat moninaisia ja osa niistä näkyy ennen kaikkea paikallisten arjessa, on välttämätöntä tarkastella myös sitä, miten paikalliset ihmiset kokevat matkailun ja miten he voivat osallistua sen suunnitteluun.

Paikalliset ja sidosryhmät matkailun kehittämisen ytimessä

Mediassa matkailusta puhutaan usein talouslukujen kautta: esiin nostetaan matkailun paikallistaloudelliset vaikutukset ja alan työllisyysvaikutukset. Viime vuosina keskustelu on kuitenkin laajentunut, ja sosiaaliset sekä kulttuuriset näkökulmat ovat alkaneet saada enemmän huomiota. Uutisoinnissa näkyy myös uusia avauksia, kuten jakamistalouteen ja degrowth-ajatteluun liittyviä teemoja, jotka haastavat perinteisiä tapoja tarkastella matkailua (Veijola & Kyyrö 2020).

Matkailutuotanto on luonteeltaan monialainen kokonaisuus, joka edellyttää yhteistyötä useiden eri toimijoiden välillä. Majoitus, kuljetus, ohjelmapalvelut, viihde ja jälleenmyynti muodostavat verkoston, jossa yksittäinen toimija ei voi toimia irrallaan muista (Sheehan & Ritchie 2005). Lisäksi matkailun toimijat edustavat eri sektoreita – yksityistä, julkista ja kolmatta sektoria – mikä korostaa yhteistyön välttämättömyyttä (Jamal & Getz 1995). Tutkimuksissa on toistuvasti todettu, että matkailun menestys perustuu toimijoiden väliseen yhteistyöhön, ja Garrod ym. (2012) korostavat erityisesti paikallisten asukkaiden roolia keskeisenä sidosryhmänä. Paikalliset tulisi ottaa mukaan matkailun suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa.

Merenkurkun saaristossa Metsähallitus edistää kestävä matkailua ja painottaa hallintosuunnitelmassaan monipuolisen sidosryhmäyhteistyön merkitystä. Korkearannikon–Merenkurkun saariston hallintosuunnitelman (2023) yksi neljästä kehittämisen painopisteestä on osallisuus ja sitoutuminen. Tavoitteena on vahvistaa dialogia matkailuelinkeinon, yhdistysten, asukkaiden, maanomistajien, viranomaisten ja luonto-organisaatioiden välillä. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että paikallisilla asukkailla on todellinen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa maailmanperintöalueen prosesseihin. Metsähallituksen roolina maailmanperintöalueen hallinnoijana on toimia keskustelun mahdollistajana ja varmistaa, että eri sidosryhmien näkökulmat tulevat kuulluiksi.

Paikallisen moninaiset roolit matkailualueella

Paikalliset voivat edustaa useita eri tahoja matkailuun liittyvässä keskustelussa. He voivat olla asukkaita, vapaa-ajan asukkaita, vierailijoita, matkailun vapaaehtoisia, työntekijöitä, rahoittajia, yhteistyökumppaneita, markkinoijia tai yrittäjiä (Garrod ym. 2012). Aukkaat ovat usein myös oman alueensa vierailijoita, jolloin he kuuluvat samanaikaisesti sekä asukas- että vierailijasidosryhmiin (Argenti 1997). Paikalliset käyttävät matkailupalveluja, mutta toimivat myös alueensa suosittelijoina ja markkinoijina. Yhdellä henkilöllä voi olla useita rooleja, jotka vaikuttavat hänen suhtautumiseensa matkailuun: sama henkilö voi esimerkiksi kokea liikenteen ja melun häiritsevinä asukkaana, mutta arvostaa matkailun tuomia työmahdollisuuksia työntekijänä.

Paikallinen yhteisö muodostuu näin ollen moninaisista jäsenistä, joilla on erilaisia intressejä ja näkökulmia. Tämä tekee matkailun suunnittelusta haastavaa, sillä eri roolit vaikuttavat siihen, miten matkailun hyödyt ja haitat koetaan (Garrod ym. 2012). Jurowskin ja Gursoyn (2004) tutkivat etäisyyden vaikutusta asukkaiden suhtautumiseen matkailukehitystä kohtaan ja heidän tulokset osoittivat, että asukkaiden asenteet matkailun kasvuun vaihtelevat erityisesti sen mukaan, kuinka lähellä he asuvat suosittuja virkistyskohteita. Lähellä asuvat kokivat matkailun lisääntymisen heikentävän heidän omia mahdollisuuksiaan käyttää aluetta ja olivat huolissaan melusta, roskaantumisesta ja liikenteestä, kun taas kauempana asuvat näkivät matkailun kasvussa enemmän hyötyjä, kuten palveluiden ja infrastruktuurin kehittymistä.

Koska paikallisten roolit, kokemukset ja intressit ovat näin monimuotoisia, heidän näkökulmiensa huomioiminen on keskeistä matkailun suunnittelussa ja päätöksenteossa. Seuraavassa osiossa tarkastellaan, miten paikallisten osallistuminen voidaan toteuttaa matkailukohteissa ja millaisia vaikutuksia sillä on matkailun kehittämiseen.

Paikallisten osallistumisen tasot matkailun päätöksenteossa

Paikallisten osallistumista matkailukohteiden kehittämiseen voidaan tarkastella eri asteina. Garrod ym. (2012) hyödyntävät analyysissään Arnsteinin klassista osallistumisen tikapuumallia, jonka pelkistetty versio kuvaa kansalaisosallistumisen kolme tasoa. Malli auttaa hahmottamaan, millä tavoin ja missä määrin paikalliset voivat vaikuttaa matkailukohteen suunnitteluun ja päätöksentekoon.

- Ensimmäinen taso on *Tiedonvälitykseen perustuva osallistuminen* (Informative participation), joka tarkoittaa lähinnä yksipuolista tiedottamista organisaatiolta sidosryhmille. Informaation vastaanottava sidosryhmän jäsen on passiivinen osallistuja, jos esimerkiksi matkailuorganisaatio markkinoi alueen tapahtumaa asukkaille. Tässä tiedonvälittämiseen perustuvassa kansalaisosallistumisen asteessa asukkaalla ei ole käytännössä vaikuttamisen mahdollisuuksia matkailuorganisaation päätöksentekoon.
- Toinen taso *Kuuleva osallistuminen tai kysytään mielipiteitä osallistuminen* (Consultative participation) on seuraava tikapuun askelma kohti osallistuvampaa vuorovaikutusta matkakohteen ja asukkaan välillä. Matkailuorganisaatio tai kohde voi kutsua asukkaita koolle ja osallistaa heidät matkailusuunnitteluun tai asukkailta pyydetään ideoita kehittämiseen. Tässäkin tikapuun askelmassa organisaatio kuitenkin päättää ottaako vai jättääkö huomiotta asukkaiden mielipiteet. Arveluttavaa asukkaiden osallistamista on tehdä päätökset ennakkoon ja sitten vasta kuulla asukkaita, ikään kuin pyytää asukkailta hyväksyntää päätöksille, kun ne on jo tehty.
- Korkein taso *Päätöksellinen osallistuminen* (Decisional participation) tarkoittaa, että asukkaat osallistuvat matkakohteeseen liittyvään päätöksentekoon. Asukkailla on näin vaikutusta matkakohteen operatiiviseen ja strategiseen kehittämiseen ja asukkaat otetaan huomioon jo kehittämisen varhaisesta vaiheesta alkaen.

Garrod ym. (2012) korostavat, että paikallisten osallistaminen ei ole ylimääräinen lisätehtävä, vaan olennainen osa matkailukohteen kestävästä kehittämisestä. Paikallisilla on

useita rooleja – he ovat asukkaita, vierailijoita, suosittelijoita, vapaaehtoisia ja usein myös matkailun työntekijöitä – ja nämä roolit vaikuttavat merkittävästi matkailukokemukseen ja kohteen imagoon. Sidosryhmätyöskentely edellyttää kuitenkin osaamista ja resursseja, joita kaikilla matkailukohteilla ei välttämättä ole. Siksi Garrod ym. (2012) suosittelevat koulutusta ja rakenteiden luomista, jotka mahdollistavat systemaattisen ja pitkäjänteisen yhteistyön.

Käytännön esimerkki osallistumisen vaikutuksista on New Lanark World Heritage Site, jossa matkailukohteen johto kuuli kylän 180 asukasta ja mukautti hotellin tapahtumatarjontaa heidän toiveidensa mukaisesti. Keskustelujen seurauksena hotelli lopetti 18- ja 21-vuotissyntymäpäiväjuhlien järjestämisen, koska ne aiheuttivat häiriötä paikallisille (Garrod ym. 2012). Tämä osoittaa, että asukkaiden näkemykset voivat vaikuttaa konkreettisesti matkailukohteen toimintaan.

Garrod ym. (2012) tutkimuksessa todettiin kuitenkin, että useimmissa kohteissa paikallisten osallistuminen rajoittui edelleen tiedonvälityksen tasolle. Asukkaille tarjottiin alennuksia, kutsuja tapahtumiin ja avoimia ovia, mutta nämä toimet eivät lisänneet heidän vaikutusmahdollisuuksiaan päätöksenteossa. Joissakin kohteissa asukkaiden mielipiteitä kuultiin, mutta osallistuminen oli satunnaista ja organisaation ehdoilla. Puutteelliset resurssit olivat keskeinen syy siihen, ettei osallistumista voitu toteuttaa laajemmin.

Jawahar ja McLaughlinin (2001) mukaan organisaation suhde eri sidosryhmiin vaihtelee sen elinkaaren eri vaiheissa. Yritystoiminnan alkuvaiheessa asiakkaat voivat olla tärkeämpi sidosryhmä kuin paikalliset asukkaat, mikä voi selittää, miksi asukkaiden näkemykset eivät aina nouse päätöksenteon prioriteetiksi, vaikka he ovatkin keskeinen sidosryhmä (Garrod ym. 2012).

Paikallisten osallistaminen vierailukohteen matkailun suunnitteluun on askel inklusiiviseen strategiaan suuntaan, jossa luodaan kulttuuria, että matkailun kehittäminen nähdään yhteisenä vastuuna. (Garrod ym. 2012)

2. Tiedonkeruu ja tulokset

Tässä luvussa esittelemme, miten projektissa on kerätty tietoa monimenetelmällisesti sekä kokoamme kunkin menetelmän keskeiset tulokset. Projektin tutkimusaiheeseen – ”Matkailu Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella ja paikallisten osallisuus matkailukehityksessä” – kerättiin aineistoa verkkokyselyllä, vierailemalla viidessä maailmanperintökylässä, järjestämällä kaksi tulevaisuustyöpajaa, pilotoimalla matkailukonseptia maailmanperintökohteissa sekä tutustumalla muiden Pohjoismaiden maailmanperintökohteisiin vierailujen ja Teams-keskustelujen kautta. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan kunkin tiedonkeruumenetelmän toteutus ja esitetään niiden tulokset tiivistetysti.

2.1 Kvantitatiivinen verkkokysely

Projektissa toteutettiin verkkokysely nykytila-analyysin tueksi. Verkkokyselyn yhteenveto on liitteenä tässä raportissa. (LIITE 1)

Kvantitatiivisen tutkimuksen tiivistelmä

Kvarken-Be my Guest! -projekti toteutti avoimen verkkokyselyn huhti-toukokuussa 2025 kartoittaakseen Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen asukkaiden, vapaa-ajan asukkaiden ja lähimatkoilijoiden näkemyksiä alueen matkailusta. Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä, joka jaettiin kuntien verkkosivuilla ja kylien sosiaalisen median kanavissa.

Vastauksia kertyi yhteensä 374, joista 220 oli vakituista asukasta ja 155 vapaa-ajan asukasta. Yli puolet vastauksista (54 %) tuli Mustasaaresta, jonka alueella myös suurin osa maailmanperinnöstä sijaitsee.

Kyselyn perusteella matkailu ei tällä hetkellä aiheuta merkittäviä ongelmia maailmanperintöalueen asukkaille, mutta paikalliset tunnistavat riskit, jos matkailijamäärät kasvavat nykyisestä hallitsemattomasti.

Tulosten mukaan matkailu tuo enemmän hyötyjä kuin haittoja. Matkailun koetaan tuovan tuloja, elävöittävän kyliä ja vahvistavan paikallisia palveluja. Usea vastaaja kokee, että matkailu edistää Merenkurkun saariston tunnettuutta ja imagoa sekä lisää paikallisten arvostusta oman kotiseudun ainutlaatuisesta luontoa kohtaan.

Samalla vastaajat tunnistavat matkailun haitat, kuten roskaantumisen, luonnon kulumisen ja liikenteen lisääntymisen. Kyselyssä tulee esille myös, että matkailijat eivät aina käyttäydy paikallisten toiveiden mukaan tai matkailun hallinnoinnissa paikallisten ääntä ei kuunnella riittävästi. Asukkaiden suurin huoli liittyy kuitenkin herkän saaristoluonnon kantokykyyn ja liikennemäärien kasvuun jo valmiiksi huonokuntoisilla teillä.

Kysely sisälsi osittain samoja kysymyksiä kuin Ruotsin Höga Kustenin vuoden 2023 asennekysely, mikä mahdollisti tulosten vertailun kahden yhteisen maailmanperintöalueen kohteen välillä. Asenteet kävijämääriin olivat hyvin samankaltaisia: molemmissa tutkimuksissa 58 % piti kesäkuukausien matkailijamäärää sopivana ja noin 30 % liian vähäisenä. Sesongin ulkopuolella enemmistö koki kävijämäärät sopivaksi tai liian pieniksi sekä Merenkurkussa että Höga Kustenissa.

Paikallisten kehittämisideoissa korostuivat molemmissa kohteissa samat teemat: parempi infrastruktuuri ja pysäköinti, toimivampi joukkoliikenne, lisää palveluja ja aktiviteetteja (esim. veneretkiä) sekä useampia reittejä ruuhkan ja kulumisen vähentämiseksi.

Asukkailla on runsaasti ideoita Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun kehittämiseksi ja moni vastaaja olisi kiinnostunut jatkamaan keskusteluja heitä kiinnostavissa teemoissa kuten kesäteatteri, patikointi, artesaaniruoka tai veneily. Kyselyssä 75% vastanneista oli vähintään kohtalaisen kiinnostunut olla mukana maailmanperintöön liittyvässä kehittämisessä ja 79% vastaajaa voisi mahdollisesti osallistua paikalliseen keskustelutilaisuuteen maailmanperintöteeman ympärillä.

Yhteenvedon toteamme verkkokyselyn pohjalta, että maailmanperintöalueelle mahtuu vielä lisää vierailijoita mutta matkailun kasvun täytyy toteutua kestävästi. Alueella on potentiaalia asukkaiden suurempaan osallisuuteen matkailun kehittämisessä. Jonkin tahon pitää aloittaa ja koordinoita paikallisyhteisöjen osallistuminen.

2.2 Kvalitatiiviset ryhmäkeskustelut

Toteutimme ”Keskustelukierros 2025 – maailmanperintöalueen matkailu ja kylät” maailmanperintökuntien kyliin: Södra Vallgrund, Särkimo, Björköby, Bergö, Molpe ja Replot. Tavoitteena oli syventää ymmärrystä, miten asukkaat kokevat matkailun maailmanperintöalueella. Näiden paikan päällä tapahtuvien keskusteluiden oli tarkoitus täydentää verkkokyselytutkimuksessa kerättyä aineistoa.

Kutsuimme itsemme kyliin paikallisten kyläyhdistysten kautta. Yhdessä yhdistysaktiivien kanssa järjestimme keskustelutilaisuudet, joita markkinoitiin yhdistysten sosiaalisen median kautta. Tilaisuuksiin osallistui noin 4-7kyläistä/kylä, yhteensä 32 henkilöä alkukesän ja syksyn 2025 aikana.

Projektihenkilöstö fasiltoi keskustelut, jotka toteutettiin saman kaavan mukaan jokaisessa kylässä.

Ryhmäkeskusteluiden sisältö:

Tilaisuuden alussa esiteltiin projekti, sen tavoitteet sekä tietoa Suomen ja Ruotsin yhteisestä maailmanperintöalueesta Höga Kusten - Merenkurkun saaristo.

Keskustelutilaisuus koostui kahdesta osasta:

1. Ensimmäinen osa keskustelutilaisuutta koski matkailun nykytilaa.
 - Miten SINÄ koet matkailun maailmanperintöalueella tällä hetkellä?
 - Oletko kohdannut matkailijoita positiivisessa hengessä?
 - Millaisia haasteita näet matkailussa?
 - Pohdi myös, mitä olet kuullut ystäviltäsi ja tuttaviltasi.
2. Toisessa osassa pohdittiin käsitettä ”vieraanvarainen maailmanperintöalue” sekä keskusteltiin matkailun tulevaisuudesta.
 - Käsite ”vieraanvarainen maailmanperintöalue – Merenkurkun saaristo” – mikä on ensimmäinen asia, joka tulee mieleesi?
 - Mitä tulisi kehittää, jos matkailijoiden määrä alueella kasvaa tulevaisuudessa?

Yhteenveto keskustelukierroksesta maailmanperintöalueen viidessä kylässä

Valitsimme keskustelukierroksen kylät eri puolilta maailmanperintöaluetta, jotta saisimme mahdollisimman kattavan kuvan asukkaiden näkemyksistä koko alueella.

Tulokset osoittavat, että alueella on selkeästi yksi päämatkailukohde: Svedjehamn, jonne suurin osa matkailijoista ohjautuu Maailmanperintöportin ja matkailumarkkinoinnin kautta. Svedjehamnissa ja sinne johtavan reitin varrella koetaan myös eniten matkailun haasteita. Muissa kylissä matkailu on vielä pienimuotoista, ja haitat koetaan hyvin vähäisiksi. Sekä kyläkeskusteluissa että online-kyselyssä nousi esiin sama huoli: nykyiset matkailijamäärät ovat vielä hallittavissa, mutta pienikin kasvu voi aiheuttaa ongelmia, ellei ennakoivia toimia tehdä.

Tietyissä kylissä koettiin, että matkailu on kasvanut nopeasti viimeisen 20 vuoden aikana ja paikallisten on täytynyt sopeutua muutokseen ilman, että heitä on ehditty kuulla riittävästi. Jatkossa matkailun kasvaessa on tärkeää vahvistaa kuntien, matkailuorganisaation, yritysten ja paikallisyhteisöjen välistä yhteistyötä ja avointa vuoropuhelua, jotta matkailun kehitys pysyy hallittuna ja asumisviihtyvyyttä säilyy hyvänä matkailun rinnalla.

Kylissä toivotaan, että matkailijoille olisi tarjolla enemmän palveluita, kuten ohjelmaa, majoitusta ja ravintoloita. Palvelutarjonta koetaan riittämättömäksi, ja maailmanperintöstatusta haluttaisiin hyödyntää nykyistä vahvemmin matkailutuotteiden ja -palveluiden kehityksessä. Paikalliset ruokatuotteet, kuten savusiika, sekä merelliset elämykset, venekuljetukset ja risteilyt nousivat toistuvasti esiin. Kyläläisten mukaan matkailun kasvu edellyttää myös lisää yrityksiä: yhdistykset suhtautuvat positiivisesti olla mukana matkailutoiminnassa, mutta varsinainen matkailuelinkeino kuuluu olla yritysvetoista.

Infrastruktuurin riittämättömyys herätti huolta lähes kaikissa kylissä. Yleisiä haittoja ovat jätehuollon ongelmat, täyttyvät roskikset sekä luvaton caravan-pysäköinti ja karavaanareiden aiheuttama kuormitus uimarannoilla. Kylissä mainittiin myös teiden ja siltojen kunnan haasteet, mikäli matkailu lisääntyy nykyisestä. Bergössä lossiliikenteessä ei koettu olevan vielä merkittäviä ongelmia matkailun vuoksi, mutta matkailun kasvaessa myös lossiyhteyden kapasiteettia ja toimivuutta on arvioitava uudelleen. Myös joidenkin vapaa-ajan kalastajien koettiin ajoittain laiminlyövä yhteisiä käyttäytymissääntöjä.

Kunnilta ja visit-organisaatioilta odotetaan aktiivisempaa ja tasaisemmin eri maailmanperintöalueen osiin kohdistuvaa markkinointia. Kylissä korostettiin tarvetta selkeille pelisäännöille ja ohjeistukselle siitä, miten alueella tulee toimia, eli niin kutsutut ”code of conduct”-säännöt. Matkailijoita toivotaan ohjattavan paremmin opasteiden, kylttien ja informatiivisten materiaalien avulla, jotta liikkuminen olisi sujuvaa ja paikallisyhteisöjen arki häiriintyisi mahdollisimman vähän.

Kylissä tunnustetaan Svedjehamn alueen kärkekohteena, mutta samalla toivotaan, että matkailu ja matkailutulo jakautuisi tasaisemmin. Monet kylät ottaisivat mielellään vastaan lisää matkailijoita, mutta eivät halua muuttua samanlaiseksi ”turistipyödykseksi” kuin Björkö koetaan tällä hetkellä.

2.3 Tulevaisuusworkshopit

Järjestimme Raippaluodossa kahdesti ”Tulevaisuusworkshop maailmanperintöalueen kylissä” (sv. Framtidsworkshop i världsarvsområdets byar). Tavoitteena oli keskustella matkailusta yhdessä paikallisten asukkaiden kanssa ja kuulla heidän näkemyksiään siitä, millaisena maailmanperintöalueen tulevaisuus voisi näyttäytyä kymmenen vuoden kuluttua, vuonna 2035.

Projekti toteutti tulevaisuusworkshopit yhteistyössä Novian kanssa. Novia fasilitoi workshopit ja Kvarken-Be my Guest vastasi workshoppien teemasta, käytännönjärjestelyistä, markkinoinnista ja kohderyhmän tavoittamisesta.

Ensimmäinen workshop järjestettiin lokakuussa 2025 ja osallistujat (12 henkilöä) olivat paikallisia asukkaita Raippaluodon kylistä. Toinen workshop järjestettiin tammikuussa 2026 ja oli suunnattu museoille, matkailuyrittäjille ja maailmanperintömatkailun yhdistysaktiiveille sekä luovan alan toimijoille kuten valokuvaajat, kuvataiteilijat, graafikot, muusikot jne. Luovan alan toimijoiden ei tarvinnut olla maailmanperintöalueelta. Tilaisuudessa oli 13 osallistujaa, joista puolet olivat luovan alan opiskelijoita Novian Pietarsaaren yksiköstä ja puolet raippaluotolaisia paikallisia yrittäjiä, yhdistys- ja museoihmiä. Yhteensä kahdessa tulevaisuusworkshopissa oli 25 osallistujaa.

Tulevaisuusworkshopin sisältö

Tulevaisuusworkshop sisälsi miniluennon tulevaisuusajattelusta. Sitten esitettiin maailmanperintöalueelle luotu skenaario, mahdollinen tulevaisuus, josta osallistujat alkoivat keskustella.

Kuva Tulevaisuusworkshopissa esitetty AI:lla luotu kuva tulevaisuuden kestävästä matkailukohteesta saaristossa

Keskustelun tukena oli mm. seuraavanlaisia kysymyksiä:

- Mikä tuntuu tässä tulevaisuudessa kaikkein myönteisimmältä tai haastavimmalta?
- Miten valmistaudutaan elämään useampien turistien ja uusien asukkaiden kanssa? Mitä tarvitaan?
- Miten muutokset vaikuttavat luontoon, kulttuuriin, yhteisöllisyyteen?
- Miten voit itse vaikuttaa kehitykseen?
- Nouse dronen kyytiin – miltä Raippaluoto näyttää? Millaisia ääniä dronen tallentamalla videolla kuuluu?

Osallistujat olivat jaettu ryhmiin, joissa puhuttiin, millaisia huolia ja toisaalta toivoa skenaario heissä herätti. Ryhmiä pyydettiin lähettämään muille ryhmille yksi kysymys pohdittavaksi. Muiden ryhmien keskusteluiden kuulemisen jälkeen, jatkettiin oman ryhmän kanssa reflektointia. Tarkoituksena oli jalostaa omaa ajatusta, kun kuulee muiden ideoita.

Lopuksi osallistujien tehtävänä oli luoda tulevaisuuskartta kylästä vuodelle 2035 piirtämällä, leikkaamalla ja maalaamalla. Apumateriaaleina pöydillä oli kyniä, eri värisiä papereita ja aikakauslehtiä, joita sai hyödyntää visualisoimaan ryhmien ajatuksia tulevaisuudesta maailmanperintöalueella 2035. Tarkoituksena oli visualisoida illan aikana käytyjä keskusteluja ja muodostaa ryhmän yhteenveto ajatuksista esitettäväksi muille.

Kuva Yhden ryhmän tulevaisuuskartta ensimmäisessä tulevaisuusworkshopissa

Tiivistelmä ensimmäisestä tulevaisuusworkshopista (lokakuu 2025)

Ensimmäisessä tulevaisuusworkshopissa paikalliset asukkaat, yrittäjät ja muutamat nuoret pohtivat matkailun kehitystä Raippaluodossa sekä sen vaikutuksia kyläyhteisön tulevaisuuteen. Osallistujat kuvasivat matkailun kasvaneen viimeisen kymmenen vuoden aikana ja painottivat tarvetta löytää tasapaino matkailun ja paikallisen arjen välillä. Keskusteluissa nousi esiin kysymyksiä siitä, kuka kantaa vastuun kestävän matkailun kehittämisestä, kuinka paljon paikallisten odotetaan sopeutuvan kasvaviin kävijämääriin ja ovatko taloudelliset sekä rakenteelliset edellytykset riittävät. Myös vuoropuhelun riittävyys eri toimijoiden välillä herätti huolta, samoin kuin kysymys siitä, onko Svedjehamn jo "menetetty turismille".

Toiveikkuutta loivat parantunut taloustilanne, uudet matkailuyrittäjät sekä Vistanin ja Björkön välinen rengasreitti, joka nähtiin merkittävänä mahdollisuutena. Osallistujat kokivat tärkeäksi, että paikallisten tarpeet ovat kehittämisen keskiössä. Huolia herättivät yksityisyyden väheneminen, matkailun mahdollinen hallitsematon kasvu, teiden heikkeneminen sekä pelko siitä, että kylä menettää ainutlaatuisen saaristoyhteisön luonteensa ja muuttuu pelkäksi matkailukohteeksi.

Workshopin ryhmät lähettivät toisilleen seuraavat kysymykset:

- Miten järjestää lisääntyvä veneturismi nykyisten satamien, niiden kokojen ja polttoainehintojen puitteissa?
- Onko jokin syy, miksi tie Björkön ja Vistanin välillä ei olisi hyvä idea?
- Mitä tarvitaan, jotta paikalliset asukkaat suhtautuisivat myönteisemmin turisteihin, ja millaisia kohtaamispaikkoja voisi luoda, jotta molemmat osapuolet voisivat tutustua toisiinsa?

Ryhmissä laaditut tulevaisuuskartat kuvasivat vuotta 2035 alueena, jossa matkailu kasvaa hallitusti ja paikallisten ehdoilla. Alueen omat vahvuudet: hiljaisuus, pimeys, luonto, saaristo ja paikalliskulttuuri, nähtiin keskeisinä vetovoimatekijöinä. Veneturismi ja kalastusmatkailu lisääntyvät, satamaverkostoa kehitetään ja liikenneyhteyksiä parannetaan. Paikallisten ja matkailijoiden kohtaamisille ehdotettiin uusia paikkoja, kuten kyläsaunaa, maailmanperintökirjastoa ja yhteisiä tapahtumia. Kehittämisen läpileikkaavina teemoina korostuivat kestävyys, yhteisön hyvinvointi ja matkailun tuoma elinvoima.

Tiivistelmä toisesta tulevaisuusworkshopista (tammikuu 2026)

Toisessa tulevaisuusworkshopissa saman pöydän ääreen kokoontuivat luovan alan opiskelijat Noviasta (rkeshögskolan Novia Ab) sekä paikalliset yrittäjät, museo- ja yhdistystoimijat. Osallistujajoukko oli poikkeuksellisen monipuolinen, mikä näkyi keskustelujen rikkaudessa ja tulevaisuuskuvien moninaisuudessa.

Keskusteluissa nousi esiin uusia näkökulmia matkailun kehittämiseen. Ulkomaalainen opiskelija ehdotti, että Merenkurkun matkailua voisi vahvistaa viemällä palveluja yllättäviin paikkoihin ja suuntaamalla rohkeammin tulevaisuuteen. Hän nosti esiin Ranskan esimerkin kaupunkien omista keräilykolikoista sekä suomalaisen designin vahvan

maineen ranskalaisten opiskelijoiden ja turistien keskuudessa, jonka potentiaalia voisi enemmän hyödyntää matkailussa.

Toiveikkuutta lisäsi ajatus kylän brändäämisestä ja siitä, että yhä useampi voisi saada toimeentulonsa matkailusta. Kylissä on perinteisesti tehty paljon yhteistyötä, ja osallistujat korostivat, ettei yhteistyön aloittaminen ole uutta, mutta sen syventäminen on välttämätöntä. Vuonna 2036 kyläläiset nähdään ylpeinä omasta kulttuuriympäristöstään, rakennusperinnöstään ja aitoudestaan, jonka toivotaan näkyvän myös matkailijoille. Samalla pohdittiin, miksi matkailua halutaan kehittää: onko kyse vain taloudesta vai myös elävän saariston ylläpitämisestä? Resurssien yhdistämistä pidettiin tärkeänä, sillä ”minun ja sinun” –reviirityyppisen ajattelun koettiin rajoittavan kehittämistä pienissä yhteisöissä.

Tulevaisuuteen suhtauduttiin toiveikkaasti myös laajemmin: syklien uskottiin kääntyvän parempaan, talouden vahvistuvan ja nuorten haluavan yhä useammin asua pienissä kyläyhteisöissä. Huolia herättivät kuitenkin ympäristö ja kestävyys. Kulttuurihistorian nähtiin olevan osa Suomen kriisivalmiutta, ja sen vaaliminen koettiin tärkeäksi. Ympäristöön liittyvät teemat: hyönteiset, luonnon monimuotoisuus sekä Replotin sillan valoshow – herättivät kysymyksiä siitä, miten suuntaa voidaan muuttaa ja miten yhteistyötä voidaan vahvistaa. Kestävyys nousi suurimmaksi huolenaiheeksi: jätehuollon ja muiden peruspalvelujen toimivuus koettiin haavoittuvaksi, ja vastuu nähtiin pitkälti paikallisten harteilla.

Ryhmissä esitettiin toisilleen myös jatkokysymyksiä, jotka suuntaavat kehittämistyötä:

- Miten voimme nopeuttaa rengastien rakentamista?
- Hieno ajatus siitä, miten eri sektorit voivat tehdä yhteistyötä, mutta miten tämä ratkaistaan käytännössä?
- Kun katsomme kymmenen vuotta taaksepäin, mitä on tapahtunut tähän päivään mennessä ja mitä ei ole tapahtunut? Miltä kulttuuri ja yhteiskunta näyttävät ja miten ne ovat muuttuneet vuosien 2026–2036 välillä?

Ryhmissä laaditut tulevaisuuskartat hahmottelivat vuoteen 2036 sijoittuvan elinvoimaisen, yhteisöllisen ja monimuotoisen saaristoyhteisön.

Ryhmä 1 kuvasi maailmanperintökylä Siklaxin, jossa kylät ovat monimuotoisia asuin ympäristöjä. Kartassa näkyivät puutarhapalstat, yhteiset viljelyalueet, kylätuvat ja nuorisotilat, jotka ovat tehneet paluun. Talkoohenki on vahva, yrittäjyys kukoistaa ja jopa oma viinintuotanto on osa kylän identiteettiä.

Ryhmä 2 korosti yhteisöllisyyttä, monimuotoisuutta ja kulttuuria. Heidän kartassaan Merenkurkku on paikka, jossa perheet, lapset ja museot muodostavat elävän kokonaisuuden. Sloganit kuten “Life is fantastic” ja “yhdessä hyvä tulee” kuvaavat ilmapiiriä. Kartassa esiintyivät myös vastuullinen vesillä liikkuminen ja ajatus siitä, että vanhat perinteet säilyvät.

Ryhmä 3 visioi rakenteellisesti kehittyneitä saaristoa, jossa rengastie yhdistää kylät ja maatilat. He toivoivat lisää talviaktiviteetteja, toimivaa jätehuoltoa sekä matkailijoille suunnattua rantaa ja venekuljetuksia. Kokonaisuutta kuvasi hyvä olo ja toimiva arki.

Mitä voidaan tehdä jo nyt?

Lopuksi osallistujat pohtivat konkreettisia toimenpiteitä, joita voidaan edistää välittömästi. Esille nousi erityisesti nykyisen markkinoinnin onnistuminen ja yhteistyön lisäämisen mahdollisuudet:

- VisitVaasa ja Vasek ovat tehneet paljon yrittäjien hyväksi portaalin ja matkailun kehittämisen kautta
- Monet Stundarsin kävijät löytävät tiedon VisitVaasan kautta – tai ChatGPT:stä
- Yrittäjät ovat yhdessä VisitVaasan ja Vasekin kanssa tuoneet päättäjille esiin teiden huonon kunnon
- Yhteinen tapaaminen Väyläviraston, päättäjien ja yrittäjien kesken voisi olla keino vaikuttaa
- Luovien alojen tekijöitä voisi ottaa mukaan tarkastelemaan ongelmia uusista näkökulmista
- Paikallinen joukkoliikenne on edelleen haaste

2.4 Muut tiedonlähteet

2.4.1 Näkemyksiä muista pohjoismaisista maailmanperintökohteista

Kevään 2025 aikana tutustuimme muihin pohjoismaisiin maailmanperintökohteisiin pitämällä Teams-keskusteluita neljän kohteen kanssa ja lisäksi projektipäällikkö kävi vierailulla Suomenlinnassa. Projektitiimi teki elokuussa 2025 opintomatkan Öölannin kulttuurimaailmanperintökohteeseen *Etelä-Öölannin viljelymaisema* ja samalla vierailulla tapasi *Karlskronan laivastokaupunki*-maailmanperintökohteen edustajan.

Tapaamisten tavoitteena oli vaihtaa kokemuksia pohjoismaisten maailmanperintökohteiden kanssa ja syventää ymmärrystä siitä, miten kestävä matkailua ja paikallisten osallistumista voidaan edistää eri alueilla. Keskusteluihin osallistui eri tehtävissä toimivia maailmanperintökohteiden hallinnon edustajia, kuten maailmanperintökohdevastaava, vierailukeskuksen päällikkö, matkailuasiantuntija ja puistonjohtaja. Keskusteluiden sisältönä oli esitellä Kvarken – Be my Guest -hanketta sekä kuulla muiden kohteiden osalta paikallisten ihmisten mukanaolosta maailmanperintökohteiden kehittämisessä ja siitä, miten kohteissa on edistetty kestävä matkailua. Muihin pohjoismaisiin kohteisiin tutustumisen tarkoituksena oli saada inspiraatiota ja vinkkejä Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen matkailun kestävään kehittämiseen.

Teams-keskustelut ja vierailut maailmanperintökohteet olivat:

- Vegaøyan – The Vega Archipelago, Norway (Teams-kokous)
- Agricultural Landscape of Southern Öland, Sweden (vierailu)
- Naval City of Karlskrona, Sweden (Tapaaminen Öölannin vierailun yhteydessä, ei vierailua Karlskronassa)
- Vatnajökull National Park - Dynamic Nature of Fire and Ice, Iceland (Teams-kokous)
- The Struve Geodetic Arc, Finland (Teams-kokous)
- The Suomenlinna Sea Fortress (vierailu)

Seuraavaksi on koottu keskeiset teemat, joista kohteiden kanssa käytiin keskusteluja. Näissä teemoissa havaittiin huomattavaa samankaltaisuutta eri maailmanperintökohteiden välillä. Projektissa todettiin myös, että kohteiden välinen tiedonvaihto on hyödyllistä, jotta haasteita ja onnistumisia voidaan jakaa systemaattisemmin ja jotta kohteet voivat oppia toisiltaan.

Elävä maailmanperintö: paikalliset, perinteiset elinkeinot ja matkailun tasapaino

Unescon luonto- ja kulttuuriperintökohteet ovat suosittuja matkailukohteita. Paikallisväestön rooli on erityisen tärkeä kulttuurikohteissa, sillä niiden arvo perustuu elävään kulttuuriin – paikan täytyy olla oikeasti elossa. Matkailija ei halua vieraila kohteessa, jossa ei ole toimintaa tai paikallista elämää. Siksi paikalliset on pidettävä tiiviisti mukana maailmanperintökohteen kehittämisessä.

Eräs maailmanperintökohteen läheisyydessä asunut paikallinen oli kysynyt haastattelemaltaamme maailmanperintökohdevastaavalta:

”Onko Unesco-kohde tarkoitettu vain turisteille vai myös paikallisille?”

(Pohjoismaiset maailmanperintökohteet keskustelu 2025)

Kun keskustelimme maailmanperintövastaavan kanssa, hän korosti paikallisväestön merkitystä maailmanperintökohteelle ja totesi:

”Maailmanperinnön pitää olla hyödyllistä paikallisille ja hyötyjen pitää ylittää haitat. Jos hyötyjä ei ole, se on menetetty peli.”

(Pohjoismaiset maailmanperintökohteet keskustelu 2025)

Matkailu on usein moottori kohteen kehittämiselle, jolloin matkakohteen edellytysten kehitys ja kasvaneet vierailijamäärät vaikuttavat myönteisesti asukkaiden elinympäristöön. Usein palveluiden säilyminen kuten kauppojen selviäminen maaseutumaisilla alueilla ympärivuotisesti mahdollistuu turismin ansiosta. Tästä teemasta puhuttiin mm. Norjan Vegan kanssa.

Kulttuurikohteissa ympäristön pitäminen elinvoimaisena ja perinteisten maisemien ja erityisesti perinteisten elinkeinojen säilyttäminen on myös haasteellista. Vaikka alueet ovat maailmanperintökohteita, ei niissä asuvien ihmisten elämää voi ohjata vain maailmanperintökohteen edun mukaisesti. Esimerkiksi Norjan Vegassa ei voida estää kiinteistöjen myymistä eteenpäin uusille omistajille, mikä voi vaikuttaa kylädynamiikkaan ja maisemaan. Kulttuuriperintökohteissa haluttaisiin säilyttää perinteiset rakennukset ja maisema mutta samalla asukkaiden pitää saada jatkaa elämäänsä ja hallita omaisuuttaan tahtomallaan tavalla.

Monissa maailmanperintökohteissa perinteiset elinkeinot ovat keskeinen osa alueen arvoa ja säilymistä. Perinteisen elinkeinon säilyminen elinvoimaisena ja kannattavana voi olla maailmanperinnön ydin kuten Etelä-Öölannissa, jossa maanviljelijät ja karjanhoitajat itse asiassa ovat yhtä kuin maailmanperintö. Öölannissa perinteinen viljelymaisema säilyy vain sillä, että karjanhoito jatkuu. Öölannissa haasteita on aiheuttanut äärimmäinen kuivuus. Viime vuosien kesäkaudella saarelle on jouduttu kuljettamaan vettä mantereelta, jotta eläimille on tarjota juotavaa. Etelä-Öölannin maailmanperintökoordinaattori on

jatkuvassa dialogissa maanviljelijöiden kanssa, jotka muodostavat perustan koko maailmanperinnölle.

Islannissa käydään neuvotteluja paikallisten maanomistajien kanssa siitä, minne Unesco-kyllit voidaan sijoittaa. Tilanne toimii esimerkkinä siitä, miten perinteiset elinkeinot ja Unescon käyntikohteen vaatimukset voivat synnyttää jännitteitä. Maailmanperintöalueen koordinaattorin tehtävänä on sovittaa yhteen matkailun kasvu ja eri sidosryhmien tarpeet. Erityisesti lammaskasvatukset ovat huolissaan laidunmaiden vähenemisestä, sillä lampaanhoito on ollut alueella keskeinen elinkeino jo sata vuotta ennen maailmanperintöstatusta. Tilannetta on kärjistänyt mm. virheellinen viestintä, jonka mukaan laidunnus olisi päättymässä kokonaan puistossa. Koordinaattorin oli tämän jälkeen selvennettävä, ettei laidunnusta olla lopettamassa, vaan siitä laaditaan uusi sopimus. Tapaus on opettanut Islannissa, että viranomaisten pitää viestiä muutoksista huomattavasti selkeämmin.

Suomenlinna on hyvä esimerkki vilkkaasta maailmanperintökohteesta, joka on samaan aikaan matkailukohde sekä Helsingin kaupunginosa, jossa asuu 800 asukasta. Suomenlinnassa käy noin 1 miljoonaa kävijää vuodessa. Suomenlinnan vuokra-asunnot ovat haluttuja kohteita, ja jonossa on paljon tulijoita. Suomenlinnan kävijöille kerrotaan eri keinoin viestinnässä, että Suomenlinnan alueella asuu ihmisiä ja matkailijavirtoja pyritään ohjaamaan kohteessa siten, että kävijät häiritsevät mahdollisimman vähän asukkaiden kotirauhaa.

Sesonkivuuhkat haastavat maailmanperintökohteiden kestävyttä

Kaikissa haastatelluissa maailmanperintökohteissa on eniten vierailijoita kesäkuukausina. Suuret kävijämäärät samaan aikaan haastavat kohteiden infrastruktuuria, kun ei ole riittävästi parkkipaikkoja, tiet ovat kapeita ja majoituskapasiteettia ei ole riittävästi. Erityisesti heinäkuu on haasteellinen ja kohteet yrittävät tehdä toimenpiteitä levittääkseen painetta kesäkauden ulkopuolisille kuukausille.

Muutamaan keskusteluidemme kohteeseen pitää matkustaa lautalla. Tällöin laiva tai lautta muodostaa jonkinlaisen rajoittimen kävijämäärille. Molemmat lautalla saavutettavat kohteet (Vegaøyen – The Vega Archipelago, Suomenlinna) mainitsevat, että lautta on rajoitin kävijämäärille.

Kohteissa etsitään keinoja ohjata matkailua tasaisemmin ympäri vuoden ja vähentää kesäsesongin kuormitusta. Suomenlinnassa tehdään töitä ohjata ”paikallisia”(helsinkiläisiä) kävijöitä vierailemaan kohteessa ympärivuotisesti ja erityisesti ruuhkaisimpien kesäkuukausien ulkopuolella, koska heillä on siihen mahdollisuus toisin kuin heinäkuussa Helsinki-vierailulle saapuvalla matkailijalla.

Etelä-Ölannissa on pyritty tasoittamaan matkailijavirtoja sijoittamalla tapahtumia kesäkauden ulkopuolelle mm. Satokausijuhla (Skördefesten) järjestetään syyskuussa.

Matkailun leviäminen korkeasesongin ulkopuolelle ei Islannin maailmanperintökohteessa automaattisesti lisää kestävyttä, sillä ympäristö on monin paikoin haavoittuvimmillaan juuri sesonkien välisinä aikoina. Varsinainen matkailusesonki alkaa toukokuussa, ja huippusesonki ajoittuu heinäkuun puolivälistä elokuun 15.–20. päivän tienoille. Viime vuosina kävijämäärät ovat kuitenkin kasvaneet myös shoulder season -kuukausina,

erityisesti toukokuussa sekä syys–marraskuussa. Tämä kehitys kuormittaa aluetta juuri silloin, kun polut ovat kaikkein herkimpiä kulumiselle: maaliskuu–huhtikuussa ne sulavat ja syksyllä ne vaihtelevat jäässä olemisen ja sulamisen välillä. Haasteita lisää myös se, että näinä ajankohtina kausityöntekijät ovat vielä koulussa, eikä lisähenkilöstöä ole helposti saatavilla.

Osittain maiden eri aikaan sijoittuvat koulujen loma-ajat tasaavat kesäsesongin ruuhkia. Esimerkiksi Skandinaviasta tullaan Islantiin aikaisessa rytmissä, heinäkuun alusta elokuuhun ja Itä- ja Etelä-Euroopasta tullaan myöhemmin loppuheinäkuusta syyskuuhun. Camping alueella näkyy hyvin eri maiden matkustusajankohdat, milloin skandinaavit ja milloin muut. Kiinalaisia tulee ympäri vuoden mutta Kiinalainen uusi vuosi näkyy.

Korkeasesongilla infrastruktuuri ei ole riittävä suhteessa maailmanperintökohteisiin saapuvien karavaanareiden ja yksityisautojen määrään. Toisaalta kaikki kohteet kertovat, ettei julkista liikennettä kohteisiin ole, ja vierailut ovat suurelta osin mahdollisia vain autolla. Lisäksi karavaanarit aiheuttavat haasteita niiden yöpyessä yksityisteillä sekä muilla paikallisia häiritsevässä sijainnissa. Vaikka Islannissa pyritään informoimaan puskaparkkeeraamisen olevan kiellettyä virallisten camping-alueiden ulkopuolella, tapahtuu sitä silti ja se aiheuttaa epä mukavuutta maanomistajille. Koordinaattori tukee farmareita toimittamalla kylttejä, joilla yöpyminen yksityisteillä kielletään. Käytäntöä on pidetty toimivana tapana tukea paikallisia maanomistajia. Koordinaattorin organisaatio rahoittaa kyltit ja toimittaa ne farmareille, jotta ongelmakohtiin voidaan reagoida nopeasti.

Öölannin maailmanperintökohteessa kapeat tiet aiheuttavat ajoittain haasteita, kun maatalousyrittäjien suuret työkoneet ja matkailijoiden ajoneuvot käyttävät samoja reittejä. Tilannetta vaikeuttavat lisäksi kapeilla teillä liikkuvat pyöräilijät, mikä lisää vaaratilanteiden riskiä erityisesti sesonkiaikoina. Haasteita kasvattaa myös se, että saaren julkinen liikenne on hyvin rajallista, eikä matkailijoilla ole käytännössä mahdollisuutta liikkua ilman omaa ajoneuvoa. Tämä lisää liikennemääriä ja korostaa tarvetta kehittää turvallisempia ja kestävämpiä liikkumisratkaisuja alueelle.

Luonto voi itsessään asettaa rajoja matkailijamäärille. Islannissa jäätiköiden sulaminen ja muut luonnonprosessit ovat jo johtaneet tilanteisiin, joissa tietyille alueille ei voida päästää toimijoita turvallisuus- tai ympäristösyistä. Haasteita lisää myös yksityinen maanomistus: yrittäjät eivät voi toimia alueella ilman maanomistajan lupaa. Joillakin pienillä jäätikköalueilla toimijoita on tällä hetkellä liikaa, mikä on johtanut massaturismin aiheuttamiin ongelmiin. Ratkaisuksi pohditaan kiintiöjärjestelmää, joka määrittäisi, kuinka monta henkilöä alueelle voidaan viedä päivittäin. Työ on kuitenkin vasta alkuvaiheessa, ja rajoitusten vaikutukset yrittäjien päivittäisiin ansaintamahdollisuuksiin tekevät prosessista haastavan.

Keskustelimme haastateltavien kanssa, että Merenkurkussa ei ole vielä ruuhkaa, mutta signaalit näyttävät, että matkailijamäärät tulevat kasvamaan. Eräs maailmanperinnön kanssa työtä tekevä totesi, että, kun avaa hanan massaturismille, sitä on vaikea enää sulkea. Ja sitten jää pohdittavaksi, miten hallinnoida sitä.

"When you open the tap for mass tourism, you can't close it. The question is how to handle it?" (Pohjoismaiset maailmanperintökohteet keskustelu 2025)

Mitä keinoja on käytetty paikallisten sitouttamiseen maailmanperintöön?

Maailmanperintötyö Öölannissa on alusta asti rakentunut vahvasti paikallisten toimijoiden varaan. Ennen hakuprosessin käynnistämistä Etelä-Öölannin maanviljelijöiltä ja maatalousyrittäjiltä kysyttiin, haluavatko he alueen hakevan maailmanperintöstatusta – ja enemmistö halusi. Nykyisin alueella toimii noin 120 maatalousyrittäjää, joiden elinkeino vaikuttaa suoraan maailmanperintöalueen kehittämiseen. Heillä on myös oma edustuksensa yhteistyöfoorumissa, joissa maailmanperintöasioita käsitellään.

Öölannissa maatalouden lisäksi maailmanperintökoordinaattori tekee yhteistyötä yhdistysten ja koulujen kanssa. Yhdistysten kanssa on toteutettu muun muassa projekti, jossa kerättiin paikallisten asukkaiden tarinoita. Tarinat on tallennettu ja sijoitettu vaellusreittien varrelle QR-koodien taakse kuunneltaviksi. Koulut ovat monipuolisesti mukana maailmanperintötyössä: alakoululaisille järjestetään ohjelma, jossa heistä ”koulutetaan” mini-maailmanperintöoppaita, ja koulutuksen päätteeksi he opastavat kierroksen omille sukulaisilleen.

Öölannissa rakennetaan yhteisöllisyyttä maailmanperintöteeman ympärille monin tavoin. Vuodesta 2018 lähtien alueella on järjestetty Maailmanperintöfestivaali (Världsarvsfestivalen), joka sijoittuu syysloman aikaan loka-marraskuun vaihteeseen ja tarjoaa erilaisia aktiviteetteja paikallisille ja vierailijoille.

Karlskronan laivastokaupungissa asukkaita on osallistettu keinoilla, jotka tuovat paikalliset ihmiset osaksi kulttuuriperinnön hoitoa ja vierailijakokemusta. Kaupunkilähettiläät – usein aktiiviset eläkeläiset – toimivat alueen oppaina, jotka toivottavat vierailijat tervetulleiksi ja kertovat paikallisesta elämästä. Perinteisten taitojen, kuten köydenpunonnan, sertifiointilla asukkaat on osallistettu mukaan vaalimaan merellistä käsityöperinnettä ja tarjoaa mahdollisuuksia osallistua työpajoihin tai näyttelyihin. Lisäksi kotiseutuyhdistysten tuottamat sisällöt on tuotu näkyviin suurempien museoiden sovelluksissa, jolloin paikallisten tarinat ja korttelihistoria tulevat osaksi laajempaa kulttuurista kokonaisuutta. Karlskronan koordinaattori kertoo tällaisen tekemisen luovan positiivisia vaikutuksia, sillä ne vahvistavat yhteisöllisyyttä, lisäävät ylpeyttä omasta ympäristöstä ja tekevät laivastokaupungin identiteetistä elävän ja jaetun.

Islannissa paikallisyhteisön rooli maailmanperintötyössä näkyy konkreettisesti myös näyttelytoiminnassa. Visitor Centerin vanhentunutta maailmanperintönäyttelyä ei saatu uudistettua ulkopuolisella rahoituksella, joten päätettiin luoda oma ratkaisu. Eräs paikallinen nainen rakensi valokuvanäyttelyn nimeltä ”*From a Home to a UNESCO World Heritage Site*”, jossa hän dokumentoi alueen kehitystä oman perheensä näkökulmasta. Näyttelyn toteutus korosti paikallisten osallistumisen merkitystä: se tehtiin yhdessä kyläyhteisön kanssa, ei heidän ohitse. Avajaisiin kutsuttiin koko noin 280 asukkaan yhteisö, joista vakituisesti alueella asuu noin sata. Paikalle saapui 50–60 henkilöä, mikä koettiin erinomaiseksi tulokseksi näin pienessä yhteisössä. Näyttelyn ytimessä oli elämä jäätiköiden ympäröimänä – ei pelkästään turistien kiinnostuksen kohteena olevat jäätiköt, vaan se, miten paikalliset yhteisöt ovat kehittyneet niiden äärellä. Kaikki alueen asukkaat eivät työskentele matkailussa, vaan joukossa on esimerkiksi maatalousyrittäjiä ja opettajia; alueella toimii myös Islannin pienin koulu, jossa on neljä oppilasta. Tämä korostaa, kuinka tärkeää on huomioida paikalliset ihmiset massaturismikohteissa, joissa hyvin pieni yhteisö elää aivan matkailun ytimessä.

Maailmanperintökohteet ovat paikkoja oppimiselle

Yleisesti maailmanperintötyöhön liittyy vahvasti oppimisen näkökulma. Ruotsalaiset maailmanperintökoordinaattorit kertoivat, kuinka maailmanperintökohteissa voidaan hyödyntää pedagogisia sisältöjä. Ruotsin kohteissa on toteutettu seikkailupedagogiikkaa, mikä on liittynyt aiheisiin varautuminen tai merenpinnan kohoaminen.

Suomenlinnan hoitokunnan matkailuasiantuntija Milla Öystilä korostaa, että maailmanperintökohteet ovat myös oppimisen paikkoja. Kun kävijöille laaditaan kylttejä käyttäytymissäännöistä, viesti välittyy paremmin, jos samalla avataan taustaa: miksi toivomme kävijöiden toimivan tietyllä tavalla esim. kävijöiden ohjaaminen reiteille, että asukkaiden kotirauha säilyy. Öystilä toivoo, että matkailijat muistaisivat Suomenlinnan kokemuksen myös seuraavilla matkoillaan ja ymmärtäisivät, että monissa matkakohteissa asuu paikallisia ihmisiä, joiden kotirauhaa tulee kunnioittaa.

Kestävä matkailu edellyttää osallistavaa hallintoa

Kestävä matkailu ei synny ilman toimivaa, osallistavaa hallintoa ja eri toimijoiden välistä jatkuvaa keskustelua.

Haastattelemamme muut pohjoismaiset maailmanperintökohteet ovat hyvin erilaisia matkailun käyntikohteita. Islannissa on massaturismia. Öölannissa käy vuosittain noin 150 000 vierailijaa ja Etelä-Öölannin maailmanperintöalueen sydämessä Stora Alvaret käy vuodessa noin 30 000 vierailijaa. Suomenlinnassa 1 miljoonaa kävijää vuodessa.

Kohteissa, joihin tutustuimme, paikallisten osallistuminen näkyi hallinnon rakenteissa. Maailmanperintökohteiden hallintoon liittyy erilaisia neuvostoja, hallituksia ja sidosryhmien kokoonpanoja. Islannissa puistonjohtaja osallistuu kuukausittain kokouksiin, joissa sidosryhmät osallistuvat päätöksentekoon. Islannin neuvostoissa on paikallisten yhteisöjen edustus ja usein paikalliset ovat myös matkailuyrittäjiä. Esimerkiksi iso jäätikkölaguunilla toimii 30 yrittäjää matkailubisneksessä. Nämä yrittäjät ovat paikallisia ihmisiä ja heitä kiinnostaa olla mukana puistoon liittyvässä keskustelussa. Ryhmässä on mukana mm. matkailun edustajat, puistossa operoivien yrittäjien edustajat ja luonnonsuojelu (Pohjoismaiset maailmanperintökohteet keskustelu 2025).

Maailmanperintöön liittyvä kehittäminen vaatii tuen politiikoilta. Haastattelemamme maailmanperintökoordinaattorin mukaan maailmanperintö on politiikkaa. Maailmanperintökohteen kestävän kehityksen kannalta on tärkeää, että kehittäjillä on poliitikkojen tuki ja että poliitikot ymmärtävät, mitä alueen maailmanperintö tarkoittaa ja mitä valtio on luvannut saadessaan maailmanperintöstatuksen. Ongelmallista on, että poliitikot vaihtuvat, mikä edellyttää jatkuvaa koulutustarvetta maailmanperintöön liittyen. (Pohjoismaiset maailmanperintökohteet keskustelu 2025)

Yliopistot ja korkeakoulut ovat kiinnostuneita olemaan mukana maailmanperintökohteisiin liittyvässä tutkimuksessa ja kehittämisessä. Kvarken -Be my Guest -projektin aikana Etelä-Öölannissa käynnistettiin tiiviimpää yhteistyötä yliopiston kanssa. Lisäksi Karlskronassa on tehty yhteistyötä alueen yliopiston kanssa kehittämällä interaktiivisia roskapönttöjä.

Islannin kohde erosi muista, sillä siellä on selkeästi eniten matkailua ja voidaan puhua massamatkailusta. Islannin maailmanperintökohteessa on paljon yrittäjiä ja vaatii yhteistyötä sovittava erilaiset liiketoiminnot alueilla, jossa luonnon kantokyky rajoittaa kohteen käyttöä.

Islannin maailmanperintökohteessa nousi esiin selkeä jännite erilaisten kävijäprofiilien välillä, mikä asettaa paineita puiston käytön suunnittelulle. Islannissa haasteita aiheuttaa puiston hyvin erilaiset kävijät. Toiset ovat vaeltajia ja toiset haluavat lentää helikopterilla. Kuinka ylläpitää hyvä patikoijan elämys, jos taivaalla pörrää koko ajan helikopteri? Islannin puistopäällikkö kertoi myös erilaisista jäätikkömatkailijaprofiileista: 1. Haluaa nähdä kimmeltävät jäävuoret tippumassa mereen 2. Haluaa purjehtia jäävuorien seassa ja 3 Haluaa vieraila jääluolissa. Koordinointia tarvitaan, miten järjestellä näiden ryhmien tarpeet ja mahduttaa kaikki, että ei tule ruuhkan tunnetta?

2.4.2 Pilotointi: Matkailun tuotekonsepti, kohderyhmänä opiskelijat

Pilotoinnin tavoitteena oli testata hankkeessa kehitettyä matkailutuotekonseptia asiakaskokemuksen näkökulmasta sekä arvioida, miten fyysinen, digitaalinen ja vieraanvarainen saavutettavuus toteutuvat käytännössä. Testiasiakkaina toimi suomalaisista ja ulkomaalaisista opiskelijoista koostuva ryhmä, jonka palautteen avulla haluttiin tunnistaa konseptin vahvuudet ja kehityskohteet. Lisäksi opiskelijoita pyydettiin ennakkotehtävänä arvioimaan kohteen digitaalista saavutettavuutta, mikä tuki hankkeen laajempia tavoitteita.

Pilotointi toteutettiin puolen päivän retkenä Södra Vallgrundiin, jossa opiskelijat osallistui luontoaktiiviteetteihin, oppivat maailmanperinnöstä ja tutustuivat paikallisen kyläyhdistyksen toimintaan. Retki suunniteltiin yhteistyössä kuljetusyrityksen, ulkoilma-aktiiviteetin toteuttajan ja kyläyhdistyksen kanssa, ja sen tarkoituksena oli testata osallistavaa ja elämyksellistä matkailutuotetta aidossa ympäristössä.

Sense Kvarken: A World Heritage Experience -retki

Tavoite

Hankkeen työpaketin 3 ”Yhteiskehittäminen ja konseptin kehittäminen” tarkoituksena oli testata tuotekonseptia asiakaskokemuksen näkökulmasta. Tarkoituksena oli myös kokeilla konseptia, jossa on huomioitu hankkeessa edistettävät teemat fyysinen, digitaalinen ja vieraanvarainen saavutettavuus. Tarkoituksena oli siis testata tuotetta ja saada testiasiakkailta palautetta suunnittelemaamme retkestä/ matkailutuotteesta. Opiskelijoilta pyydettiin palaute retken jälkeen. Koska projektimme tavoitteena oli myös edistää Merenkurkun saariston matkailun digitaalista saavutettavuutta, pyysimme opiskelijoita ennakkotehtävänä tutkimaan kohteen digitaalista saavutettavuutta. Ennakkotehtävä oli irrallinen pilotoinnista.

Kohderyhmä/ Testiasiakkaat

Testiasiakkaina matkailuelämykselle olivat ensimmäisessä pilotoinnissa suomalaisista ja ulkomaalaisista koostuva opiskelijaryhmä. Koska meillä projektintoteuttavilla yliopistoilla on ulkomaalaisia opiskelijoita, suunnitelimme jo projektinsuunnitelmavaiheessa, että

hyödyimme tätä resurssia pilotoinnissa ja saamme näin ulkomaalaisen asiakkaan näkemyksen maailmanperintöalueen matkailutuotteesta.

Testiasiakkaina toimivat Hankenin Transformative Service Design-kurssin opiskelijat sekä ÅA:sta mukaan kutsutut opiskelijat. Retkellä oli yhteensä 11 opiskelijaa, joista 6 oli ulkomaalaista opiskelijaa (Vietnam, Pakistan, Marokko, Kiina, Intia).

Toteutus

Projekti järjesti maailmanperintöalueella pilotoinnin ”Sense Kvarken: A World Heritage Experience-retken. Projektihenkilöstö suunnitteli puolen päivän retken Södra Vallgrundissa, jonne kuljettiin minibussilla Vaasasta. Halusimme pilotoida matkailutuotetta, joka liittyy osallistujien aktiiviseen tekemiseen ja oppimiseen maailmanperinnöstä. Tavoitteena oli myös ottaa kyläyhdistys mukaan matkailutuotteen osatoteuttajaksi. Pilotoinnissa käytimme kolme yritystä/organisaatiota: kuljetuksiin bussifirma, ulkoilma-aktiviteetin toteuttaja firma ja kyläyhdistys. Projektipäällikkö hoiti pienen maailmanperintöopastuksen bussimatkalla Södra Vallgrundiin. Lähdimme minibussilla puolen päivän aikaan Hankenin pihasta Vaasasta ja matkasimme Sommarön linnoituksille, jossa yrittäjä odotti. Linnoituksilla tehtiin pieni luontokävely metsän läpi rannalle, jossa tehtiin aktiviteettejä, jotka opettivat osallistujia maailmanperinnöstä. Rannalta palasimme nuotiopaikalle, osana tuotekonseptin ulko-osuutta, oli ohjelmassa maailmanperintöalueen marjojen, sienten ja kasvien tunnistusta. Tämän jälkeen oli välipalaa ja nokipannukahvit tarjolla. Luonnosta siirryttiin bussilla Sommaröhalleniin (tuotekonseptin sisätiloihin liittyvä osa), jossa kyläyhdistyksen aktiivit odottivat meitä. Meille esiteltiin Sommaröhallenin toimintaa ja osallistujat saivat tutustua Sommaröhallenin myymälään. Toisten tehdessä matkamuisto-ostoksia pienet ryhmät saivat tehdä käsitöitä eli painaa perunoilla kuvioita Sommaröhallen-kangaskasseihin. Kassit sai sitten kotiinviemisiksi. Sommaröhallenista lähdettiin kotimatkalle Vaasaan. Retken pituus oli kokonaisuudessaan 5 h eli klo 12-17.

Yhteenveto opiskelijoiden havainnoista digitaaliseen saavutettavuuteen liittyen

Annoimme opiskelijoille seuraavan tehtäväksiannon:

Imagine you've arrived in Vaasa for a few days. You've heard that there's a World Heritage Site nearby, and you're interested in exploring it. You want to visit the site, so you need to search for information: how to get there, what you can do there, and what kinds of services are available. Based on your online browsing, decide what you would do at the site and how you plan to get there. We also want to know whether you found the necessary information or faced any challenges. Which websites did you use to find information for your visit to the World Heritage Site?

Opiskelijat tarkastelivat Merenkurkun saariston digitaalista saavutettavuutta matkailijan näkökulmasta. Heidän tuli etsiä verkosta tietoa siitä, miten maailmanperintökohteeseen pääsee, mitä siellä voi tehdä ja millaisia palveluja on tarjolla. Vastauksista käy ilmi, että tiedonhaku sujui pääosin vaivattomasti. Hakukielenä käytettiin suomea, englantia ja ranskaa, ja hakusanoina esiintyivät esimerkiksi ”Merenkurkun saaristo”, ”Vaasa archipelago” ja ”things to do in Kvarken”. Tietoa haettiin erityisesti Vaasa.fi-sivustolta, jota

kuvailtiin selkeäksi ja informatiiviseksi. Lisäksi hyödynnettiin Googlea, Google Mapsia, Instagramia ja luontoon.fi-palvelua. Yksi opiskelija kuitenkin huomasi, ettei löytänyt verkosta tietoa liikenneyhteyksistä saaristoon, ja päätyisi siksi vuokraamaan auton, jos olisi matkalla maailmanperintökohteeseen.

Verkkotiedon perusteella opiskelijat suunnittelivat vierailunsa sisällön. Suosituimpia aktiviteetteja olivat patikointi, pyöräily, valokuvaus ja luonnossa rentoutuminen. Useat mainitsivat myös Björkö–Panike-reitin, World Heritage Gatewayn sekä mahdollisuuden tutustua alueen geologiaan ja historiaan joko opasteiden ja QR-koodien avulla tai oppaan johdolla. Vesillä liikkuminen kuten melonta, SUP-lautailu ja sähkölautalla kulkeminen koettiin houkuttelevaksi tavaksi kokea saaristo. Palveluista kiinnostivat erityisesti opastetut kierrokset, ravintolat ja kahvilat sekä välinevuokraus. Suurin osa opiskelijoista suunnitteli saapuvansa saaristoon bussilla, ja vierailun arvioitiin olevan päivätreenin mittainen.

Yhteenveto opiskelijapalautteesta pilotoinnissa Sense Kvarken: A World Heritage Experience -elämykselle

Kokonaisuutena elämys koettiin erittäin onnistuneeksi, informatiiviseksi ja odotukset ylittäväksi.

Ulkoilmaosuudessa erityistä kiitosta saivat oppaan asiantuntemus, selkeä taustatieto jo retken alussa sekä mahdollisuus oppia luonnosta ja maailmanperintömaiseman kehittymisestä paikan päällä. Patikointi, rantaan sijoittuvat opetukselliset aktiviteetit ja paikallisten luonnontuotteiden kuten marjojen maistelu koettiin elämyksellisiksi. Erityisesti mainittiin kiinnostavana elementtiä, mihin kaikkeen luonnontuotteita voi käyttää ja mitä niistä voi valmistaa kuten shampoota. Moni kuvasi kokemusta virkistäväksi yhdistelmäksi ulkoilua, raikasta ilmaa ja uuden oppimista. Maistelutuokio nähtiin vahvuutena, sillä se toi elämykseen uusia aistillisia elementtejä.

Sommaröhallenissa opiskelijat kokivat vierailun lämpimäksi, luovaksi ja monipuoliseksi. Kangaskassien maalausajasta pidettiin ja sitä kuvailtiin “amazing and really cute”, “simple but fun”. Mahdollisuus tehdä oma pieni käsityö ja ottaa se mukaan matkamuistona koettiin mukavana lisänä. Myös paikallisia käsitöitä esittelevä myymälä sai runsaasti positiivista palautetta. Sen koettiin olevan kulttuurisesti kiinnostava, laadukas ja aidosti paikallista elämänmenoa esittelevä. Ystävällinen henkilökunta sai kiitosta.

Opiskelijoiden kehittämideoita

Ulkotoimintoihin ehdotettiin:

- enemmän taustamateriaalia luonnosta, eläimistöä, geologiasta ja saariston historiasta (esitteinä tai digitaalisesti)
- mahdollisuus nähdä geologisia ilmiöitä ”oikeasti”, esimerkiksi Saltkaret-näköalatornista
- enemmän visuaalisia elementtejä: kuvia, videoita, QR-koodeja
- mahdollisuus osallistua itse luonnontuotteiden keruuseen (marjastus, sienestys, ruoanlaitto luonnossa)

- parannettua saavutettavuutta: bussiyhteyksiä, venekuljetuksia, selkeämpiä opasteita reittien pituudesta ja vaativuudesta

Sommaröhalleniin ehdotettiin:

- enemmän tietoa alueen historiasta ja erityisesti Merenkurkun käsityöperinteistä
- lisää englanninkielistä infomateriaalia
- selkeämmin järjestetty esitehylly
- suurempi ja selkeämmin rajattu tila kangaskassi-workshopille
- enemmän työpajoja ja mahdollisuuksia käsillä tekemiseen
- pieni ”kuvanottopiste” sosiaalista mediaa varten
- kannustusta jättää arvosteluja Google Reviews -palveluun

Opiskelijoiden palaute antoi kuvan siitä, että pilotointi onnistui hyvin. Nuoren ja kansainvälisen opiskelijaryhmän kehitysehdotukset osoittavat konkreettisia mahdollisuuksia kehittää maailmanperintötuotteita eteenpäin.

2.4.3 Opiskelijaraportit

Pro gradu -tutkielma ”Fysisk och digital synlighet av världsarvet Kvarkens skärgård – kartläggning och förbättringsförslag” (Långfors 2026)

Hankkeen aikana Svenska handelshögskolanin markkinoinnin opiskelija laati pro gradu -tutkielman ” Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen fyysinen ja digitaalinen näkyvyys – kartoitus ja parannusehdotukset”. Tutkielman tavoitteena oli selvittää Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen fyysisen ja digitaalisen näkyvyyden nykytila. Empiirinen aineisto kerättiin kesällä 2025 Vaasassa ja Raippaluodossa sekä digitaalisilla alustoilla.

Fyysisen näkyvyyden kartoitus perustui vierailuihin ja havainnointiin hotelleissa, matkailukohteissa sekä matkailuliikenteen solmukohdissa (juna-asema, lentokenttä, satama). Digitaalinen näkyvyys puolestaan arvioitiin työpöytä tutkimuksena, jossa tarkasteltiin keskeisiä matkailu- ja maailmanperintöaiheisia verkkosivustoja sekä sosiaalisen median kanavia.

Tutkimus osoittaa, että maailmanperintökohteen näkyvyys vaihtelee huomattavasti eri ympäristöissä. Visit Vaasan toimipisteissä ja maailmanperintöportilla tietoa on hyvin saatavilla esimerkiksi esitteiden muodossa, mutta Vaasan hotelleissa, lentokentällä, satamassa ja juna-asemalla kohde näkyy heikosti tai ei lainkaan. Digitaalisissa kanavissa maailmanperintö on esillä, mutta tieto on hajallaan eri alustoilla, eikä yhtenäistä viestintästrategiaa ole havaittavissa. Merkittävien matkailutoimijoiden, kuten hotellien ja bussiyhteyksien, digitaalisissa kanavissa maailmanperintökohde puuttuu kokonaan. Näin ollen kohteen potentiaalia ei hyödynnetä täysimääräisesti alueen matkailumarkkinoinnissa.

Kartoitus osoittaa myös, että nykyiset markkinointi- ja viestintämateriaalit ovat informatiivisia ja asiakeskeisiä, mutta eivät kovin markkinointihenkisiä tai kävijää houkuttelevia. Tutkielman tekijä ehdottaa, että alueen matkailuorganisaatiot laatisivat yhteisen markkinointistrategian maailmanperintökohteelle, jotta matkailijoille välittyvä mielikuva olisi selkeämpi ja yhtenäisempi. Lisäksi suositellaan markkinoivampaa otetta, esimerkiksi varauslinkkien ja kuljetuspalveluiden näkyvämpää esiin tuomista, jotta matkailijan polku johtaisi helpommin konkreettisiin ostoihin ja vierailuun alueella. Sosiaalista mediaa tulisi hyödyntää strategisemmin sekä kannustaa käyttäjiä ja paikallisia tuottamaan sisältöä kanaviin.

Pro gradu -tutkielma ”Skönhet på extrema breddgrader - inget att se! Upplevelser av Kvarkens världs naturarv i online recensioner” (Erlands 2026)

Hankkeen aikana tehtiin myös toinen maailmanperintöön liittyvä markkinoinnin opiskelijan pro gradu- tutkielma ”Kauneutta äärimmäisillä leveysasteilla – ei mitään nähtävää! Kokemuksia Merenkurkun maailmanluonnonperinnöstä verkkoarvioinneissa.”

Tavoitteena oli tutkia vierailijoiden kokemuksia Merenkurkun saariston maailmanperintökohteessa verkossa annettujen arvioiden pohjalta. Tutkimusmateriaali koostui 524 julkisesti saatavilla olevista kävijäarvioista Googlessa vuosien 2022–2026 aikana. Kohteet, joiden kävijäarvioita tutkimuksessa käytettiin, olivat keskeisiä maailmanperintöalueen käyntikohteita (esim. Raippaluodon silta, Saltkaret, Klobbskat fiskehamn) tai kohteita, jotka ovat olleet mukana aiemmin toteutetuissa kävijätutkimuksissa. Tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin yrityksiin ja palveluihin liittyvä Google-arvioinnit verkossa.

Arviointien perusteella Merenkurkun saaristo tarjoaa pääosin myönteisiä kokemuksia vierailijoille. Tutkittujen kävijäarviointien perusteella kokemus maailmanperintökohteessa muotoutuu luonnon ja vierailun käytännön asioiden yhteisvaikutuksessa. Vierailijoiden arvioinneissa luonto on suurin teema, joka ei tule arvioinneissa esille ainoastaan luonnon fyysisinä kuvauksina vaan myös sen herättäminen tunteina. Lisäksi nostetaan esille vierailun aikana tehdyt aktiviteetit sekä kokemukset alueen infrastruktuurista. Nämä voivat heikentää kokemusta, jos ne eivät vastaa kävijän tarpeita tai odotuksia.

Maailmanperintöön ja geologiseen ilmiöön liittyvät viittaukset vierailijoiden arvioinneissa ovat vähäisiä, mikä oli hieman yllättävää, sillä niihin paikan Unesco status perustuu.

Gradun tekijän keskeisenä johtopäätöksenä on, että maailmanperintökohteen kokemus muodostuu paikan ominaispiirteistä sekä niistä olosuhteista (esim. sää tai infrastruktuuri), joissa kokemus syntyy.

Tutkielman lopussa annetaan suosituksia maailmanperintökohteen kehittämiseksi. Koska luontokokemus on arviointien mukaan tärkeintä vierailijoille, pitää huolehtia ja käydä säännöllisesti tarkistamassa, että luontokokemuksen näyttämö: polut, näköalapaikat, grillipaikat, satamat ja kyltitykset ovat kunnossa, sillä niillä on suuri vaikutus vierailun onnistumiseksi.

Kävijäarviointien pohjalta tutkimuksen tekijä ehdottaa, että kohteeseen tarvittaisiin lisää luontoaktiviteettien palvelutarjontaa (esim. pyöräily, melonta, veneretket, välinevuokraus) ja että tieto palveluista olisi helposti saatavilla. Lisäksi palveluvalikoimassa tulisi olla

tekemistä erilaisille kohderyhmille sisältäen myös lapsiperheet ja kohderyhmät, joilla erityistarpeita.

Riittäväällä informaatiolla voidaan välttää kävijöiden turhautumista. Esimerkiksi informaatio siitä, onko grillipaikalla puuhuolto, auttaa kävijää suunnittelemaan retkeä. Google-arviointien perusteella sää vaikuttaa vierailijakokemukseen merkittävästi. Tutkija ehdottaa, että viestinnässä voisi antaa sää- ja sesonki-informaatiota, esimerkiksi antaa vinkkejä vaatetuksesta erilaisissa sääolosuhteissa tai kannustaa vierailuihin eri vuoden aikoina.

Tutkija ehdottaa, että kävijäarviointeja hyödynnetään jatkossakin Merenkurkun matkailualueen kehittämisessä. Vierailijoiden eri alustoille jättämä palaute tarjoaa arvokasta tietoa sekä matkailijakokemuksen analysointiin että Merenkurkun digitaalisen markkinoinnin kehittämiseen. Arvioinnit ovat julkisesti saatavilla verkossa kuten tässä tutkielmassa käytetty aineisto, ja menetelmän etuna on, ettei tutkijan läsnäolo vaikuta arvioiden antamiseen.

Tutkijalla on useita jatkotutkimusideoita. Yksi mahdollinen suunta olisi tarkastella, miten vierailijoiden antama palaute vastaa sitä mielikuvaa, jota matkailumarkkinoinnin tekijät pyrkivät luomaan. Lisäksi kiinnostava kysymys on, ovatko tämän tutkielman löydökset Merenkurkun saaristolle erityisiä vai toistuvatko samankaltaiset havainnot myös muissa luonnonperintökohteissa.

3. Oppimista dialogissa: Paikallisten näkökulmat Merenkurkun matkailuun

3.1 Åbo Akademin rooli hankkeessa

Åbo Akademi osallistui partnerina Kvarken – Be My Guest -hankkeeseen, ja sen pääasiallinen vastuualue oli osallistua maailmanperintökunnissa järjestettyihin keskustelutilaisuuksiin ja työpajoihin, fasilitoida niitä, analysoida niiden sisältöä sekä tuoda mukaan pedagogista asiantuntemusta, erityisesti transformatiivisen oppimisen menetelmään liittyen. Toiminnan kohderyhmänä olivat paikalliset asukkaat, mökkiläiset, yrittäjät ja muut maailmanperintöalueella tai sen läheisyydessä asuvat. Hankkeen tavoitteena oli luoda poikkisektorisia dialogeja paikallisten, matkailutoimijoiden, yhdistysten ja viranomaisten välille, jotta matkailua voitaisiin kehittää tavalla, joka sekä vahvistaa paikallisyhteisöä että säilyttää maailmanperintöarvot.

3.2 Paikallisväestön kokemuksia matkailusta maailmanperintöalueella

Keskustelutilaisuudet Kvarkenin saariston kunnissa osoittivat, että matkailu koetaan alueella yleisesti melko pienimuotoiseksi ja nykytilanteessa pääosin kestäväksi. Samalla esiin nousi erilaisia näkökulmia riippuen osallistujien suhteesta paikkaan. Esimerkiksi osa vapaa-ajan asukkaista toivoi alueen pysyvän rauhallisena ja koskemattomana, kun taas vakituiset asukkaat näkivät matkailun joissain tapauksissa mahdollisuutena paikalliseen kehitykseen ja palveluiden lisääntymiseen.

Osallistujat korostivat myös, että alueella on monia luonto- ja kulttuuriympäristöjä, jotka ovat vielä suhteellisen tuntemattomia vierailijoille. Useat kuvasivat näitä “kätketyiksi helmiksi”, mikä viittaa siihen, että matkailun kehittämisen potentiaali tunnustetaan, mutta samalla ollaan epävarmoja siitä, miten tämä potentiaali voidaan hyödyntää kestävällä tavalla.

Keskusteluissa nousi esiin myös useita käytännön haasteita matkailun infrastruktuuriin liittyen. Toistuvia teemoja olivat perustarpeet, kuten pysäköinti, wc-tilat, jätehuolto, tieyhteydet sekä ruoka- ja majoituspalveluiden saatavuus. Näitä pidettiin keskeisinä edellytyksinä sille, että vierailijoita voidaan ottaa vastaan ilman, että kuormitus paikallisyhteisölle kasvaa.

3.3 Vastuunjako ja paikallinen osallistuminen

Keskusteluissa toistui kysymys vastuunjaosta eri toimijoiden välillä maailmanperintöalueella. Useat osallistujat kokivat epäselvyyttä siitä, kuka vastaa matkailun käytännön seurauksista, kuten jätehuollosta tai infrastruktuurin ylläpidosta.

Tämä epävarmuus saattoi ajoittain synnyttää yksinäisyyden tunnetta niissä paikallisissa, jotka ovat aktiivisesti mukana alueen kehittämisessä.

Samalla monilla osallistujilla oli vahva halu edistää alueen kehitystä, erityisesti paikallisten yhdistysten ja vapaaehtoistyön kautta. Haasteena nähtiin kuitenkin talkoovoimien väheneminen joissakin kylissä, mikä vaikuttaa mahdollisuuksiin ylläpitää paikallisia aloitteita.

3.4 Vieraanvarainen matkailu ja paikallinen osallisuus

Keskusteluissa vieraanvarainen matkailu liitettiin vahvasti paikallisten ja vierailijoiden väliseen suhteeseen. Useat osallistajat korostivat, että matkailun ei tulisi tapahtua paikallisten kustannuksella ja että asukkailla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten ja missä turistit liikkuvat alueella.

Samalla esiin nousi halu kehittää henkilökohtaisempia kohtaamisia paikallisten ja vierailijoiden välille, esimerkiksi paikallisten aktiviteettien, opastusten, yhdistystoiminnan tai muiden epämuodollisten kohtaamisten kautta. Osallistajat painottivat myös yhteisten "pelisääntöjen" merkitystä, jotta vierailijat liikkuisivat luonnossa vastuullisesti, erityisesti huomioiden jokaisenoikeudet.

3.5 Tulevaisuusworkshopit teemana matkailu Merenkurkun saaristossa

Kuten aiemmin raportissa mainittu, projektissa toteutettiin kaksi tulevaisuussuuntautunutta työpajaa, jotka suunnattiin matkailutoimijoille, yhdistysten edustajille, paikallisille asukkaille sekä muille Merenkurkun saariston alueellisille sidosryhmille. Työpajojen tavoitteena oli lisätä tietoa kestävästä ja saavutettavasta matkailusta, vahvistaa eri toimijoiden välistä vuoropuhelua sekä kehittää yhteistä ymmärrystä siitä, mitä vieraanvarainen matkailu voi tarkoittaa maailmanperintöalueella. Kuten edellä mainituissa keskustelutilaisuuksissa, myös näissä työpajoissa taustalla oli transformatiivisen oppimisen lähestymistapa: osallistajat saivat yhteisen reflektion, kokemusten vaihdon ja tulevaisuuteen suuntautuvien harjoitusten kautta mahdollisuuden tarkastella omia näkökulmiaan uudelleen ja pohtia uusia tapoja ymmärtää matkailun roolia paikallisyhteisössä.

Työpajojen rakenne perustui skenaariopohjaiseen tulevaisuusharjoitukseen (vuosi 2035), jossa osallistajat pohtivat sekä toivottavia että haastavia tulevaisuuskuvia. Strukturoitujen ryhmäkeskustelujen kautta tarkasteltiin matkailun vaikutuksia arkeen, infrastruktuuriin, luontoon ja paikallistalouteen, ja näin tuotiin esiin erilaisia näkökulmia. Erityistä huomiota kiinnitettiin jännitteeseen taloudellisen kehityksen ja paikallisyhteisön identiteetin sekä elämänlaadun säilyttämisen välillä.

Työpajojen tulokset osoittivat vahvan halun löytää tasapaino matkailun kehittämisen ja paikallisväestön tarpeiden välillä. Toisaalta matkailu nähtiin tärkeänä mahdollisuutena taloudelliselle kehitykselle, uusille työpaikoille ja saariston elinvoimalle. Toisaalta ilmaistiin huolta infrastruktuurin kuormittumisesta, elinympäristöjen muutoksista ja riskistä, että paikalliset arvot jäävät marginaaliin. Keskusteluissa nousi myös selkeä tarve paremmalle

toimijoiden väliselle yhteistyölle sekä rakenteisemmille vuoropuhelun ja yhteisen vastuunoton muodoille.

Toistuva teema työpajoissa oli tarve luoda kohtaamispaikkoja, joissa paikalliset asukkaat ja vierailijat voivat kohdata tasavertaisesti, sekä tarve vahvistaa eri sektorien välistä viestintää. Osallistujat korostivat myös yhteisen suunnittelun, pitkäjänteisen kestävyuden ja selkeämmän vastuunjaon merkitystä matkailun kehittämisessä. Samalla esiin nousi runsaasti luovia ideoita tulevaisuuden ratkaisuksista, kuten uusien käyntikohteiden kehittäminen, kestävät liikenneratkaisut, paikalliskulttuurin vahvistaminen ja monipuolisemmat matkailutuotteet.

3.6 Transformatiivinen oppiminen matkailun kehittämisen menetelmänä

Hankkeen työskentely perustui transformatiivisen oppimisen pedagogiseen lähestymistapaan, jossa dialogia ja kriittistä reflektiota käytetään uusien näkökulmien kehittämiseen – tässä tapauksessa matkailun kehittämiseen Kvarkenin saaristossa. Menetelmä perustuu oletukseen, että yksilöt voivat muuttaa tulkintojaan todellisuudesta kohdatessaan muiden ihmisten kokemuksia ja näkökulmia.

Keskustelutilaisuuksissa tämä näkyi erityisesti osallistujien heterogeenisessä taustassa. Osallistujat olivat mukana sekä yksityishenkilöinä että eri ammattiroolien tai organisaatioiden edustajina. Tämä kaksijakoisuus loi dynamiikan, jossa erilaiset näkemykset matkailun mahdollisuuksista ja haasteista pääsivät kohtaamaan.

Keskeinen osa transformatiivisia oppimisprosesseja on oivallus siitä, että oma kokemus ei ole universaali. Kun osallistujat kohtasivat toisenlaisia tulkintoja samoista ilmiöistä – esimerkiksi siitä, mikä koetaan ”liian suureksi matkailuksi” – syntyi tilaa reflektiolle ja näkökulmien muutokselle. Tilaisuuksissa vallitsi yleisesti avoin ja kunnioittava ilmapiiri, jossa osallistujat kuuntelivat toistensa kokemuksia.

3.7 Asiantuntijavetoisuudesta osallisuuteen

Hankkeen tuloksia voidaan tarkastella osana laajempaa matkailututkimuksen kehitystä, jossa painopiste on siirtynyt asiantuntija- ja viranomaisvetoisista malleista kohti osallistavampia prosesseja. Monilla matkailualueilla tämä on johtanut aloitteisiin, joissa paikallisia asukkaita osallistetaan esimerkiksi lähettiläinä, oppaina tai asukaspaneelin jäsenenä.

Hankkeen keskustelut osoittavat, että vastaavia prosesseja voidaan kehittää myös maailmanperintöalueilla. Kun paikalliset osallistuvat dialogiin ja suunnitteluun, he voivat toimia maailmanperintökohteen tarinoiden ja tulevaisuuden kehityksen yhteiskehittäjinä sen sijaan, että he olisivat vain tiedon vastaanottajia. Tällainen kehitys voi vahvistaa sekä paikallista identiteettiä että vastuuntuntoa maailmanperintökohteen hoidosta.

Toistuvat dialogit ja kohtaamisfoorumit voivat vähitellen normalisoida osallisuutta, mikä pitkällä aikavälillä voi muuttaa ihmisten käsityksiä omistajuudesta ja vastuusta maailmanperintöalueella.

3.8 Johtopäätökset ja opit

Hankkeen keskustelutilaisuudet ja työpajat toimivat poikkisektorillisina kohtaamispaikkoina, joissa eri toimijat saattoivat kohdata. Nämä tapaamiset loivat yhteistä ymmärrystä matkailun tuomista haasteista ja mahdollisuuksista maailmanperintöalueelle.

Erityisesti jätehuoltoon, luonnonympäristöjen kulumiseen ja saavutettavuuteen liittyvät kysymykset osoittavat, miten käytännön ongelmat voivat toimia lähtökohtana yhteiselle ongelmanratkaisulle. Kun tällaisia kysymyksiä käsitellään dialogissa eri toimijoiden välillä, on mahdollista kehittää ennakoivampia ja koordinoitumpia ratkaisuja.

Keskeinen oppi on, että matkailun kehittämisen maailmanperintöalueilla tulisi yhä vahvemmin lähteä paikallisyhteisön tarpeista. Retoriikkaa voidaan muuttaa korostamaan paikallista kehitystä ensin – jolloin turistit käyttävät ja hyötyvät samoista palveluista ja infrastruktuurista kuin paikalliset. Tämä näkökulma on linjassa kestävän matkailun periaatteiden kanssa, joissa sosiaalinen kestävyys ja paikallinen osallisuus ovat keskeisiä.

Useat osallistujat kokivat epävarmuutta vastuunjaosta eri toimijoiden – kuten kuntien, paikallisten yhdistysten ja viranomaisten – välillä, mikä toisinaan loi yksinäisyyden tunnetta matkailuun liittyvien ongelmien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa. Tärkeä havainto hankkeen toiminnasta on, että paikalliset nähdään yhä enemmän yhteiskehittäjinä eikä vain tiedon vastaanottajina. Toistuvat dialogit voivat normalisoida osallisuutta ja vastuuta, mikä voi vaikuttaa siihen, miten ihmiset kokevat omistajuuden ja vastuun maailmanperintökohteesta.

Transformatiivisen oppimisen menetelmät voivat tukea tällaista kehitystä lisäämällä ymmärrystä eri toimijoiden välillä ja luomalla pohjaa kestävämmälle ja osallistavammalle matkailun kehittämiselle.

Otteita järjestetyistä keskustelufoorumeista (sitaatit käännetty ruotsista suomeksi)

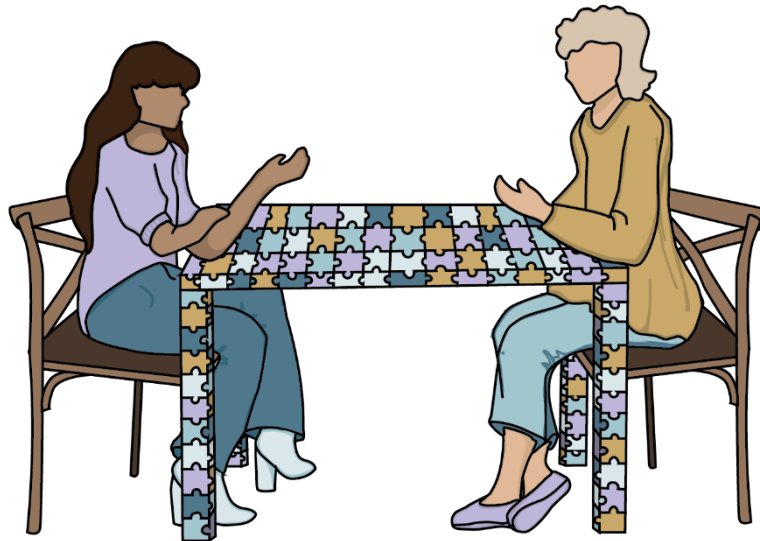
- *"Matkailu on vielä pienimuotoista, tuntuu vielä kestävältä"*
- *"Mökkiläiset haluavat, että alue pysyy rauhallisena, kun taas vakituiset asukkaat toivottaisivat enemmän matkailua tervetulleeksi"*
- *"Meidän helmet ovat kätkeytyjä helmiä – ihmiset eivät tiedä, miten hienoa täällä on!"*
- *"Talkoovoimat alkavat ehtyä, käytännössä samat ihmiset ovat aina mukana"*
- *"Turisteja ohjaavat paljon kunnalliset toimijat. On epätasapaino siinä, miten nähtävyyksiä markkinoidaan."*
- *"Tarvittaisiin enemmän valmiita paketteja, mutta haasteena on majoituspaikkojen, ruokapaikkojen ja venekuljetusten vähyys"*
- *"Kotimaiset turistit tekivät paluun koronapandemian aikana"*
- *"Perustarpeita kaivataan: wc, ruoka, pysäköinti"*
- *"Haluaisimme olla mukana suunnittelemassa turistien ohjausta tietyille alueille – emme halua heitä omalle takapihallemme"*
- *"Matkailu ei voi tapahtua meidän kustannuksellamme"*
- *"Meillä on potentiaalia, mutta emme tiedä, miten hyödyntää sitä!"*

Mainitut haasteet

- Pysäköinti
- Jätehuolto
- Tiet (saavutettavuus)
- Pieni lisäpalvelu (wc-paperi, polttopuut, kartat...)
- Yksinäisyyden tunne ennaltaehkäisyssä ja korjaamisessa – epäselvyys siitä, kuka vastaa mistä (kunta, Metsähallitus, paikalliset)
- Järki jokamiehenoikeuksien suhteen

Mainitut mahdollisuudet

- Ystävälliset, positiiviset ihmiset
- Halu olla mukana kehittämässä
- Miten tehdä näkyvämmäksi symbioosi paikallisten ja turistien välillä? Henkilökohtaisempi tapa kutsua turistit mukaan
- Pelisäännöt
- Luonto

4. Kehityskohteet

Kvarken- Be my Guest projektin tarkoituksena oli selvittää paikallisväestön näkemyksiä matkailusta ja sen kehittämistä maailmanperintöalueella. Kehityskohteiden tunnistamisessa hyödynnettiin kaikkea projektissa kerättyä aineistoa: verkkokyselyä, keskustelutilaisuuksia, tulevaisuustyöpajoja sekä pilotointeja.

Seuraavassa on esitetty projektissa tunnistetut kehittämiskohteet, jotka perustuvat paikallisväestöltä kerättyyn aineistoon, ja jotka tulisi huomioida Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailun kehittämisessä.

4.1 Infrastrukturi

Alueen infrastrukturi, erityisesti teiden huono kunto ja pyörätien puuttuminen huolettaa paikallisia. Kasvava matkailu saaristoon on lisännyt liikennemääriä ja paikalliset kertovat liikenteen aiheuttavan vaarallisia tilanteita kyläteillä. Paikalliset pohtivat, kuinka paljon matkailu kuormittaa jo valmiiksi huonokuntoisia teitä. Projektin kartoitukset tuovat esille, että jätehuolto ei ole riittävää monissa saariston kohteissa. Matkailu ja kesämökkiläiset täyttävät mm. uimarantojen ja hautausmaiden roska-astioita, mikä aiheuttaa epäviihtyisyyttä. Lisäksi paikalliset kantavat huolta roskaamisesta alueella, joka on herkkää saaristoluontoa. Matkailun infrastruktuuriin liittyen projektissa nousee esille joukkoliikenteen puuttuminen, mikä heikentää oleellisesti maailmanperintökohteen saavutettavuutta.

Esimerkkejä tutkimusaineistosta:

- *Lisääntynyt liikenne, teiden huono kunto ja pyörätien puuttuminen* koetaan asukaskyselyn mukaan toiseksi suurimpana epäkohtana maailmanperintöalueen matkailussa (Kysely 2025)
- *Täyttyvät roska-astiat:* Kylissä ja kyselyssä tulivat esille jätehuollon ongelmat: täyttyvät roskikset esim. uimarannoilla, hautausmailla, muut julkisissa paikoissa olevat roskikset (Kysely, Keskustelukierros 2025)
- Enemmistö vastaajista (87 %) kokee, että joukkoliikenne maailmanperintöalueelle ja sen sisällä on melko tai erittäin huono (Kysely 2025).
- Raippaluodossa asuva vastaaja kertoo, että joukkoliikenteen puute vähentää matkailua merkittävästi, koska tänne ei käytännössä kulje säännöllisiä bussilinjoja (paitsi koulubussi).
- Opiskelijat eivät löydä mahdollisuuksia käyttää joukkoliikennettä päästäkseen maailmanperintöalueille (Pilotointi 2025)
- Pilotointiin osallistuneet opiskelijat (Noin 35-vuotiaita) kertoivat, että haluaisivat käyttää julkista liikennettä (bussia) matkustamiseen Merenkurkun saaristoon mutta havaitsivat, että ainoa keino päästä maailmanperintökohteen paikkoihin on oma tai vuokrattu auto. Pilotoinnin opiskelijat totesivat myös, että auto luo joustavuuden vierailulle.
- Projektin tulevaisuustyöpajassa huonot tiet nousevat esiin, kun kyläläiset visioivat matkailun tulevaisuutta vuonna 2035. Eräs osallistuja visioi: "Huonot tiet lisäävät venematkailua". (Tulevaisuusworkshop 2025)

- Tulevaisuustyöpajoissa nostetaan esiin Björkö–Vistan rengastie. Lisäksi Björkö–Vistan tie mainitaan monissa kyselyn vastauksissa ja keskusteluissa. (Kysely, Keskustelukierros 2025, Tulevaisuusworkshop 2025&2026)
- Bergössä lossiliikenteessä ei koettu olevan vielä merkittäviä ongelmia matkailun vuoksi, mutta matkailun kasvaessa myös lossiyhteyden kapasiteettia, toimivuutta ja asukkaiden huomioimista on arvioitava uudelleen (Kysely, Keskustelukierros 2025)
- *"Svedjehamn. Turistit eivät käytä varattua pysäköintialuetta, vaan tukkivat veneenomistajien paikat."* (Kysely 2025)
- *"Suurta liikennettä kapealla tiellä, vaarallista jalankulkijoille ja pyöräilijöille."* (Kysely 2025)
- *"Turistit jättävät paljon roskaa jälkeensä. Roskaa heitetään sinne tänne..."* (Kysely 2025)

4.2 Matkailutuotteet ja -palvelut

Maailmanperintöalueen asukkaat ovat vieraanvaraisia ja haluavat, että heidän kotiseudulleen saapuvat matkailijat viihtyvät ja heille on tarjolla palveluja. Nykytilanteessa maailmanperintöalueen matkailupalvelut ovat puutteellisia asukkaiden mukaan. Kyselyssä ja keskustelutilaisuuksissa ilmeni, että asukkaiden mielestä alueella tarvitaan lisää majoitus-, ravintola- ja aktiviteettipalveluita ja todettiin olevan tarve saada alueelle lisää matkailuyrittäjiä. Erityisesti veneretket ja meren ääreen pääseminen mainitaan kehittämistarpeena maailmanperintöalueen matkailussa. Asukkaiden mielestä paikallisia ruokatuotteita kuten savusiikaa sekä paikallisia käsitöitä pitäisi nostaa esille enemmän matkailussa. Raippaluodon matkailun kehittämiseen ehdotetaan reangastietä Björkö-Vistan, joka mahdollistaisi palveluiden kehittämisen koko saarella ja lisäksi tasaisi liikennettä.

Esimerkkejä tutkimusaineistosta:

- Majoituksen, ravintoloiden ja aktiviteettien puute (Kysely 2025, Keskustelukierros 2025)
- Puute retkimahdollisuuksista merelle (Kysely, Keskustelukierros 2025)
- Lisää tapahtumia toivotaan (Kysely 2025)
- Paikallisten tuotteiden esiin nostaminen, esim. savusiika, käsityötuotteet (Keskustelukierros 2025)
- Tarvitaan lisää matkailuyrittäjiä. Projektissa on ollut keskustelukierroksella mukana yhdistysaktiiveja. Heidän mukaansa yritysten pitää hoitaa matkailun pyörittäminen mutta yhdistykset voisivat olla enemmän mukana matkailutoiminnassa (Kysely, Keskustelukierros 2025)
- *"Björkö–Vistanin rengastie, joka mahdollistaa palvelujen kehittämisen koko Replotin alueella"* (Kysely 2025)
- *"Pitää saada kiertoreitin mahdollistava Vistanin tie tasaamaan liikennettä, etteivät samat kulkuneuvot joudu ajamaan samaa tietä takaisin. Tämä mahdollistaisi yritystoiminnan ja palveluiden lisääntymisen myös Vallgrundinmaan puolella."* (Kysely 2025)

- Mitä mielestäsi pitäisi kehittää, jotta Merenkurkun saariston maailmanperintöalue olisi houkuttelevampi vierailijoille? Vastausten mukaan paremmat tiet ja pyörätiet sekä julkiset wc-tilat ovat tärkeimmät kehittämiskohteet, kun halutaan luoda vetovoimainen vierailukohde. Siitä näkökulmasta, että vastaajat ovat asukkaita/paikallisia on ymmärrettävää, että asukkaita ja vapaa-ajanviettäjiä kiinnostavat edellä mainitut arkeen vaikuttavat kehittämiskohteet: tiet ja pyörätiet (Kysely 2025)
- Vastaajien joukossa, jotka eivät todennäköisesti työskentele matkailualalla, on runsaasti ideoita siitä, miten Merenkurkun saaristomatkailua voisi kehittää – sekä palveluiden että markkinoinnin osalta. (Kysely 2025)

4.3 Pelisäännöt vierailijoille (Code of Conduct)

Asukkaat toivovat yhteisiä pelisääntöjä matkailijoille siitä, miten mm. luonnossa, vesillä, venesatamissa ja yksityisasutuksen lähellä käyttäytyään. Projektin tilaisuuksissa ja kyselyn vastauksissa tuotiin esille, että matkailijoiden ymmärtämättömyys aiheuttaa epämukavuutta asukkailla. Esimerkkejä tilanteista olivat yksityisalueella kulkeminen, roskaaminen, kalastajien piittaamaton käytös ja väärin paikkoihin parkkeeraaminen. Lisäksi mainittiin, että ulkomaalaisilla vierailijoilla voi olla hankaluuksia ymmärtää jokaisen oikeuksia tai metsäpalovaaraa.

Esimerkkejä tutkimusaineistosta:

- Karavaanarit: Luvaton caravan pysäköinti ja karavaanareiden aiheuttama kuormitus uimarannoilla (Kysely, Keskustelukierros 2025)
- Laitonta parkkeeraamista satamassa ja turisti, joka pesee tiskejä merivedessä (Keskustelukierros 2025)
- Vapaa-ajan kalastajien piittaamaton käytös (Kysely, Keskustelukierros 2025)
- Roskaaminen ja luonnossa liikkuminen (Kysely 2025)
- "Turistit tulevat saaristoon ja luulevat, että saa käyttäytyä miten tahansa (pysäköinti, roskaaminen, vapaana juoksevat koirat ym.)" (Kysely 2025)
- "Kunnioituksen puute yksityisiä alueita kohtaan" (Kysely, Keskustelukierros 2025)
- "Pysäköinti väärille paikoille" (Kysely 2025)
- Alueen vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat toivovat pelisääntöjä matkailijoille. Kyselyn vastauksissa mainitaan koirien kiinnipitämisestä, metsäpalovaaran tunnistamisesta, jokaisen oikeuksista sekä yksityistonttien ja rakennusten kunnioittamisesta (Kysely 2025)
- Kovett -Södra Ölands Odlingslandskap. Hanke tutustui Öölannin maailmanperintöalueella "Kovett" ohjeisiin, joilla opastetaan vierailijoita kohtaamaan lehmät, joita on kaikkialla. Kovett on osa Södra Ölandin maailmanperintöalueella toteutettua kampanjaa, joka opastaa kävijöitä toimimaan turvallisesti ja kunnioittavasti laidunalueilla. Tulevaisuusworkshopissa ideoitiin, miten Merenkurkun saaristoon voisi kehittää omat pelisäännöt vierailijoille (Opintomatka Södra Öland 2025, Tulevaisuusworkshop 2025)
- Kestävän matkailun tila 2024-raportissa (Visit Finland 2025) tuo esille Saamelaismatkailun eettiset ohjeet, joita suositellaan sovellettavan myös muilla matkailualueilla, sillä ohjeistuksessa on paljon luonnon ja alkuperäiskulttuurin vaalimiseen liittyvää ohjeistusta. Saamelaismatkailun ohjeissa kerrotaan

esimerkiksi, kuinka muista maista Suomeen tulevilla matkailijoilla on erilainen luontokäsitys kuin meillä ja siksi etenkin jokamiehenoikeuksia markkinoitaessa tulee korostaa luonnossa liikkumisen vastuullisuutta, rajoituksia ja jälkien jättämättömyyttä (Vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun toimintaperiaatteet 2018)

4.4 Matkailuvirtojen ohjaaminen ja informaatio

Projektin selvitysten mukaan matkailijat ohjataan melko yksipuolisesti Replotin Svedjehamniin. Svedjehamn ja Saltkaret muodostavat selkeän vierailukohteen, johon on helppo ohjata, koska siellä on matkailuun tarvittava infrastruktuuri ja palvelut: näkötorni, ravintola, venevajamiljö, leirintäalue ja lähtöpisteet sekä lyhyemmille että pidemmille luontopoluille. Kyselyn ja keskusteluiden mukaan asukkaat haluavat, että matkailijoita ohjataan tiettyihin paikkoihin kylttien, opastuksen ja markkinoinnin keinoin, ettei matkailijat liiku kaikkialla kontrolloimattomasti.

Esimerkkejä tutkimusaineistosta:

- Kyläkeskusteluissa kaikki tunnistavat Svedjehamnin maailmanperintöalueen kärkikohteen (Keskustelukierros 2025)
- Toivotaan enemmän infotauluja ja opastekylttejä vierailijoille (Kysely 2025)
- *"Emme halua massaturismia, ei uutta Björkötä, mutta turistit voivat kyllä viipyä pidempään ja jättää enemmän rahaa."* (Keskustelukierros 2025)
- *"Haluamme ohjata matkailua tietyille alueille, emme halua heitä 'joka paikkaan'."* (Keskustelukierros 2025)
- *"Kunta panostaa voimakkaasti Maailmanperintöporttiin ja he ohjaavat suurimman osan matkailijoista Svedjehamniin."* (Keskustelukierros 2025)

4.5 Yhteistyö maailmanperintöalueella

Matkailuala muodostuu laajasta toimijaryppäästä, ja yhteistyön merkitys korostuu aina matkailun kehittämisessä. Kvarken-Be my Guest -projekti nostaa esiin erityisesti paikallisyhteisöjen roolin, sillä matkailijat saapuvat heidän kotiseudulleen. Projektissa kerätyn aineiston perusteella maailmanperintöalueen kyläläiset toivovat tiiviimpää vuoropuhelua ja yhteistyötä kuntien, matkailuorganisaation ja paikallisyhteisöjen välillä. Yhteistyön vahvistaminen nähdään edellytyksenä hallitulle ja kestäväälle matkailun kehitykselle saaristossa.

Tällä hetkellä monissa kylissä koetaan yksinjäämistä matkailuun liittyvien tehtävien kanssa, vaikka kyläyhdistysten alkuperäisenä tavoitteena ei ole ollut toimia matkailutoimijoina. Keskustelukierroksella kuitenkin ilmeni, että kylissä on runsaasti ideoita ja yhdistyksissä valmiutta osallistua matkailun kehittämiseen jollakin tavalla. Samanaikaisesti lähes kaikissa kylissä ollaan huolissaan yhdistystoiminnan hiipumisesta, kun aktiivien määrä vähenee eikä uusia toimijoita ole helppo löytää.

Yhdistykset ovat silti halukkaita olemaan mukana matkailussa, mutta ne toivovat, että vastuu matkailutoiminnan pyörittämisestä olisi ensisijaisesti yrityksillä. Esiin tulee tarve lisätä yhteistyötä matkailuyritysten ja yhdistysten välillä. Projektissa nousi myös esiin tarve

lisätä maailmanperintökyläiden välistä tiedonvaihtoa. Kylillä on samankaltaisia haasteita ja kiinnostusta seurata, mitä muissa kylissä tapahtuu, erityisesti matkailun näkökulmasta. Tiedon jakaminen voisi tukea yhteistä oppimista ja vahvistaa koko alueen matkailun kehittämistä.

Esimerkkejä tutkimusaineistosta:

- Maailmanperintökylät eivät tiedä toistensa tekemisistä (Keskustelukierros 2025)
- *"Aloitteita saariston yhdistysten matkailupalvelujen kehittämiseksi"* (Kysely 2025)
- *"Yhteistyötä alueen yhdistysten ja matkailuyritysten välillä pitäisi kehittää."* (Kysely 2025)
- "Toimivampi ja käytännönläheisempi yhteistyö Metsähallituksen ja kunnan kanssa on korkealla toivelistalla. Samoin tarve paremmalle dialogille siitä, kuka vastaa mistäkin." (Keskustelukierros 2025)
- Matkailun kärkikohteen kylissä koetaan yksinjäämisen tunnetta yrittää ennaltaehkäistä isompia ongelmia (parkkipaikat) sekä hoitaa samalla turistien pienempiä tarpeita kuten puuhuolto ja wc-paperit. Periaate kylissä on olla vieraanvaraisia ja hoitaa asiat kohteessa kunnolla mutta nykyiset resurssit ottaa vastaan matkailijoita eivät riitä (Keskustelukierros 2025)
- Kylissä on selkeä toive: Matkailun kasvaessa on tärkeää vahvistaa kuntien, matkailuorganisaation, yritysten ja paikallisyhteisöjen välistä yhteistyötä ja avointa vuoropuhelua, jotta matkailun kehitys pysyy hallittuna ja asumisviihtyvyys säilyy hyvänä matkailun rinnalla. (Keskustelukierros 2025)
- MAMOMI-hankkeen (2020) luoma vierailukestävyyden kolmiomittausmalli on suunniteltu toimimaan pohjana kulttuuriympäristön matkailun kestäväan kehittämiseen. MAMOMI-hanke ehdottaa, että matkakohteen kestävyden raja-arvot tulee määritellä paikallisesti yhteistyössä laajan toimijajoukon kesken. Lisäksi hanke suosittelee, että koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden osaamista hyödynnetään nykyistä enemmän (Veijola, Kyyrö 2020)

5. Johtopäätökset

Projektin tulokset osoittavat, että kestävä matkailun kehittäminen Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella edellyttää tarttumista kolmeen teemaan: paikallisten osallistaminen, matkailuvirtojen hajauttaminen ja yhteistyö matkailukehityksessä.

5.1 Paikallisten osallistuminen

Paikalliset kokevat, ettei heitä kuulla riittävästi matkailuun liittyvissä kysymyksissä. Matkailukeskittymän kyläyhteisöissä koetaan pientä uupumista hoitaa matkailijoiden tarpeita sekä ollaan huolissaan, millaisiksi kylät muuttuvat, jos matkailijamäärät kasvavat nykyisestä. Tilanne saattaa johtaa paikallisten tyytymättömyyteen ja asenteisiin matkailua kohtaan.

Jos ei ole riittävästi tiedonvaihtoa paikallisyhteisöjen ja alueen matkailukoordinoinnin välillä, ei pystytä reagoimaan ongelmakohtiin, joita matkailu voi aiheuttaa paikallisille asukkaille. Paremmat tiedonkulun tarkoitukset ei ole vain tunnistaa ongelmia vaan myös tuoda esille ideoita matkailun kehittämiseen asukkailta, eli niiltä, jotka tuntevat parhaiten paikalliset olosuhteet.

Projektin selvitysten mukaan maailmanperintökuntien asukkaat haluavat osallistua alueensa matkailun kehittämiseen. Asukkaat esittivät runsaasti ideoita, jotka liittyivät sekä asumisviihtyvyyden parantamiseen (esim. pyörätiet, teiden kunnostus, jätehuolto uimarannoilla) että matkailupalveluihin ja aktiviteetteihin saaristossa. Monien ehdotusten toteuttaminen hyödyttäisi yhtä aikaa sekä paikallisia asukkaita, että matkailijoita.

Nykytilanteessa Merenkurkun maailmanperintöalueella dialogi paikallisyhteisön ja matkailun sidosryhmien välillä ei ole vielä vakiintunutta tai sellaista, että paikalliset olisivat matkailuun liittyvässä päätöksenteossa mukana. Paikalliset ovat passiivisia tiedonvastaanottajia tai heitä kuullaan kyselylomakkeilla ja keskustelutilaisuuksissa kuten Kvarken-Be my Guest projektin toimenpiteissä, mutta ei ole takuita siitä, että asukkaiden mielipiteet ja ideat menevät käyttöön alueen matkailukehittämisessä.

Ehdotamme, että alueelle luodaan pysyvä toimintamalli säännölliseen vuoropuheluun paikallisten kanssa. Tarvitaan taho, joka ottaa koordinaatiovastuun ja kokoaa matkailun sidosryhmät (Visit, VASEK, Metsähallitus, kunnat, yritykset, asukkaat ja yhdistykset) yhteisiin keskusteluihin, joissa paikallisenäkökulma nostetaan aidosti esiin.

Yhteisellä suunnittelulla on mahdollista löytää ratkaisuja toimia ennakoivasti matkailijamäärien kasvaessa sekä esimerkiksi tasata matkailijavirtoja ohjaten matkailijoita vähemmän suosittuihin kohteisiin. Paikallisten osallistuminen tuo esiin heidän omat ideansa ja näkökulmansa, jolloin matkailun kehittäminen tapahtuu paikallisten ehdoilla. Tämä tukee asuinviihtyvyyttä matkailukohteiden läheisyydessä ja vahvistaa myönteistä suhtautumista matkailuun.

Projektissa tutustuimme Norjan rannikolla sijaitsevaan Unesco-kohteeseen, Vegan saaristoon, kulttuurimaisemaan, joka halutaan säilyttää elinvoimaisena. Siksi paikallisten osallistuminen matkailuun liittyvään päätöksentekoon on siellä välttämätöntä, aivan kuten Merenkurkun saaristossa. Matkailijat haluavat kohdata eläviä kyliä, joissa paikalliskulttuuri näkyy ja joissa asukkaat ovat osa kokemusta. Siksi myös Merenkurkussa

on tärkeää, että paikalliset ovat mukana matkailukeskustelussa: he ovat osa alueen kulttuuria ja merkittävä voimavara matkailun kehittämisessä.

5.2 Matkailuvirtojen hajauttaminen

Maailmanperintöalueella matkailu on vielä suhteellisen pientä, mutta Svedjehamn ja sinne johtava Raippaluodon tie erottuvat alueen vilkkaimpana matkailukeskittymänä. Projektin selvitysten mukaan matkailun aiheuttamat haitat huolettavat eniten Björköbyssä, jossa myös matkailijamäärät ovat suurimmat.

Paikallisten asenteisiin matkailua kohtaan voi vaikuttaa vakituisen tai vapaa-ajan asumisen läheisyys matkailijavirtoihin (Jurowski & Gursoy 2004). Björköbyhyn suuntaavan matkailureitin varrella asuvat voivat kokea matkailun heikentävän omia virkistysmahdollisuuksiaan ja olla huolissaan esimerkiksi roskaamisesta ja lisääntyvästä liikenteestä. Sen sijaan kauempana suosituista reiteistä asuvat maailmanperintökuntien asukkaat suhtautuvat usein myönteisemmin matkailun kasvuun ja näkevät sen tuovan tuloja ja parempia palveluita alueelle.

Projektin tutkimuksissa ei kerätty tietoa vastaajien kotikylistä, vaan ainoastaan kotikunnasta, joten sijaintiin perustuvia tarkempia analyysejä ei voitu tehdä. Tulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, että asumisen läheisyys matkailijavirtoihin vaikuttaa asenteisiin samansuuntaisesti kuin Jurowskin ja Gursoyn (2004) tutkimuksessa.

Projektimme keskustelukierroksella ilmeni, että myös muut kylät haluaisivat lisää vierailijoita ja matkailutuloja, mutta eivät halua muuttua samanlaiseksi ”turistipyödykseksi” kuin Björköby. Kyläläisten mukaan matkailijat ohjataan Visitin, kunnan ja Maailmanperintöportin kautta hyvin yksipuolisesti Svedjehamniin. Muihin kyliin toivotaan enemmän kävijöitä, mutta samalla tunnustetaan tarve kehittää palveluita ja parantaa markkinointia, jotta matkailijat löytäisivät kylien omat käyntikohteet ja palvelut.

Tasapainoinen matkailun kehittäminen edellyttää, että tarkastelemme koko maailmanperintöalueen potentiaalia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia. Matkailijoiden keskittyminen yhdelle alueelle lisää ruuhkautumista sekä käyntikohteiden ja luonnon kulumista. Jotta matkailun kuormitus jakautuisi tasaisemmin, suosittelemme laajentamaan katsetta myös muihin kyliin. Matkailun levittäminen uusille alueille vaatii kuitenkin kehitystä: tarvitaan palveluita, tekemistä, vetovoimaa ja selkeitä käyntikohteita, joihin vierailijoita voidaan ohjata.

Siksi ehdotamme, että eri puolilla maailmanperintöaluetta profiloitetaan omien vahvuuksien mukaan. Mikä voisi olla Molpen ”oma Saltkaret”? Voisiko Molpe rakentaa profiiliaan uimarannan ympärille? Entä olisiko hienoa, jos Maksamaan saaristo erikoistuisi pyöräilijöiden unelmareitteihin?

Maailmanperintökylissä tiedostetaan, että matkailijoille tulisi olla tarjolla enemmän palveluita: ravintoloita, majoitusta ja aktiviteetteja, jotta kylät houkuttelisivat käyntikohteina. Uusien kohteiden lisäksi matkailua tulisi pystyä levittämään myös muille sesongeille. Asukkaat toivat esille, että saaristossa olisi paljon tarjottavaa kesäkauden ulkopuolella: lumi, pimeys, harmaus ja neljä vuodenaikaa. Niihin liittyy monia suomalaisia

aktiviteetteja, kuten hiihto, pilkkiminen, mäenlasku, soutaminen, marjastaminen ja puusaunan lämmitys, joita voisi hyödyntää matkailutuotteiden sisältönä nykyistä enemmän.

Tämän suosituksen hyöty on, että matkailun kuormitus ei keskity yhteen pisteeseen vaan jakautuu tasaisemmin koko maailmanperintöalueelle. Se vähentää Svedjehamnin ruuhkautumista ja ympäristön kulumista, vahvistaa muiden kylien elinvoimaa ja mahdollistaa matkailutulojen laajemman jakautumisen. Profilointi ja uusien käyntikohteiden kehittäminen tukevat alueen sosiaalista, taloudellista ja ympäristöllistä kestävyyttä. Tasapainoisempi matkailu lisää paikallisten hyväksyntää ja luo pohjan pitkäjänteiselle, kylälähtöiselle matkailun kehittämiselle.

5.3 Yhteistyö matkailukehityksessä

Yhteistyöllä kohti hallittua ja kestäväää matkailua

Projektin selvitysten perusteella matkailu ei tällä hetkellä aiheuta merkittäviä ongelmia Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen asukkaille mutta paikalliset tunnistavat riskit, jos matkailijamäärät kasvavat nykyisestä hallitsemattomasti. Paikalliset peräänkuuluttavat kontrolloitua matkailua alueelle, mikä edellyttää yhteistyötä eri tahojen välillä.

Suosittellemme vahvistamaan yhteistyötä kuntien, matkailuorganisaation, yritysten ja paikallisyhteisöjen välillä, jotta matkailun kehittäminen olisi koordinoitumpaa ja kylien kokema yksinäisyys matkailuhaasteiden kanssa vähenisi. Yhteistyön tiivistäminen tukee hallittua ja kestäväää matkailua sekä parantaa koko maailmanperintöalueen kykyä vastata kasvavaan matkailuun.

Code of conduct -työryhmä vastaamaan kylien yhteisiin haasteisiin

Jo pieni määrä matkailijoita voi aiheuttaa ärsytystä paikallisissa, jos vierailijat toimivat epäasiallisesti matkakohteessa kuten parkkeeraavat luvattomasti uimarannoilla, roskaavat luontopoluilla tai kulkevat yksityistonteilla. Kaikissa maailmanperintökylissä liikkuu matkailijoita, matkailun volyymi vaihtelee kyläkohtaisesti, mutta kaikkialla ollaan sitä mieltä, että matkailijoille pitäisi laatia pelisäännöt, miten maailmanperintöalueella ”käyttyäytään.”

Projektimme keskustelukierroksella nousi esiin, että eri maailmanperintökylissä asukkailla on hyvin samankaltaisia ajatuksia matkailun kehittämisestä sekä samanlaisia haasteita, esimerkiksi karavaanareihin ja roskaamiseen liittyen. Ehdotamme, että Merenkurkun saariston maailmanperintöalueelle perustettaisiin työryhmä laatimaan alueelle omat matkailijan toimintaohjeet ”code of conduct” ohjaamaan, mitä vierailijan tulee alueella huomioida.

Öölannin maailmanperintökohteessa on luotu Kovett-säännöt, jotka opastavat, miten toimitaan laidunalueilla liikkuvien lehmien kanssa, kun vierailijat kulkevat niiden läpi esimerkiksi vaellusreiteille. Merenkurkun saaristossa vastaavat ohjeet voisivat liittyä paitsi luonnossa liikkumiseen (joka on jo hyvin esillä Metsähallituksen opasteissa), myös laajemmin saaristossa tapahtuvaan matkailuun, paikallisten arkeen ja kulttuuriin.

Yhdistysten avulla lisää palveluita maailmanperintöalueelle

Tutkimusaineistomme osoittaa, että maailmanperintöalueen asukkailla on runsaasti ideoita matkailun kehittämiseksi. Yhtenä keinona palvelutarjonnan lisäämiseksi ehdotetaan yritysten ja yhdistysten tiiviimpää yhteistyötä. Matkailun kehittämisen tulisi kuitenkin olla ensisijaisesti yritysvetoista, yhdistysten tuodessa siihen oman lisäpanoksensa. Alueella toimii paljon yhdistyksiä kuten kotiseutu-, martha- ja nuorisoyhdistyksiä, mutta myös niiden resurssit ovat rajalliset.

Suosittellemme vahvistamaan yritysten ja yhdistysten yhteistyötä kolmella konkreettisella tavalla. Ensinnäkin alueelle voisi perustaa kevyen matkailun kehittämisringin, joka kokoontuu 2–3 kertaa vuodessa ja tarjoaa paikan jakaa ideoita ja tarpeita.

Toiseksi ehdotamme pienimuotoisia yhteistyöpilotteja, joissa yhdistykset tuovat paikallista sisältöä matkailuyritysten palveluihin.

Kolmanneksi yhdistyksille tulisi tarjota markkinointi- ja näkyvyyshuoltoa, jotta ne voivat osallistua matkailun kehittämiseen omien rajallisten resurssiensa puitteissa.

Monialainen yhteistyö matkailun vaikutusten mittaamisessa

Ehdotamme matkailun vaikutusten mittaamisessa hyödynnettäväksi Vierailukestävyiden kolmiomittausmallia (Veijola & Kyyrö 2020), jonka pohjalta voidaan rakentaa Merenkurkun olosuhteisiin sopivat mittarit. Paikallisen mallin kehittämistä varten ehdotamme monialaisen työryhmän perustamista. Matkailun vaikutusten mittaaminen ja kysymys siitä, kuinka kestävää Merenkurkun saariston matkailu on, edellyttää monialaisen tiimin yhdessä sopimia mittareita. Projektin viimeisenä kehitysehdotuksena haluamme korostaa yhteistyön merkitystä: jos alueella halutaan arvioida matkailun vaikutuksia, mittarit tulee määrittellä yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Monialainen asiantuntemus on välttämätöntä, jotta mittarit kuvaavat sekä ympäristön, talouden, kulttuurin että paikallisyhteisön näkökulmia.

Jotta matkailua voidaan kehittää tarkoituksenmukaisesti, tarvitaan ajantasaista tietoa siitä, mitä kävijät alueella kokevat ja millaisia puutteita he tuovat esiin. Aina ei tarvita paljon resursseja vaativia kävijätutkimuksia, kun voidaan hyödyntää julkisesti saatavilla olevaa tietoa digitaalisilla alustoilla. Erlands (2026) tutki pro gradu -tutkielmassaan Googlen kävijäarvioita Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen käyntikohteissa ja havaitsi arvioinneissa, että positiivisten kommenttien lisäksi kävijät kirjoittivat mm. puutteista infrastruktuuriin tai saavutettavuuteen liittyen. Tänä päivänä matkailijat huomioivat muiden matkailijoiden kohdearviointeja tehdessään matkasuunnitelmia, joten matkailualueen kannattaa seurata ja reagoida ongelmakohtiin. Ehdotamme maailmanperintöalueen kehitykseen yhteistyötä alueen korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa opinnäytetöiden ja gradujen sekä kehittämisprojektien muodossa, jotta kehittämistyön tueksi saadaan tutkittua tietoa.

Loppusanat

Projektin alkuperäisenä ajatuksena oli edistää kestävämpää, saavutettavampaa ja vieraanvaraisempaa matkailua Merenkurkun alueella. Matkan varrella kuitenkin kävi selväksi, että saavutettavuuden teema ei toteutunut aivan siinä laajuudessa kuin alun perin suunniteltiin. Tämä johtui ennen kaikkea siitä, että projektin painopiste siirtyi vahvasti paikallisyhteisöihin - ja hyvästä syystä. Kestävää matkailua ei voida kehittää ilman paikallisten osallistumista, ja tämä periaate on kulkenut mukana koko projektin ajan. Sen merkitys on prosessin aikana vain vahvistunut.

Projektin alussa puhuimme siitä, että meidän täytyy ottaa paikalliset mukaan matkailukeskusteluun. Nyt projektin päättyessä retoriikka on muuttunut: matkailu otetaan mukaan kyläkehitykseen. Tämä suunnanmuutos vahvistaa paikallista näkökulmaa. Se tarkoittaa, että kylän omat tarpeet tulevat ensin ja matkailu rakentuu niiden päälle. Esimerkiksi pyörätie tarvitaan ensisijaisesti paikallisille, jotta arki sujuu turvallisesti ja sujuvasti ja vasta sen jälkeen se palvelee pyöräileviä matkailijoita, jotka ovat toki lämpimästi tervetulleita.

Raportin kehitysehdotukset perustuvat paikallisilta kerättyyn tietoon siitä, miten Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen matkailua voidaan kehittää laajassa yhteistyössä ja paikallisyhteisöjä kuunnellen. Alueella halutaan olla vieraanvaraisia ja toivottaa vierailijat tervetulleiksi, mutta samalla asukkaat korostavat, että matkailun tulee kasvaa hallitusti ja kehityksen tulee tapahtua alusta alkaen hyvässä yhteistyössä paikallisten kanssa.

Mielestämme tämä paikallisyhteisöihin keskittynyt matkailuprojekti tuo tärkeän lisän Vaasan seudun kestäväan matkailun kokonaisuuteen. Se täydentää Visit Vaasan ja alueen matkailuyritysten työtä Sustainable Travel Finland (STF) -ohjelmassa sekä tukee maailmanperintötoimijoiden strategista kehittämistyötä. Hanke vahvistaa erityisesti paikallisyhteisöjen äänen kuulumista kestäväan matkailun edistämisessä, sillä alueen asukkaat ovat keskeinen osa elinvoimaisia matkailukohteita.

Pohjoismaisissa maailmanperintökohteissa pohditaan samoja kysymyksiä kuin Merenkurkussa: miten levittää matkailua kesäsesongin ulkopuolelle sekä miten löytää toimiva yhteispeli paikallisten ja matkailun välillä. Kaikille kohteille on yhteistä, että ne ovat vetovoimaisia käyntikohteita, joiden läheisyydessä elävät paikallisyhteisöt ovat samalla matkailun voimavara.

Suomi on sitoutunut suojelemaan Merenkurkun saaristoa tuleville sukupolville maailmanperintösopimuksen kautta, ja tämä on suuri vastuu. Samalla maailmanperintöstatus on merkittävä vetovoimatekijä alueen matkailulle. Projektin aikana opimme, että maailmanperintöalueen kestävää matkailua kannattaa edistää tiiviissä yhteistyössä paikallisten yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa sekä hyödyntää kotimaisten ja kansainvälisten kohteiden kokemuksia yhteisten ratkaisujen löytämiseksi.

Toivomme, että tämä raportti toimii pohjana rakentavalle jatkokeskustelulle ja konkreettisille toimenpiteille, jotka vahvistavat sekä paikallista hyvinvointia että kestävämpää matkailua maailmanperintöalueella. Kiitos kaikille, jotka ovat jakaneet tietoa ja kokemuksiaan tämän työn tueksi!

Lähteet

- Argenti, J. (1997). Stakeholders: the case against. *Long range planning*, 30(3), 442-445.
- Bylund P. & Henriksson M. (2023). Korkearannikon / Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen hallintosuunnitelma. Julkaisija Metsähallitus, Vantaa, 2024. Haettu 13.3.2026 osoitteesta: <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisu/korkearannikon-ja-merenkurkun-saariston-hallintosuunnitelman-tiivistelma-2023-2030/>
- Erlands Sara (2026). Pro gradu -tutkielma ”Skönhet på extrema breddgrader -inget att se! Upplevelser av Kvarakens världs naturarv i online recensioner” Haettu 2.6.2026 osoitteesta: <https://helda.helsinki.fi/items/f1bad6d3-f0b4-4f44-9b15-91ad2f4a703c>
- Garrod, B., Fyall, A., Leask, A., & Reid, E. (2012). Engaging residents as stakeholders of the visitor attraction. *Tourism management*, 33(5), 1159-1173.
- Jamal, T. B., & Getz, D. (1995). Collaboration theory and community tourism planning. *Annals of tourism research*, 22(1), 186-204.
- Jawahar, I. M., & McLaughlin, G. L. (2001). Toward a descriptive stakeholder theory: An organizational life cycle approach. *Academy of management review*, 26(3), 397-414.
- Jurowski, C., & Gursoy, D. (2004). Distance effects on RESIDENTS' ATTITUDES toward tourism. *Annals of tourism research*, 31(2), 296-312.
- Jänkäälä, S. (2019). Matkailun toimialaraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:3. Haettu 8.1.2026 osoitteesta: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/88372cde-7418-4e4f-b54b-04a80c2c9c18/content>
- Kennell, J. (2024) 'Carrying Capacity' in Jafari, J. & Xiao, H. (eds.) *Encyclopedia of Tourism*. 2 nd Ed. Springer. Cham. pp. 139-140
- Kyyrä, Sanna (2025). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2025:29: Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun: Suomen matkailustrategia ja toimenpiteet 2025–2028. Haettu 6.2.2026 osoitteesta: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-805-9>
- Långfors Linus (2026). Pro gradu -tutkielma ”Fysisk och digital synlighet av världsarvet Kvarakens skärgård – kartläggning och förbättringsförslag”. Haettu 2.6.2026 osoitteesta: <https://helda.helsinki.fi/items/ced8caba-500c-4dd5-b412-00744e894320>
- McCool, S. (2012). Limits of acceptable change and tourism. In *The Routledge handbook of tourism and the environment* (pp. 285-298). Routledge.
- Sheehan, L. R., & Ritchie, J. B. (2005). Destination stakeholders exploring identity and salience. *Annals of tourism research*, 32(3), 711-734.

Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys ry (2026). Haettu 1.6.2026:
<https://www.maailmanperinto.fi/merenkurkun-saaristo/>

UNWTO. 1981. Saturation of Tourist Destinations: Report of the Secretary General. Madrid: World Tourism Organization.

Vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun toimintaperiaatteet 2018. Haettu 11.5.2026:
<https://samediggi.fi/vastuualueet/elinkeinot-oikeus-ja-ymparisto/saamelaismatkailun-eettiset-ohjeet/>

Veijola, Kyyrö (2020). Soile Veijola ja Kati Kyyrö (toim.) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:26. Haettu 8.1.2026 osoitteesta:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/719d7e94-10e5-439d-b16c-e22f761271c6>

Visit Finland (2025). Kestävän matkailun tila 2024. Julkaisija ja tilaaja: Visit Finland. Julkaisupäivä: 17.6.2025. Haettu 13.1.2026 osoitteesta:
<https://stfhub.visitfinland.com/guide/state-of-sustainable-tourism>

Wennström Carina (2024). Merenkurkun saariston maailmanperintö-alueen kävijätutkimus 2023. Metsähallitus, Helsinki, 2024. Haettu 13.1.2026 osoitteesta:
<https://julkaisut.metsa.fi/julkaisu/merenkurkun-saariston-maailmanperinto-alueen-kavijatutkimus-2023/>

WTTC (2025). Travel & Tourism Economic Impact 2025 Global Trends. Haettu 10.3.2026 osoitteesta: <https://researchhub.wttc.org/product/travel-tourism-economic-impact-2025-global-trends>

Kysely matkailusta Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella

Kysely toteutettiin Kvarken – Be my guest! -hankkeessa
huhti–toukokuussa 2025

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Närings-, trafik- och
miljöcentralen

Sisältö

Tietoa tutkimuksesta
2

Tulosten yhteenveto
3

Vertailu Höga Kustenin maailmanperintöalueen vuoden
2023 asennekyselyyn
4

Vastaajaprofiili
5-6

Näkemykset kävijämääristä
7-8

Matkailun hyödyt maailmanperintöalueelle
9-10

Matkailun haitat maailmanperintöalueelle
11-12

Vaikuttaako sinuun henkilönä, että Merenkurkun saaristo
maailmanperintöalue ja, että alueelle saapuu enemmän
matkailijoita?
13-14

Joukkoliikenne maailmanperintöalueelle ja sen sisällä
15

Houkuttelevamman maailmanperintökohteen kehittäminen
16-17

Paikalliset mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua
maailmanperintöön
18-20

Maailmanperintöön liityvä osaaminen ja kiinnostus
21-22

Matkailun kehittäminen Merenkurkun saariston
maailmanperintöalueella
23

Yhteystiedot Hanken
24

Tutkimus

Tavoite

Kvarken–Be my Guest! -hanke toteutti avoimen verkkokyselyn huhti–toukokuussa 2025. Tavoitteena oli kartoittaa Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen asukkaiden, vapaa-ajan asukkaiden ja paikallisten matkailijoiden ajatuksia alueen matkailusta. Erityisenä tavoitteena oli selvittää matkailun vaikutuksia alueen asukkaiden elämään sekä paikallisten näkemyksiä matkailun kehittämisestä Merenkurkun saaristossa.

Kysely kartoitti muun muassa:

- vastaajaprofiilia, kuten vakituinen asukas / vapaa-ajan asukas / paikallinen matkailija, ikä ja kotipaikka
- paikallisten suhtautumista matkailijamääriin eri vuodenaikoina
- matkailun hyötyjä ja haittoja maailmanperintökohteelle
- kokemuksia matkailuinfrastruktuurista
- halukkuutta vaikuttaa matkailun kehittämiseen omalla asuinpaikkakunnalla tai vapaa-ajan asunnon sijaintipaikkakunnalla

Kohderyhmä

Satunnaisotanta henkilöistä, jotka asuvat Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella tai sen läheisyydessä, omistavat vapaa-ajan asunnon alueella tai joilla on muu yhteys alueeseen.

Aineistonkeruu

Aineistonkeruumenetelmänä oli avoin linkki Webropol-kyselyyn (22.4.–19.5.2025).

Kyselyä jaettiin maailmanperintökuntien (Mustasaari, Maalahti, Korsnäs, Vöyri, Vaasa) verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa sekä kylien some-ryhmissä.

Vastaajamäärä

374 vastausta

Tulosten yhteenveto

- 220 vakituisesti asuvaa ja 155 vapaa-ajan asukasta maailmanperintöalueelta tai sen läheisyydestä antoi näkemyksensä turismista. Suurin osa vastauksista (54 %) tuli Mustasaaresta, jossa myös valtaosa maailmanperintöalueesta sijaitsee.
- Nykyisellä matkailijamäärällä paikalliset kokevat, että matkailu tuo Merenkurkun saaristossa enemmän hyötyjä kuin haittoja – se tuo tuloja, lisää elinvoimaa ja vahvistaa paikallisia palveluja. Samalla ollaan tietoisia hallitsemattoman matkailun kasvun riskeistä, kuten roskaantumisesta, luonnon kulumisesta ja lisääntyvästä liikenteestä jo valmiiksi heikkokuntoisilla teillä.
- 30 % vastaajista kokee, että maailmanperintö ja kasvavat matkailijamäärät vaikuttavat heidän elämäänsä – 70 % ei koe vaikutusta. Vastaus riippuu todennäköisesti paljon siitä, kuinka lähellä ”matkailijavirtoja” vastaaja asuu. Matkailun haittapuolina mainitaan lisääntynyt liikenne ja roskaantuminen, mutta esiin nousee myös myönteisiä kokemuksia, kuten parantuneet palvelut, elävöityneet kylät sekä kasvanut ylpeys kotiseudusta ja sen ainutlaatuisesta luonnosta.
- Parempia teitä ja pyöräteitä sekä lisää julkisia wc-tiloja pidetään erityisen tärkeinä, jotta Merenkurkun saaristo olisi houkuttelevampi vierailukohde. Vastaajilla, jotka eivät todennäköisesti työskentele matkailualalla, on runsaasti ideoita siitä, miten saariston matkailua voisi kehittää – sekä palveluiden että markkinoinnin näkökulmasta.
- Valtaosa vastaajista (87 %) kokee, että joukkoliikenne maailmanperintöalueelle ja alueen sisällä on melko tai erittäin huono.
- Vastaajista 50 % on kohtalaisen kiinnostuneita vaikuttamaan maailmanperintöalueen kehittämiseen, ja 97 % (lähes 300 vastaajaa) kertoo osallistuvansa tai mahdollisesti osallistuvansa, jos maailmanperintöalueen kehittämiseen liittyvä paikallinen tapahtuma järjestetään.
- Yhteenvetona esiin nousevat heikko tieinfrastruktuuri, pyöräteiden puute, lisääntyvä liikenne sekä huoli herkän saaristoluonnon kestävydestä matkailun kasvaessa. Myönteisestä näkökulmasta asukkaat näkevät matkailussa mahdollisuuksia, heillä on kehittämis ehdotuksia ja he haluavat osallistua maailmanperintöalueen ja sen lähialueiden kehittämiseen.

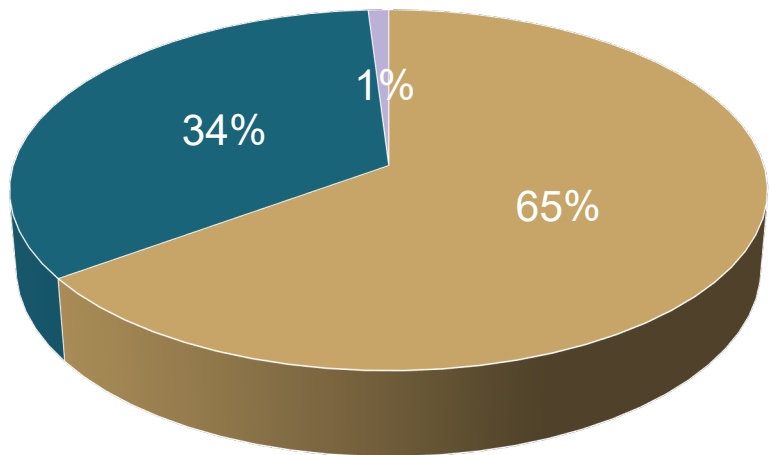
Vertailu Höga Kustenin maailmanperintöalueen vuoden 2023 asennekyselyyn

- *Kysely matkailusta Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella* toteutettiin avoimena verkkokyselynä 4–5/2023 (374 vastausta) Hankenin toimesta, ja *Höga Kustenin asennekysely* toteutettiin puhelinhaastatteluna 2–3/2023 (421 haastattelua) Research One AB -yrityksen toimesta. Höga Kustenin asennekyselyn aineistoa on hyödynnetty Västernorrlandin lääninhallituksen ja Höga Kusten Destinationsutveckling AB:n työssä laadittaessa toimintasuunnitelmaa maailmanperintöalueen kestäväälle paikkakehittämiselle vuosille 2023–2027.
- Tämä kysely sisälsi osittain samoja kysymyksiä kuin Höga Kustenin asennekysely (2023), jotta tuloksia voidaan vertailla yhteisen maailmanperintöalueen sisällä. Molemmissa tutkimuksissa kohderyhmänä olivat maailmanperintökuntien asukkaat – Höga Kustenissa (Kramfors ja Örnsköldsvik) ja Merenkurkun saaristossa (Mustasaari, Maalahti, Korsnäs, Vöyri, Vaasa).
- Höga Kustenin tutkimuksessa painotettiin enemmän asukkaiden asenteita matkailua kohtaan, kun taas Merenkurkun saaristossa selvitettiin asukkaiden ajatuksia alueen matkailun kehittämisestä ja heidän kiinnostustaan osallistua kehittämistyöhön.
- Höga Kustenin ja Merenkurkun saariston tutkimuksissa vastaukset jakautuivat lähes identtisesti, kun tarkasteltiin mielipiteitä alueen kävijämääristä kesäkuukausina ja vuoden muina aikoina.
 - Molemmissa tutkimuksissa täsmälleen 58 % vastaajista katsoi, että kesän matkailijamäärä on sopiva, ja noin 30 % piti kävijämäärää liian pienenä.
 - Hieman yli 10 % asukkaista koki, että kesäkuukausina kävijöitä on liikaa – sekä Höga Kustenissa että Merenkurkun saaristossa.
 - Sesongin ulkopuolella kävijämäärää pidetään molemmissa kohteissa joko sopivana tai liian pienenä. Höga Kustenissa 70,4 % ja Merenkurkun saaristossa 62 % vastaajista kokee, että vuoden muina kuukausina (kesäkauden ulkopuolella) kävijöitä on liian vähän.
- Kysymykseen ”Haluaisitko oppia lisää siitä, miksi Merenkurkun saaristo on maailmanperintökohde?” vastasi myöntävästi 44 % Merenkurkun vastaajista. Höga Kustenissa 88,5 % niistä, jotka eivät ennestään tunteneet maailmanperintöstatuksen perusteita, halusi oppia lisää siitä, miksi Höga Kusten on maailmanperintökohde.
- Höga Kustenin asukkaat nostavat esiin samanlaisia kehittämisideoita kuin Merenkurkun saaristossa: parempi infrastruktuuri ja pysäköinti, parannettu joukkoliikenne, enemmän palveluja kuten majoitusta ja aktiviteetteja (esim. veneretkiä) sekä lisää reittejä ruuhkan ja kulumisen vähentämiseksi.

Demografia: sukupuoli- ja ikäjakauma

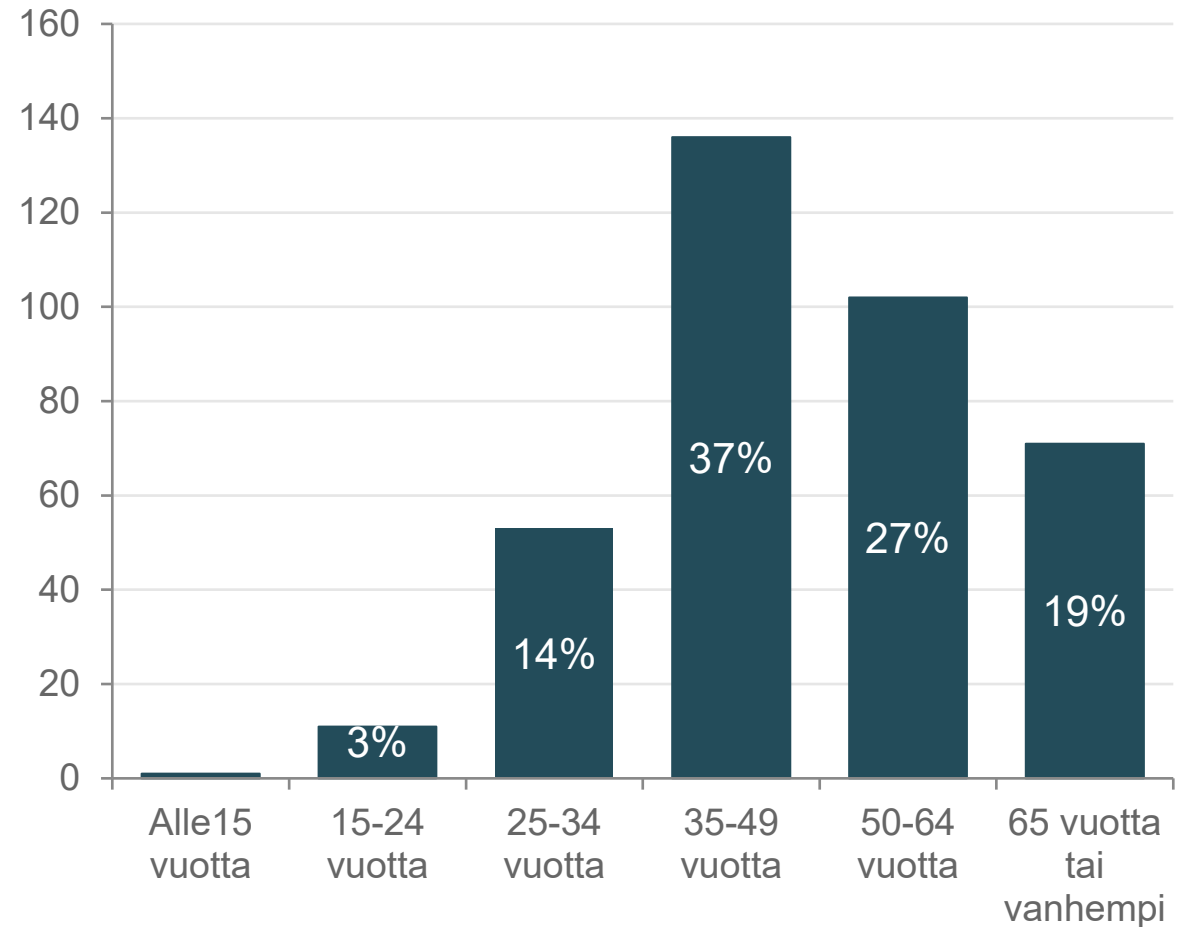
Sukupuoli

Vastausten lkm: 374

■ Nainen
■ Mies
■ Muu / ei-binäärinen

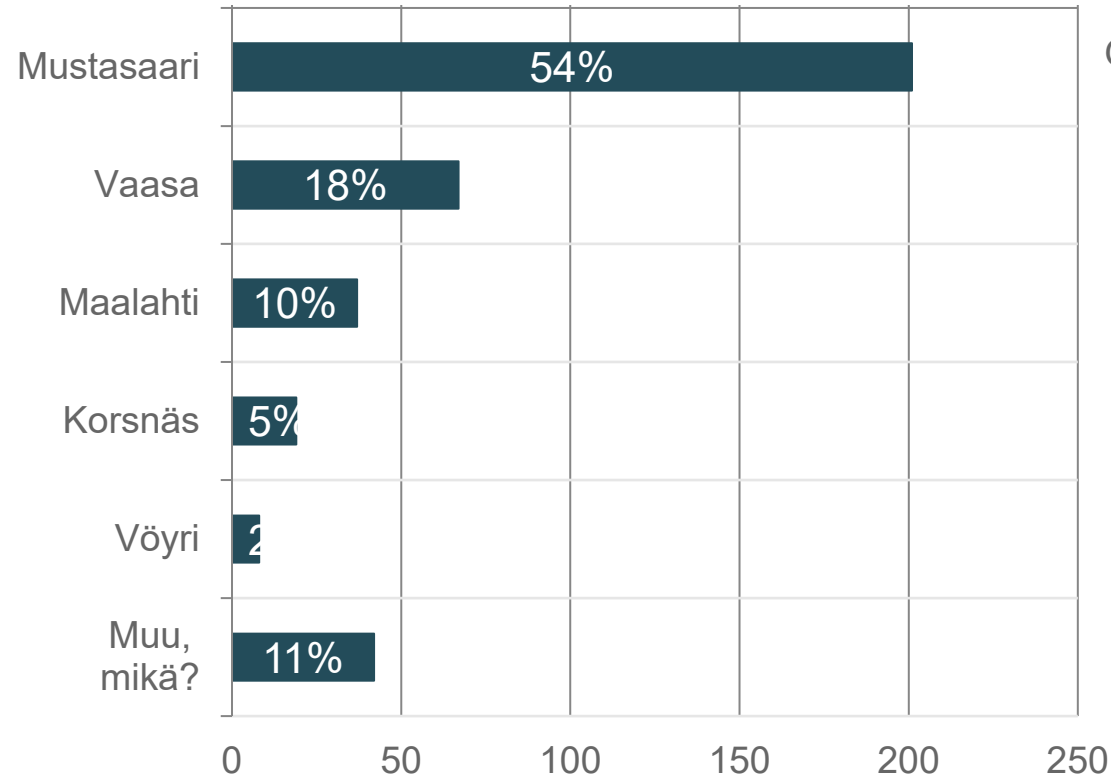
Ikä

- Höga Kustenin asennekyselyssä vastaajat olivat hieman iäkkäämpiä – Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kyselyssä suurin ryhmä oli 35–49-vuotiaat (37 %), kun taas Höga Kustenissa vastaajista suurin osa oli 65-vuotiaita tai sitä vanhempia (45 %).

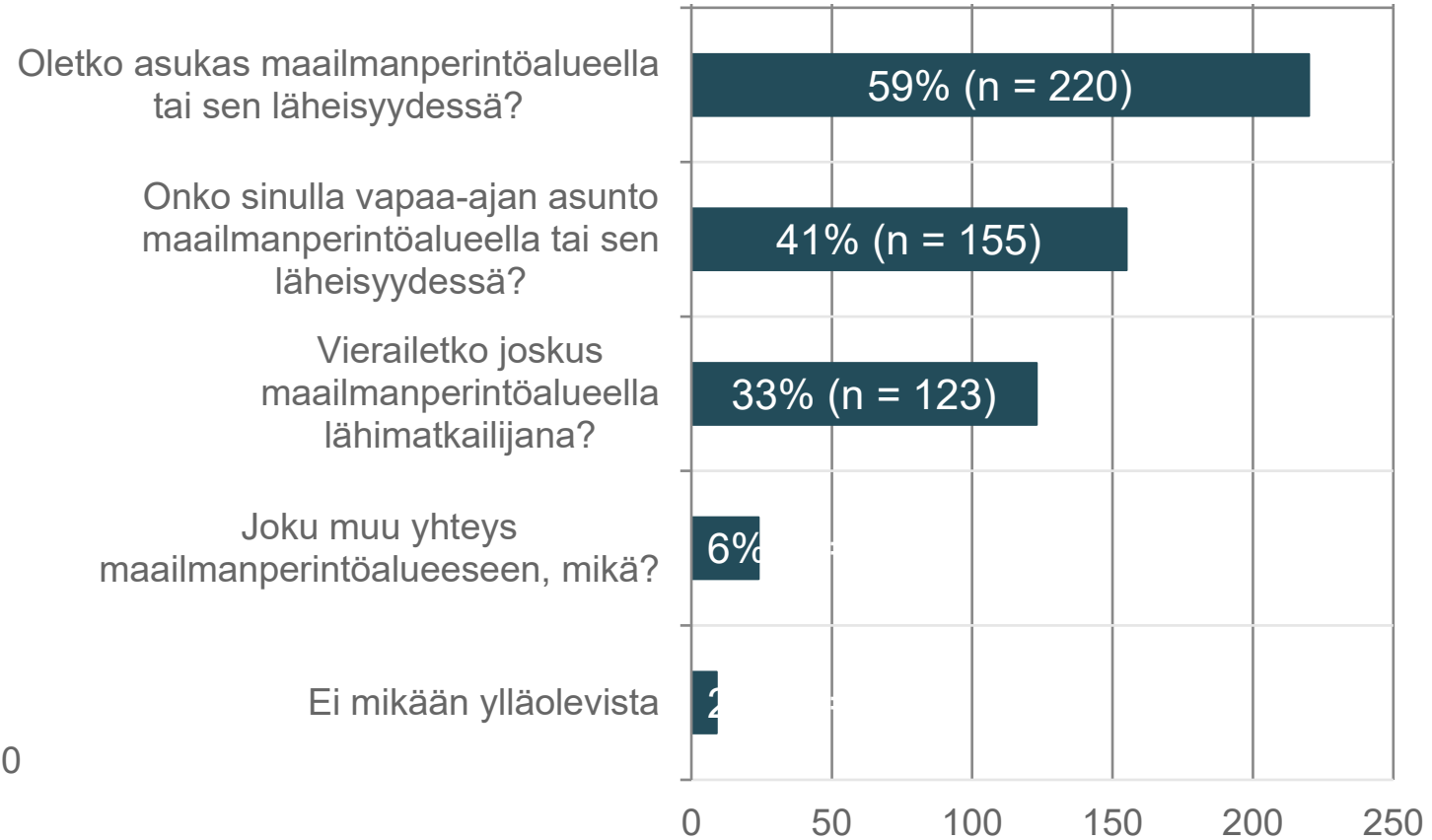
Kotipaikkakunta

Vastaajien määrä: 374

Asuminen, vapaa-ajan asunto, lähimatkailija tai muu?

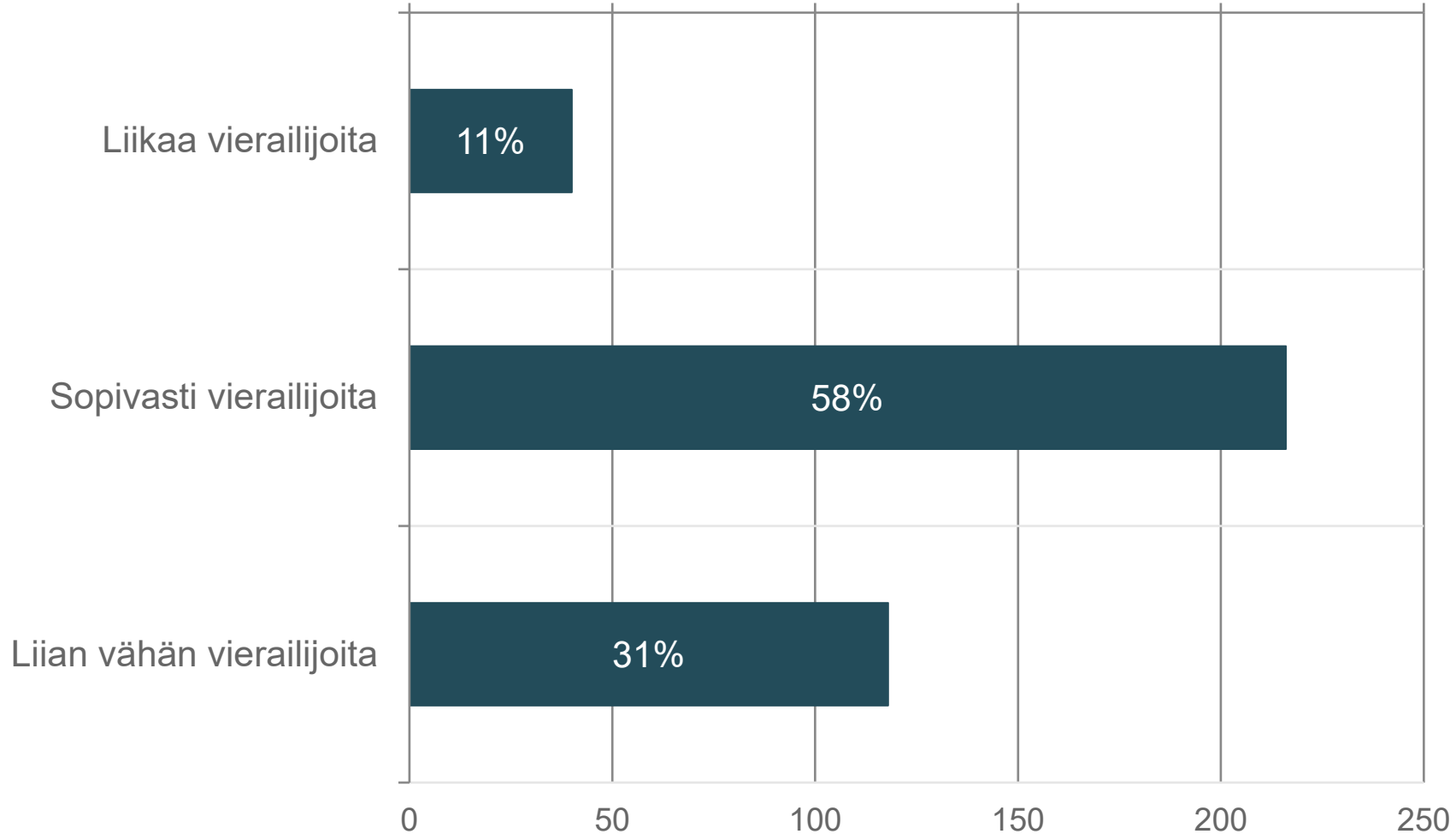
Vastaajien määrä: 374, valittujen vastausten lukumäärä: 531

- Yli puolet vastaajista on kotoisin Mustasaaren kunnasta, jossa suurin osa maailmanperintöalueesta sijaitsee.
- Muut vastaajat (42 henkilöä) maailmanperintöalueen ulkopuolelta kertovat yhteytensä alueeseen liittyvän työn, vapaa-ajan harrastusten tai sukulaisuussuhteiden kautta.
- Vastaajista 220 (59 %) on vakituksia asukkaita ja 155 (41 %) omistaa vapaa-ajan asunnon maailmanperintöalueella tai sen läheisyydessä.

Mitä mieltä olet maailmanperintöalueelle saapuvien vierailijoiden määrästä kesäkuukausina?

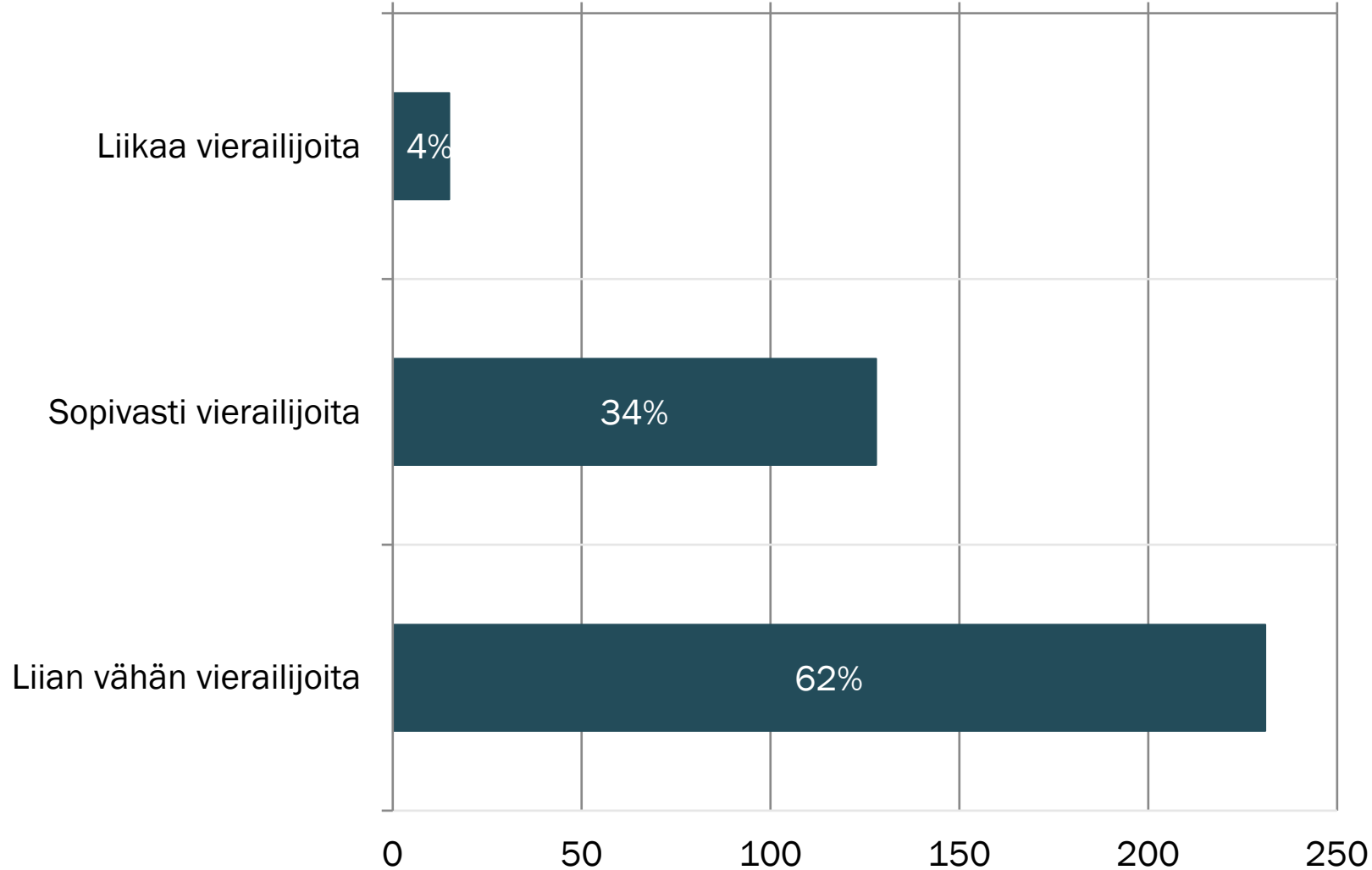
Vastaajien määrä: 374

- 58 % katsoo, että maailmanperintöalueelle tulee sopiva määrä kävijöitä kesäkuukausina
- Lähes 120 vastaajaa (31 %) arvioi, että alueelle tulee liian vähän kävijöitä
- 11 % on sitä mieltä, että alueelle tulee liikaa kävijöitä kesän aikana.
- Mielenpiteet kävijämääristä kesäkuukausina ovat lähes identtiset Höga Kustenin ja Merenkurkun saariston kyselyissä. Molemmissa 58 % vastaajista kokee, että kävijämäärä kesällä on sopiva.

Mitä mieltä olet maailmanperintöalueelle saapuvien vierailijoiden määrästä **vuoden muina kuukausina**?

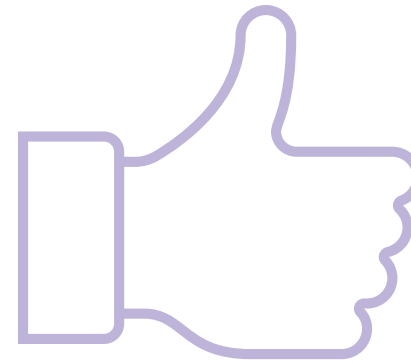
Vastaajien määrä: 374

- 62 % katsoo, että maailmanperintöalueelle tulee liian vähän kävijöitä muina vuodenaikoina kesäsesongin ulkopuolella.
- 34 % on sitä mieltä, että kävijämäärä on sopiva muina vuodenaikoina.
- Vain harvat kokevat, että alueella olisi liikaa kävijöitä myös kesäsesongin ulkopuolella.
- Merenkurkun saaristossa ja Höga Kustenissa vastausten jakauma on samanlainen – sesongin ulkopuolella kävijämäärä koetaan joko sopivaksi tai liian alhaiseksi, ja useimpien mielestä kävijöitä tulee liian vähän.

Mitä hyötyjä matkailu tuo mielestäsi maailmanperintöalueelle?

Vastatut hyödyt jaoteltuna neljään kategoriaan:

Talous ja elinvoima
184 vastausta

Palveluiden kehitys
ja infrastruktuuri
43 vastausta

Kulttuurinen,
sosiaalinen ja
alueellinen
arvostus
39 vastausta

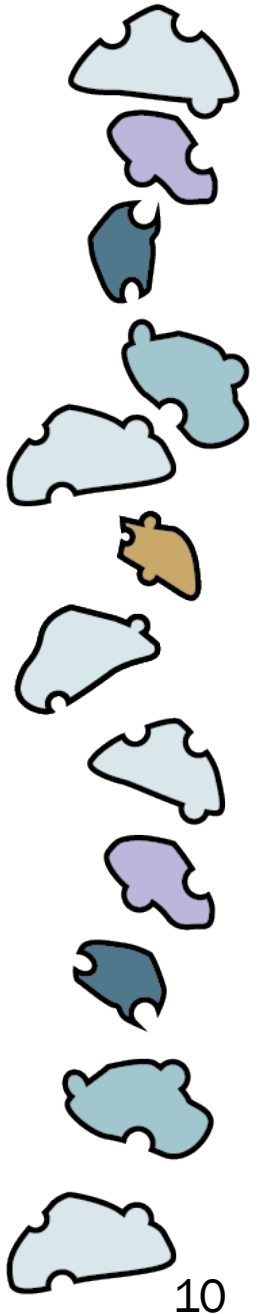
Näkyvyys/tunnettuus ja
alueen imagon
vahvistuminen
58 vastausta

Esimerkkejä avoimista vastauksista:

- Mahdollistaa yritystoimintaa. Vaellusreitit ja virkistysalueet ovat parantuneet.
- Työmahdollisuuksia harvaan asutuille alueille.
- Säilyttää palveluja vakituksille asukkaille.
- Tarjoaa työpaikkoja saariston asukkaille ja luo tulevaisuudenuskoa nuorille.
- Enemmän elämää kyliin. Enemmän liiketoimintaa yrittäjille.
- Ostavat palveluja ja auttavat tuomaan arvoa ympäristölle, jossa vierailevat.
- Lisää tunnettuutta "maailmalla".

Mitä hyötyjä matkailu tuo mielestäsi maailmanperintöalueelle?

Kategoria	Vastausten lkm	Yhteenveto avoimista vastauksista
Talous ja elinvoima	184	<i>Matkailu tuo alueelle tuloja, vahvistaa paikallistaloutta ja tukee elinvoimaisuutta. Matkailu luo työpaikkoja ja edistää paikallista yrittäjyyttä.</i>
Palveluiden kehitys ja infrastruktuuri	43	<i>Matkailu mahdollistaa palvelujen kehittämisen ja parantaa infrastruktuuria.</i>
Kulttuurinen, sosiaalinen ja alueellinen arvostus	39	<i>Matkailun myötä alueelle tulee elävyyttä, kulttuurisia kohtaamisia sekä lisääntyntä ymmärrystä luonnosta (myös maailmanperintökohteesta) ja paikallisesta kulttuurista.</i>
Näkyvyys/tunnettuus ja alueen imagon vahvistuminen	58	<i>Matkailu lisää alueen näkyvyyttä sekä paikallisesti että kansainvälisesti.</i>
Neutraali näkökulma	11	
	n=261	

Mitä haittoja matkailu aiheuttaa maailmanperintöalueelle sinun mielestäsi?

Vastatut haitat jaoteltuna viiteen kategoriaan:

Ympäristövaikutukset
ja luonnon kuluminen

107 vastausta

Liikenne,
turvallisuus ja
infrastruktuuri

84 vastausta

Käytös ja
kunnioituksen
puute

71 vastausta

Yhteiskunnalliset ja
hallinnolliset haasteet

29 vastausta

Matkailijoiden määrä

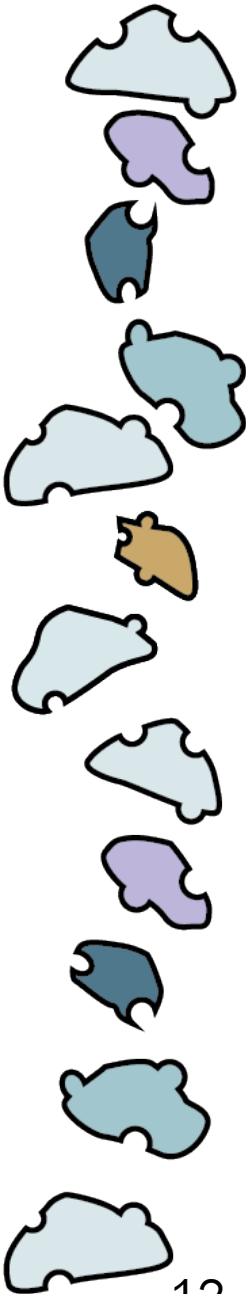
15 vastausta

Esimerkkejä avoimista vastauksista:

- *Turistit jättävät paljon roskaa jälkeensä. Roskaa heitetään sinne tänne...*
- *Liian paljon liikennettä teillä, joilta puuttuvat jalankulku- ja pyörätiet.*
- *Voi varmasti häiritä vakituisten asukkaiden idylliä.*
- *Svedjehamn: turistit eivät käytä varattua pysäköintialuetta, vaan tukkivat veneenomistajien paikat. Suuri liikenne kapealla tiellä, vaarallista jalankulkijoille ja pyöräilijöille.*
- *Jos olosuhteet eivät ole kunnossa – esimerkiksi jos roskiksia puuttuu tai polkuja ei ole merkitty – se johtaa ongelmiin, kuten roskaamiseen ja kulkemiseen väärissä paikoissa.*
- *Enemmän matkailua = enemmän kunnossapitoa pienille teille. Sitä emme kuitenkaan saa, mikä johtaa suuriin kuoppiin ja epätasaisiin teihin.*
- *Liikennejärjestelyjen ja pysäköinnin on oltava kunnossa.*

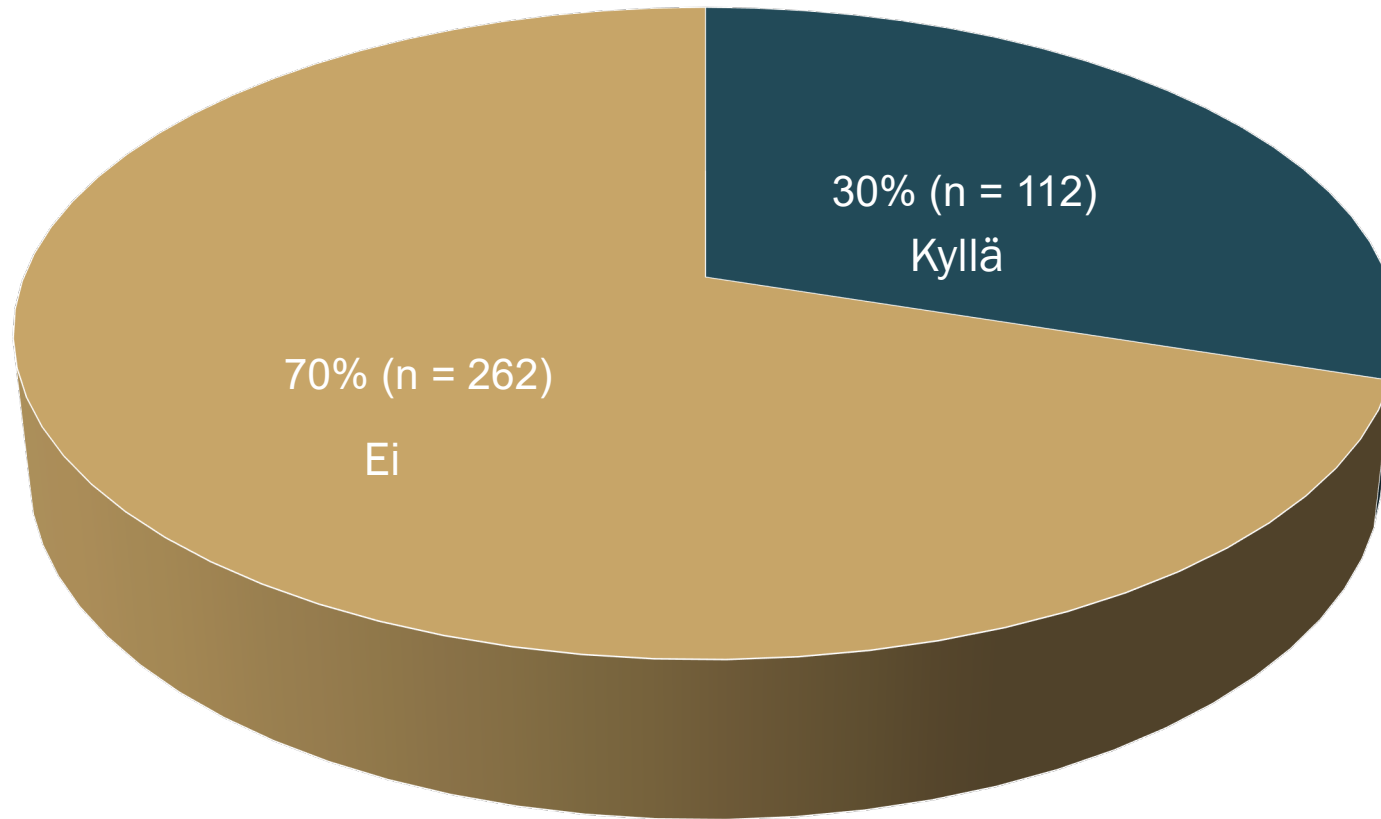
Mitä haittoja matkailu aiheuttaa maailmanperintöalueelle sinun mielestäsi?

Kategoria	Vastausten lkm	Yhteenveto avoimista vastauksista
Ympäristövaikutukset ja luonnon kuluminen	107	<i>Matkailu aiheuttaa roskaamista, kuluttaa luontoa, häiritsee eläimistöä ja johtaa herkkien alueiden ylikuormittumiseen.</i>
Liikenne, turvallisuus ja infrastruktuuri	84	<i>Matkailu lisää liikennemääriä, aiheuttaa vaaratilanteita ja kuormittaa jo valmiiksi puutteellista infrastruktuuria.</i>
Käytös ja kunnioituksen puute	71	<i>Jotkut turistit osoittavat puutteellista kunnioitusta paikallisia sääntöjä, asukkaita ja ympäristöä kohtaan.</i>
Yhteiskunnalliset ja hallinnolliset haasteet	29	<i>Paikalliset kokevat, että heidän tarpeensa sivuutetaan eikä kehitys hyödytä kaikkia.</i>
Ei koettuja haittoja	44	<i>Vastaukset, jotka ovat yleisluontoisia, vaikeasti sijoitettavia tai viittaavat aiempiin kommentteihin ilman selkeää kontekstia.</i>
Matkailijoiden määrä	15	<i>Massaturismi koetaan kielteisenä, sillä se lisää infrastruktuurin kuormitusta ja heikentää viihtyvyyttä.</i>
	n= 246	

Vaikuttaako sinuun henkilönä, että Merenkurkun saaristo maailmanperintöalue ja, että alueelle saapuu enemmän matkailijoita? (Esim. Asuminen, mökin omistaminen, työ, liikenneyhteydet, harrastukset, yhdistystoiminta jne.)

Vastaajien määrä: 374

■ Kyllä. Kerro, millä tavalla. ■ Ei. Kommentoi, jos haluat.

- 30 % vastaajista vastasi Kyllä.
- Kyllä. Millä tavalla? Avoimissa vastauksissa käsiteltiin liikennettä ja infrastruktuuria, ympäristöllisiä ja sosiaalisia vaikutuksia sekä positiivisia vaikutuksia, kuten ylpeyttä, työllisyyttä ja alueen parantunutta palvelutarjontaa.
- 70 % vastaajista ilmoitti, etteivät he koe vaikutusta.

Vaikuttaako sinuun henkilönä, että Merenkurkun saaristo maailmanperintöalue ja, että alueelle saapuu enemmän matkailijoita? Kyllä. Millä tavalla?

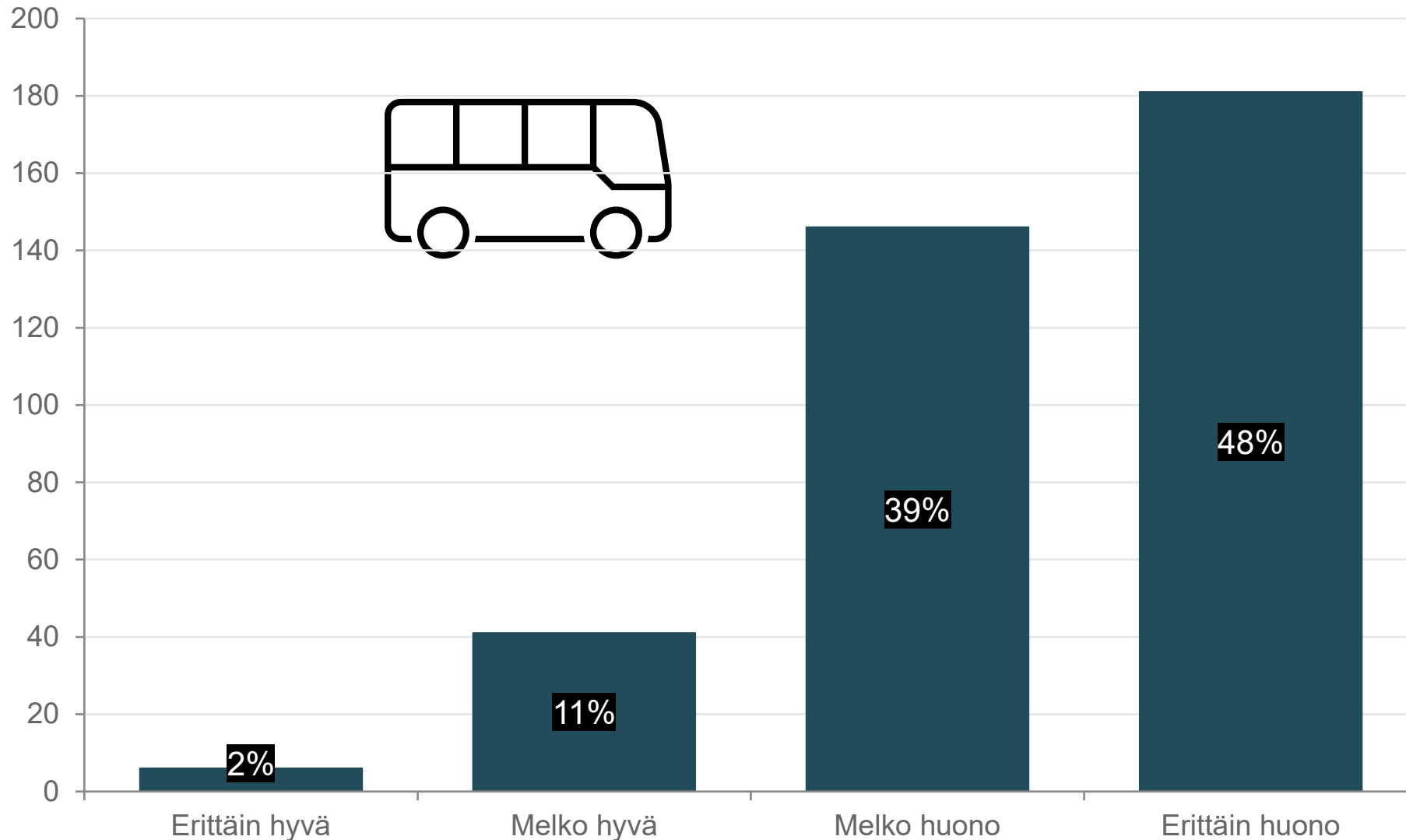
Teema	Vastausten lkm	Yhteenveto avoimista vastauksista
1.Liikenne ja turvallisuus	34	<i>Vastaukset, jotka käsittelevät lisääntyntä liikennettä, teiden kuntoa, liikenneturvallisuutta ja paremman infrastruktuurin tarvetta.</i>
2. Ympäristö ja yksityisyys	26	<i>Vastaukset, jotka kuvaavat roskaamista, häiritsevää melua, yksityisille maille tunkeutumista ja luonnonkäytön rajoituksia.</i>
3. Paikalliset kokemukset ja mahdollisuudet	26	<i>Vastaukset, joissa tuodaan esiin ylpeys, työmahdollisuudet, parantunut palvelutarjonta ja lisääntynyt elinvoima/elävyys alueella.</i>
4. Muut vaikutukset/ muu teema	24	<i>Vastaukset, jotka ovat yleisluontoisia, vaikeasti sijoitettavia tai viittaavat aiempiin kommentteihin ilman selkeää kontekstia.</i>
	Yhteensä 110	

“Bergön lautalla voi olla täyttä, emmekä me vakituiset asukkaat mahdu mukaan. Muuten emme koe mitään kielteisiä vaikutuksia, ainoastaan myönteisiä.”

Millaisena koet julkisen liikenteen toimivuuden maailmanperintökohteeseen/ssa?

Vastaajien määrä: 374

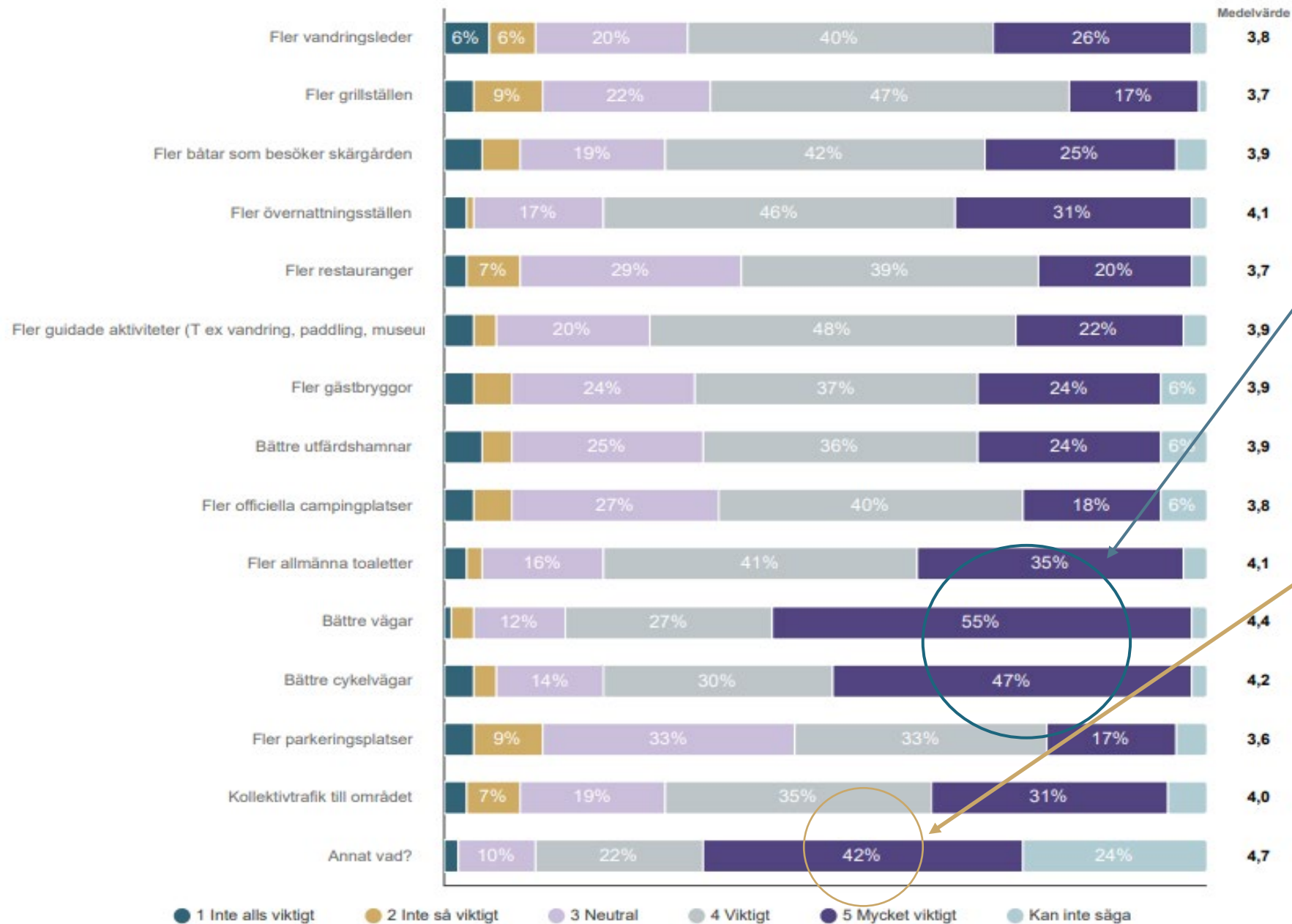

- Valtaosa vastaajista kokee, että joukkoliikenne maailmanperintöalueelle ja alueen sisällä on **erittäin huonoa (48 %)** tai **melko huonoa (39 %)**.

Vad tycker du kunde utvecklas för att området som hör till världsarvet Kvarkens skärgård skulle bli mera attraktivt för besökare?

Antal svar: 374

Mitä mielestäsi pitäisi kehittää, jotta Merenkurkun saariston maailmanperintöalue olisi vetovoimaisempi käyntikohte vierailijalle?

Vastausten mukaan paremmat tiet ja pyörätiet sekä julkiset wc-tilat ovat tärkeimpiä kehittämiskohteita, kun halutaan luoda vetovoimainen käyntikohte.

Vastaajien omia ideoita tärkeiksi kehittämisalueiksi.

Vastaajien omia ajatuksia tärkeistä kehittämisalueista, jotta Merenkurkun saariston maailmanperintöalueeseen kuuluva alue olisi houkuttelevampi vierailijoille. Esimerkkeinä annettiin pääpiirteissään neljä teemaa:

Palvelut, infrastruktuuri ja saavutettavuus

- Enemmän laina-/vuokrapyöriä
- lisää julkisia saunoja ja talviuintipaikkoja
- Enemmän inva-pysäköintipaikkoja ja näköalapaikkoja niille, jotka eivät voi kävellä pitkälle
- Säännöllisiä bussilinjoja tänne (muutakin kuin koulubussi)

Elämykset, tapahtumat ja matkailusisällöt

- Aloitteita saariston yhdistyksiltä matkailupalvelujen kehittämiseksi
- Tapahtumia
- Opastettuja retkiä / veneretkiä saaristossa
- Enemmän elämysmatkailua

Viestintä ja matkailun koordinaatio

- Infotauluja
- Pääsy rannoille ja näköalapaikoille
- Parempaa tietoa kävijöille verkossa ja paikan päällä
- Enemmän tilaus-/turistibusseja Vaasasta, erityisesti kesäaikaan, 1.5.-30.9.

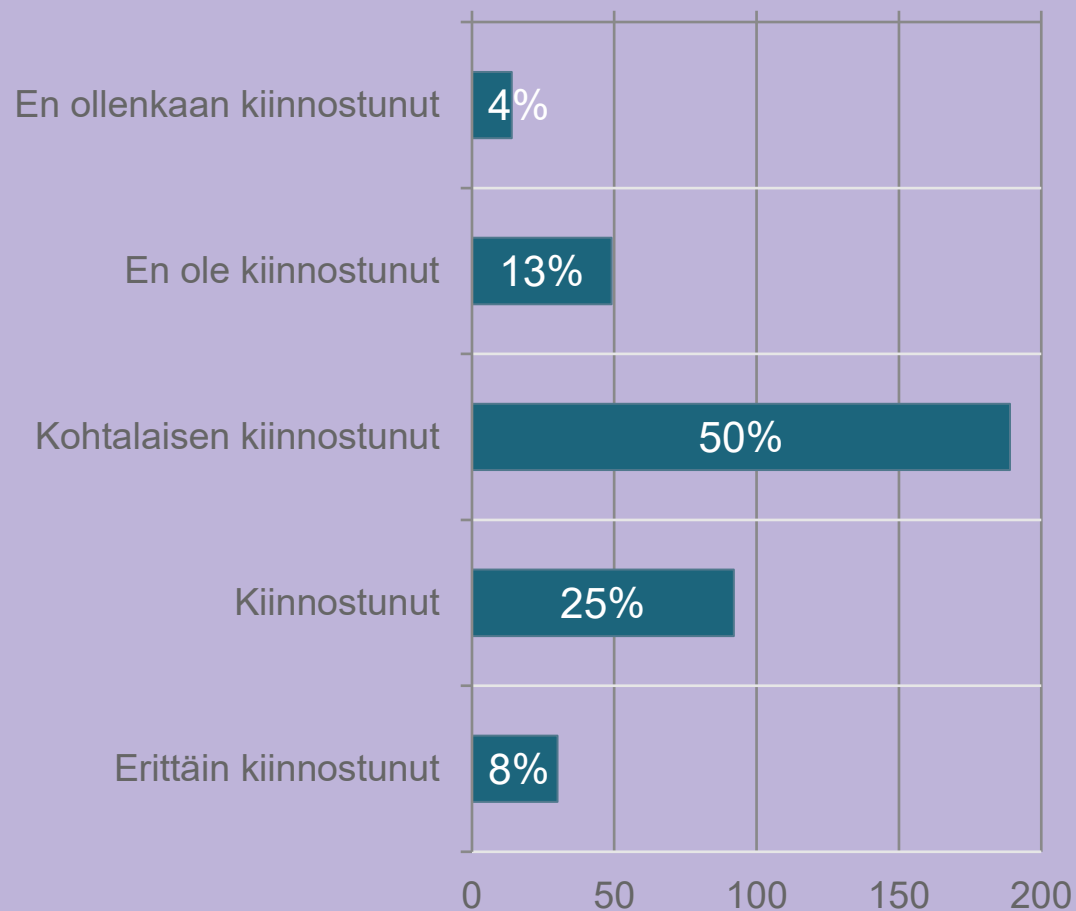
Paikallinen osallisuus ja alueen identiteetti

- Paikallisasukkaide n sitouttaminen
- Paikallisväestön ja kulttuuriympäristö n esiin tuominen
- Paikalliset oppaat
- Aloitteita saariston yhdistyksien matkailupalvelujen kehittämiseksi

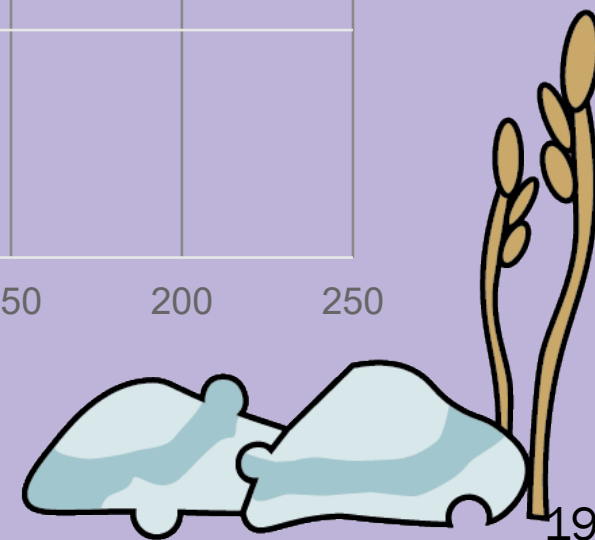
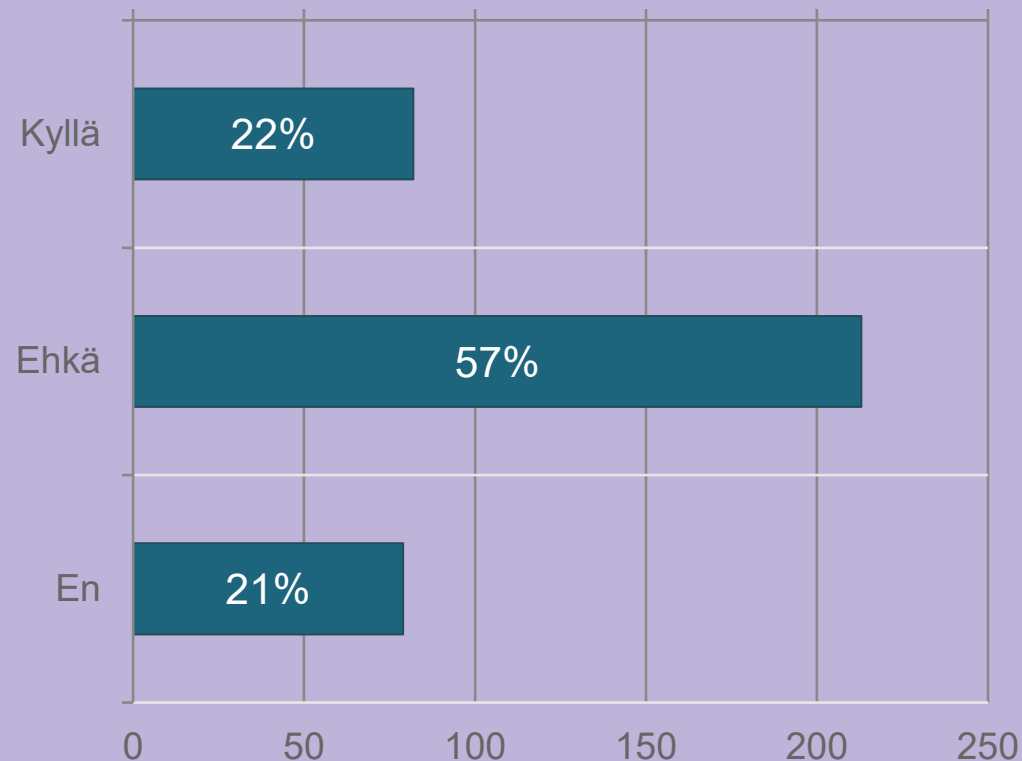
Paikalliset mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua maailmanperintöön

Kiinnostus vaikuttaa ja osallistua kehittämiseen

Kuinka kiinnostunut olet olla mukana vaikuttamassa maailmanperintöalueen kehitykseen?

Jos järjestettäisiin tapaaminen, jossa paikalliset asukkaat tapaisivat ja keskustelisivat Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kehittämisestä, osallistuisitko?

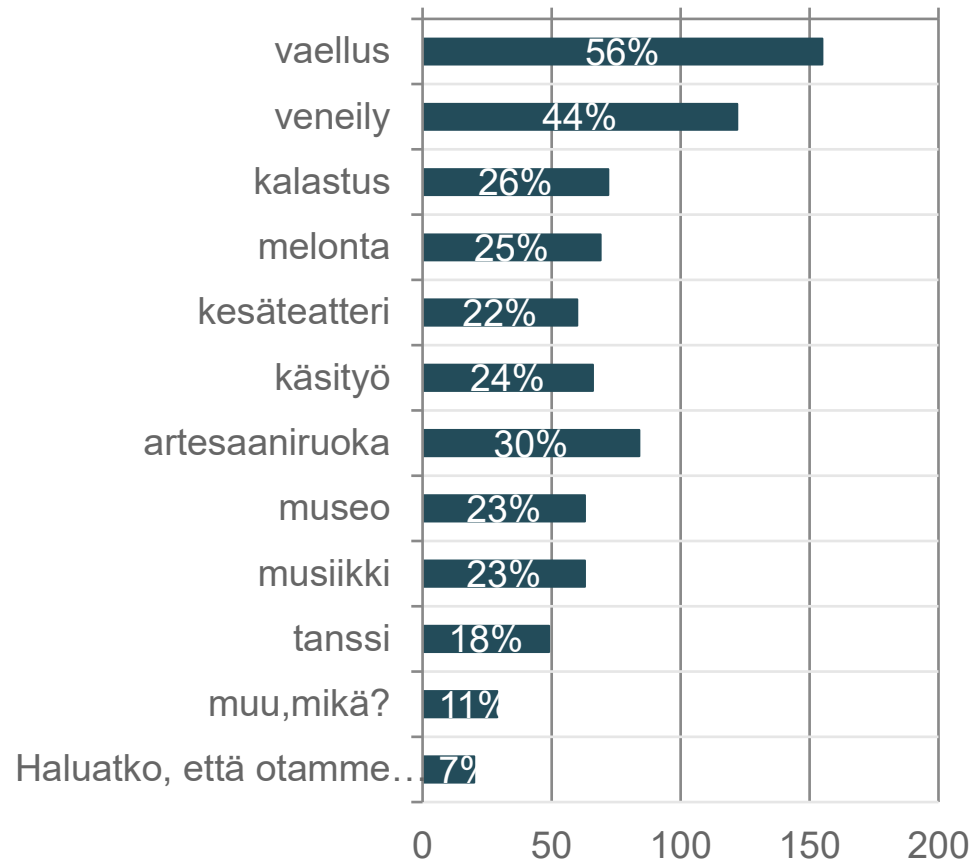

Keskustelu voi jatkua...

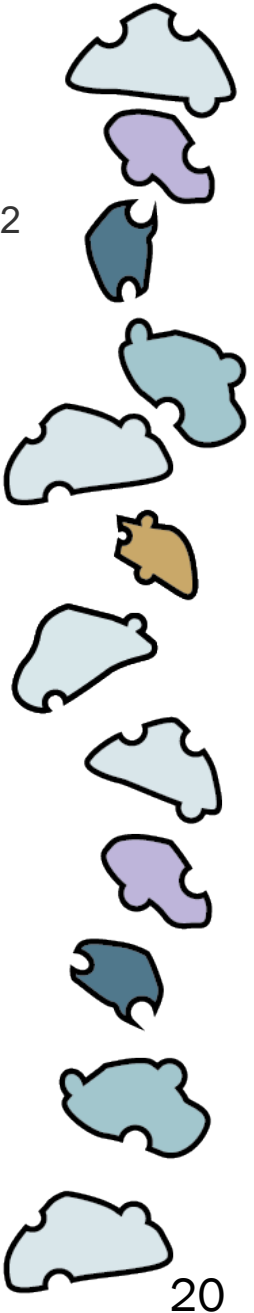
Jos vierailijoille kehitettäisiin lisää aktiviteetteja, olisitko kiinnostunut keskustelemaan jostakin seuraavista aiheista...(Voit valita useamman kuin yhden)

Vastaajien määrä: 276, valittujen vastausten lukumäärä: 852

- Vastaajat ovat kiinnostuneita ehdotetuista aktiviteeteista, erityisesti retkeilystä, veneilystä ja artesaaniruusta
- Ne, jotka vastasivat ”muu”, mainitsivat kehittämistarpeita, kuten saavutettavuuden, informaation ja opastuksen parantamisen, Björkö-Vistanin rengastien, tieparannukset, säännölliset bussilinjat alueelle sekä tapahtumat ja majoitusmahdollisuudet.

Kuinka hyvin tunnet Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen?

Vastaajien määrä: 374

Tunnen sen hyvin ja osaan kertoa siitä

32%

Tunnen sen hyvin mutta en osaa kertoa siitä kovin hyvin

45%

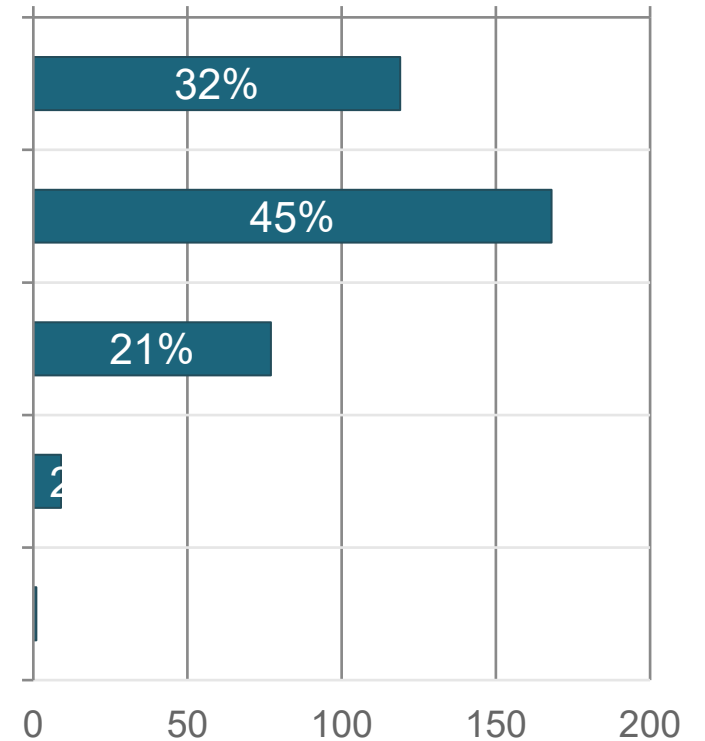
Tunnen, että se on olemassa, mutta en osaa kertoa siitä sen enempää

21%

En tunne kovin hyvin, enkä osaa myöskään kertoa siitä mitään

2%

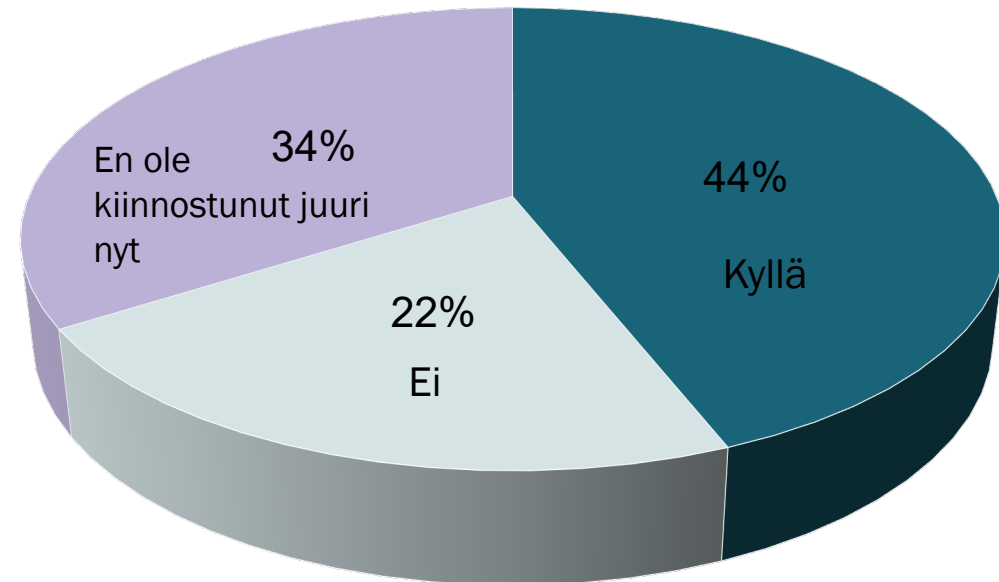
Minulla ei ole mitään käsitystä, mikä Merenkurkun saariston maailmanperintöalue on

- Lähes puolet vastaajista (45 %) tuntee sen hyvin, mutta ei osaa kertoa siitä kovin hyvin

Haluaisitko oppia lisää, miksi Merenkurkun saaristo on maailmanperintökohde?

Vastaajien määrä: 374

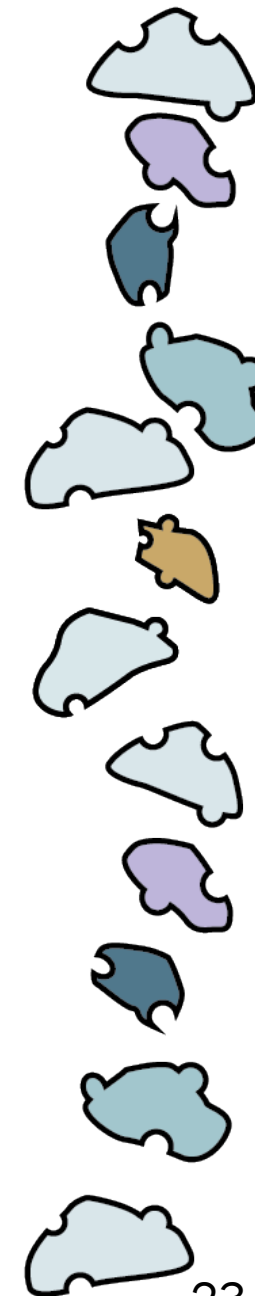
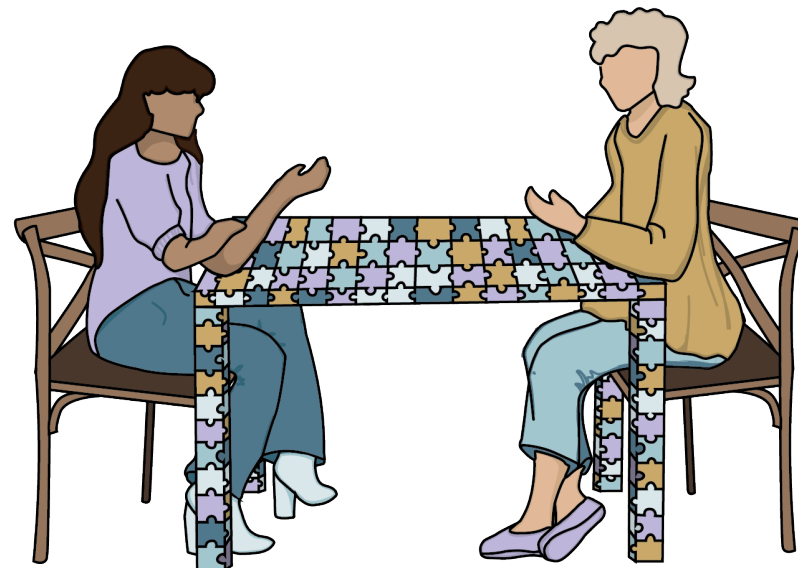
■ Kyllä ■ En ■ En ole kiinnostunut juuri nyt

- 44 % vastaajista haluaa oppia lisää Merenkurkun saariston maailmanperintökohteesta, kun taas loput eivät ole kiinnostuneita tai eivät ole kiinnostuneita juuri nyt.
- Höga Kustenissa 88,5 % niistä, jotka eivät aiemmin tunteneet maailmanperintökohdetta, halusi tietää lisää siitä, miksi Höga Kusten on maailmanperintökohde.

Foto:
Pekka Lehtonen

Matkailun kehittäminen Merenkurkun saariston maailmanperintöalueella

- Alueelle mahtuu lisää matkailijoita
- Kehittämisen täytyy olla kestäväää kaikissa sen ulottuvuuksissa (ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen)
- Alueella on potentiaalia laajempaan yhteisölliseen osallistumiseen, ja paikallisilla on kiinnostusta olla mukana matkailun kehittämisessä
- Paikallisyhteisöjen osallistumista tulisi aktivoida ja koordinoita.

Yhteystiedot

Svenska handelshögskolan

Annika Pollari

annika.pollari@hanken.fi

Peter Björk

peter.bjork@hanken.fi

Kysely toteutettiin Kvarken–Be my guest! -projektissa Svenska handelshögskolanin toimesta. Projektille on myönnetty EU:n maaseuturahoitusta NTM-keskukselta.

Lisätietoja projektista:<https://www.hanken.fi/en/departments-centres/department-marketing/research-center-cers/research-projects/kvarken-be-my-guest>

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Närings-, trafik- och
miljöcentralen

